

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM BAĞLAMINDA KORUNAN ALANLARDA
TURİZM: YENİCE ORMANLARI ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Eray ÇAĞLAYAN

Eskişehir, 2019

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM BAĞLAMINDA KORUNAN ALANLARDA
TURİZM: YENİCE ORMANLARI ÖRNEĞİ**

Eray ÇAĞLAYAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hakan SEZEREL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Eray ÇAĞLAYAN'ın "Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Korunan Alanlarda Turizm: Yenice Ormanları Örneği" başlıklı tezi 19 Ağustos 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Hakan SEZEREL

Üye : Prof.Dr.Semra GÜNAV AKTAŞ

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Ayşe OKUYUCU

İmza

Prof.Dr.Bülent GÜNSOY
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM BAĞLAMINDA KORUNAN ALANLARDA TURİZM: YENİCE ORMANLARI ÖRNEĞİ

Eray ÇAĞLAYAN

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos, 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Hakan SEZEREL

Bu araştırmanın amacı, çeşitli statülerde korunan alan barındıran Yenice Ormanlarında gelişmekte olan turizm hareketlerini sürdürülebilirlik perspektifinden inceleyerek ekoturizm prensiplerini ne ölçüde karşıladığına dair bir durum tespiti gerçekleştirmektir. Araştırmada karma yöntem yaklaşımı benimsenerek sistematik gözlem, anket ve yarı yapılandırılmış görüşmeleri içeren üç aşamalı bir veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi yapılarak elde edilen sonuçlar Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin doğaya dayalı olduğu, turistlerce bölgede gerçekleştirilen etkinliklerin eğitici nitelikte olduğu; ancak bölgedeki turizm altyapısının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına dayanarak, Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin ekoturizmin temel boyutlarını kısmen sağladığı, Yenice Ormanlarının ekoturizm açısından Türkiye’de örnek bir alan olma potansiyeli taşıdığı; ancak turizm planlama sürecinin daha kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde bir an önce tamamlanarak denetleme, izleme ve kontrol faaliyetleriyle birlikte uygulamaya geçirilmesi gerektiği saptanmıştır.

Bu araştırmanın önemi, Türkiye’de korunan alanlardaki turizm olgusuna dair sınırlı araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda, Yenice Ormanlarında gelişmekte olan turizm hareketinin doğaya verebileceği zararları önceden ortaya koyup önlem alınmasına imkân sağlayabilecek bilgileri sunmasıdır. Ayrıca araştırma sonucunda ulaşılan bulguların Türkiye'deki diğer korunan alanlardaki sürdürülebilir turizm geliştirme çabalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Korunan Alanlar, Sürdürülebilir Turizm, Yenice Ormanları, Ekoturizm Boyutları

ABSTRACT

TOURISM IN PROTECTED AREAS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE TOURISM: THE CASE OF YENICE FORESTS

Eray ÇAĞLAYAN

Department of Tourism Management

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, August 2019

Adviser: Lecturer Dr. Hakan SEZEREL

The aim of this study is to examine the emerging tourism movements in the Yenice Forests, which contain various protected areas from a sustainability perspective and to determine the extent to which they meet ecotourism principles. In the study, a mixed method approach was adopted and a three-stage data collection process including systematic observation, questionnaire and semi-structured interviews was conducted. The results obtained from the content analysis revealed that the tourism activities in the Yenice Forests are nature based and that the activities performed by the tourists in the region are educational, but the tourism infrastructure in the region is not sufficient. Based on the survey findings, it was determined that tourism activities in the Yenice Forests partially meet the basic dimensions of ecotourism, the Yenice Forests have a potential on ecotourism as a model in Turkey, but the tourism planning process should be completed with a more comprehensive and participatory approach including control, monitoring and evaluation activities; and should be implemented.

The importance of this research, given the limited research on the phenomenon of tourism in protected areas in Turkey, is to present the information that can be taken to prevent possible damages to the nature of tourism development in Yenice Forests. In addition, as a result of findings of research are expected to contribute to sustainable tourism development efforts in other protected areas in Turkey.

Keywords: Protected Areas, Sustainable Tourism, Yenice Forests, Ecotourism Dimensions

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ery CAĞLAYAN

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorun.....	3
1.2. Amaç	11
1.3. Önem.....	12
1.4. Varsayımlar	13
1.5. Sınırlıklar	13
1.6. Tanımlar.....	14
2. ALANYAZIN.....	18
2.1. Sürdürülebilir Turizm	18
2.2. Ekoturizm.....	19
2.3. Korunan Alanlar ve Turizm.....	21
2.4. Korunan Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi.....	23
2.5. Korunan Alan Kavramı ve Gelişimi	25
2.6. Türkiye’de Korunan Alanların Gelişimi.....	26
2.7. Korunan Alanlarda Turizmin Faydaları	28
2.8. Korunan Alanlarda Turizmin Potansiyel Riskleri.....	30
3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırma Alanı.....	36
3.2. Veri Toplama Süreci	37
3.3. Araştırmanın Katılımcıları.....	43
3.4. Veri Toplama	43
4. BULGULAR VE YORUM	44
4.1. Doğa Temelli Olma.....	49
4.1.1. Çekicilik unsurları.....	50
4.1.2. Yenice ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi	51
4.2. Eğitici Olma	52

4.2.1. Etkinlikler	53
4.3. Sürdürülebilir Yönetim	55
4.3.1. Altyapı	56
4.3.2. Çevresel	57
4.3.3. Ekonomik	58
4.3.4. İletişim	60
4.3.5. Konaklama	61
4.3.6. Planlama	64
4.3.7. Sosyo-kültürel	65
4.3.8. Yönetişimsel	68
4.3.9. Kategorilerin karşılaştırılması	69
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	71
5.1. Sonuç.....	72
5.2. Tartışma	75
5.3. Öneriler	76
KAYNAKÇA.....	78
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLER DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. IUCN Korunan Alan Kategorileri, turizm ve ziyaretçi kullanımına ilişkin yaklaşımları	7
Tablo 2.1. Türkiye’deki korunan alan statüleri ve alansal dağılımı	27
Tablo 2.2. Korunan alanlarda turizmin hedefleri ve potansiyel faydaları	29
Tablo 2.3. İnsan kullanımının çevre üzerindeki negatif etkileri	32
Tablo 2.4. Turizm kaynaklı çevresel riskler	32
Tablo 2.5. Korunan alanların yarattığı maliyet tiplerinin özeti.....	33
Tablo 3.1. İkinci aşamada anket formu iletilen katılımcılar ve çalıştıkları kurumlar	41
Tablo 3.2. Görüşme yapılan kişilerin listesi.....	43
Tablo 4.1. Tema ve kategorilerin kod sıklıkları.....	48

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1. Modern karasal ve denizel koruma alanlarındaki artış.....	5
Şekil 1.3. Yenice Ormanları	10
Şekil 3.1. Yenice Ormanları	37
Şekil 3.2. Veri toplama aracının oluşturulma süreci	38
Şekil 4.1. Katılımcıların verilerine göre belirlenmiş kod sayıları	47
Şekil 4.2. En fazla kod içeren kategoriler.....	48
Şekil 4.3. Doğa temelli olma teması altındaki kategoriler ve kodlar	49
Şekil 4.4. Eğitici olma teması altındaki etkinlikler kategorisi ve kodları.....	53
Şekil 4.5. Sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki altyapı, çevresel ve ekonomik kategorileri ve kodları.....	55
Şekil 4.6. Sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki iletişim ve konaklama kategorileri ve kodları	60
Şekil 4.7. Sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki planlama, sosyo-kültürel ve yönetişimsel kategorileri ve kodları.....	63
Şekil 4.8. Araştırma kapsamında elde edilen kodlardan oluşturulan tema ve kategorilerin karşılaştırılması	69
Görsel 3.1. Fotokapanlar ve kızılötesi sayaçlar	39
Görsel 3.2. Fotokapan ve kızılötesi sayaçların yerleştirilmiş hali	40

1. GİRİŞ

Turizm, zaman zaman yaşanan krizlere rağmen fiilen kesintisiz bir büyüme gerçekleştirmiştir ve dünyanın en büyük ve en hızlı gelişen sektörü haline gelmiştir. Yabancı turist sayısındaki artış 1950 yılında 25 milyon iken, 1980 yılında 278 milyon, 2000 yılında 674 milyon ve 2015 yılındaysa 1186 milyon kişiye ulaşmıştır (UNWTO, 2016). Buna paralel olarak doğaya dayalı turizm aktiviteleri de 1980'lerin sonunda bütün turizm aktivitelerinin %2'sini oluştururken günümüzde %20'sini oluşturmaktadır (Buckley, 2009). Bu artışın sonucu olarak kitle turizminin doğa turizmiyle yer değiştirdiği görüşü yaygınlık kazanmaktadır. Bu değişimin kaynağı olarak kıt olan doğal kaynaklar, yeşil teknolojilerin gelişimi ve iklim değişikliği konusundaki artan farkındalık gösterilmektedir (Weaver, 2012).

Biyolojik çeşitliliği korumanın en etkili yollarından biri, belirlenen doğal yaşam alanlarının, milli park, tabiatı koruma alanı gibi yasal statülerle koruma altına alınmasıdır. Genelde korunan alan olarak tanımlanan bu önemli ve değerli alanlar, doğal mirası yerinde yönetmenin en etkin araçlarından olup ulusal ve uluslararası doğa koruma stratejilerinin köşe taşlarıdır (Dudley vd., 2005; Dudley, 2013).

Sürdürülebilir olmayan gelişmenin baskısı altında olan biyolojik çeşitliliğin önemli bir kısmını barındıran korunan alanlar ve yaşayan canlı türleri günümüzde daha önce olmadığı kadar büyük bir tehlike altındadır. Bunun yanında, genellikle korunan alanlarda gelişen doğaya dayalı turizm aktiviteleri, yerel ve küresel ölçekteki önemli ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçlarıyla uluslararası bir endüstri halini almıştır. Günümüzde, seyahat ve turizm sektörüyle ilgili bütün ekonomik faaliyetlerin yaklaşık yarısını doğal alanlar ve onlarla yakından ilgili kültürel turizm etkinlikleri oluşturmaktadır (Stueve, Cook ve Drew, 2002).

Korunan alanlar, günümüzde pek çok kişi tarafından talep edilen açık hava etkinlikleri ve çeşitli doğa sporları için çekici alanlar haline gelmiştir. Bu alanlarda yapılan etkinliklerin büyük bir kısmını çeşitli turizm aktiviteleri oluşturmaktadır. Turizmin olumsuz etkileri kontrol altına alındığında korunan alanları destekler ve yerel halkın doğal kaynaklar üzerindeki etkisinin farkında olduğu durumlarda bu alanların korunmasına katkıda bulunur (Eagles, McCool ve Haynes, 2002, s. 21; Dudley vd., 2010). Bununla birlikte doğal alanlara giden ziyaretçilerin sayılarındaki ciddi artış ziyaretçi izleme (visitor monitoring) çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır (Moore, 2012).

Turizm, korunan alanları ziyaret edenlerin ve bu alanlarda yaşayanların çevresel farkındalığını arttırarak doğal alanların korunmasına katkıda bulunan önemli bir araç olabilir. Bu amaçlara, turizm vasıtasıyla finansal kaynak oluşturularak, yerli halk ve ziyaretçiler için düzenlenecek uygun bilgilendirme ve eğitim programları vasıtasıyla ve geliştirilecek koruma önlemleriyle ulaşılabilir. Ayrıca, korunan alanlardaki turizm etkinlikleri uzun dönemli sürdürülebilirliğin temini için çok dikkatli bir şekilde planlanmalı, yönetilmeli ve izlenmelidir. Aksi takdirde olumsuz etkiler oluşacak ve turizm bu alanların daha da kötüye gitmesine neden olacaktır (Eagles vd.,2002).

Pek çok turizm ve rekreasyonel aktivite için hem yerli hem de yabancı turistler arasında en önemli destinasyonlar olan korunan alanlar, çevre, sosyo-kültür ve ekonomiden oluşan üç öncelikli alanda sürdürülebilirliğin sağlanması için hayati bir rol oynar. Bu üç kâr hanesinin karşılanması sürdürülebilir insani gelişmenin de temelini oluşturur (Gurung, 2010). Bunun yanında günümüzde turizmin belirli korunan alanlar için kırsaldaki nüfusun devamlılığını destekleyen bir kalkınma aracı olarak ele alınması gerektiği savunulmaktadır (Roberts ve Hall, 2001; Sharpley ve Pearce 2007). Benzer şekilde Puhakka ve Saarinen (2013) ise Finlandiya'daki milli parkları örnek göstererek, turizmin sosyo-ekonomik kalkınma kapsamında giderek artan bir taleple göz önünde bulundurulmuş öncelikli bir politika olarak uygulandığını belirtmişlerdir. Francis (2007) ise turizmin, korunan alanlarda tarım ve/veya madencilik gibi belirli sosyo-ekonomik faaliyetlere olan bağımlılığın azaltılması için teşvik edildiğini ifade etmiştir.

Bu araştırma, Yenice Ormanlarında gelişmekte olan turizm hareketlerini sürdürülebilirlik perspektifinden inceleyerek, bölgedeki turizmin gelişmesine katkıda bulunan paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda edilen verilerin analizine dayanmaktadır. Araştırmacının doğa koruma alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarında çalışması ve doğa gözlemciliğine olan kişisel ilgisi, araştırmanın konusunu belirleyen en önemli unsurdur. Bunun yanında, 2008-2011 yılları arasında Yenice Ormanlarındaki ayı ve kurt gibi yabani hayvanların tespit için yapılan projede görev alması, hali hazırda çalışmakta olduğu kurumun (WWF-Türkiye) Yenice Ormanlarıyla ilgili geçmişte gerçekleştirdiği çalışmalar da Yenice Ormanlarının araştırma alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Ayrıca, Yenice Ormanlarının taşıdığı turizm potansiyeli ve artmakta olduğu gözlenen turizm faaliyetlerinin doğa üzerinde olumsuz etkileri olabileceği düşünüldüğünden Yenice Ormanlarının araştırma alanı olarak seçilmesine karar verilmiştir (WWF-Türkiye, 2009).

Araştırma, Türkiye'de korunan alanların sürdürülebilir yönetimi, ziyaretçi izleme ve sürdürülebilir turizm yönetimi için politikaların belirlenmesine, korunan alanların yönetiminden sorumlu kişi ve kurumlara katkıda bulunabilecek öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

1.1. Sorun

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez Birleşmiş Milletler tarafından 1987 yılında organize edilen Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan Brundtland Raporu'nda ele alınmıştır. Rapora göre sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma şekli olarak tanımlanmış ve bu tarihten itibaren yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu rapor kapsamında yoksulluğun ortadan kaldırılması; doğal kaynaklardan elde edilen yararın dağılımında eşitliğin sağlanması, nüfus kontrolü ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi gibi konular sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan ilişkilendirilmiştir (WCED, 1987). Sürdürülebilir kalkınmanın öneminin anlaşılması ve bu konuda giderek artan farkındalık, 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda tüm sektörlerin faaliyetlerini sürdürülebilir şekilde gerçekleştirmesi gereğini vurgulayarak doğaya ve çevreye zarar vermeyen teknoloji, ekonomik büyüme ve gelişme arayışları için bir dizi ilkenin benimsenmesini sağlamıştır (Berry ve Ladkin, 1997). Rio'da imzalanan sözleşme kapsamında, dünyanın ekosisteminin sağlık ve bütünlüğünü korumak, kollamak ve iyileştirmek için küresel ortaklık ruhu içinde işbirliği yapan devletlerin gayretiyle tüm dünyada korunan alanların arttığı gözlenmiştir.

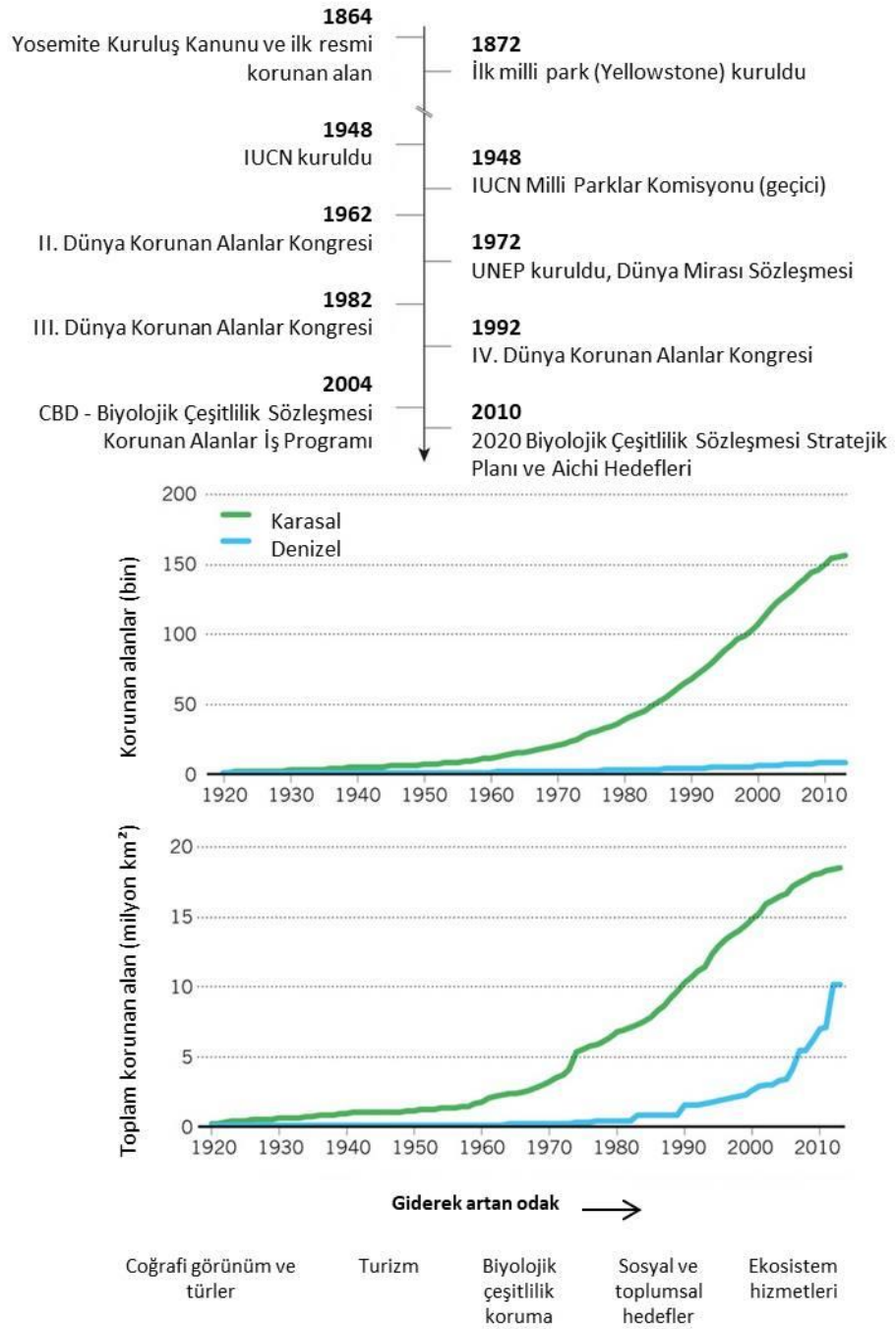
Korunan alanlardaki turizm faaliyetleri, doğal alanları ziyaret edenlere sundukları etkileşim fırsatlarıyla doğrudan doğayı deneyimlemelerini sağlayarak biyolojik çeşitlilik değerleri konusunda farkındalığın arttırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bunun da etkisiyle turizm ve rekreasyon, korunan alanların çoğunda en yaygın kullanım çeşididir ve yerel ve ulusal ekonomilere önemli katkılar sunar. Küresel düzeyde, sadece karasal korunan alanların bir yıldaki ziyaret sayısı 8 milyardır (UNEP-WCMC ve IUCN, 2016).

Modern korunan alan hareketinin temeli on dokuzuncu yüzyılda Kuzey Amerika, Avustralya, Avrupa ve Güney Afrika'da; özellikle ekonomik kullanım potansiyeli az olan bölgelerdeki doğal özellikleri ve vahşi yaşamı korumak için ilan edilen alanlara dayanır. Birçoğu peyzaj ve türlerin korunması ve halkın kullanımıyla ilgili ikili görevlere sahip

olmasına rağmen, turizmin bu alanlarda gelişmesi yirminci yüzyılın ortalarını bulmuştur (Watson vd., 2014).

Korunan alanlardaki artış, 1864 yılında ilk resmi korunan alanın ilanından başlayarak, son 150 yılda uluslararası alanda doğanın korunmasıyla ilgili hedeflerin genişlemesine işaret eden bir dizi önemli olayla paralel bir gelişme göstermektedir. *Şekil 1.1.*'de görüldüğü üzere hükümetlerin, uluslararası örgütler ve yerel toplulukların aldıkları ortak kararlar, korunan alanların dünya genelinde hızlı bir şekilde artmasını sağlamıştır.

Şekil 1.1. Modern karasal ve denizel koruma alanlarındaki artış (Watson vd., 2014, s. 68)

Korunan alanlar artık sadece simgesel karasal ve denizel peyzajları korumak ve nesli tükenmekte olan yaban hayatı için yaşam alanı sağlamak için ilan edilmiyor. Aynı zamanda yerel toplulukların geçimine katkıda bulunmak, ulusal ekonomileri turizm gelirleri ile desteklemek, balıkçılığı idame ettirmek, iklim değişikliğinin azaltılması ve adaptasyonunda önemli bir rol oynadığı için de oluşturuluyor (Dudley ve Stolton, 2010).

Korunan alan yönetimi ve turizm arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır (Grung, 2010). Bu bağ, doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin, sadece biyolojik çeşitliliğin korunması için değil aynı zamanda çeşitli hizmetlerden sağlanan gelir üretiminden dolayı zaman içerisinde önem kazanmıştır. Sosyal ve çevresel konulardaki ilk turizm araştırmaları 1970'li yıllara dayansa da özellikle sürdürülebilir turizm terimini içeren turizm araştırmaları 1990'lı yılların başlarında gelişmeye başlamıştır (Buckley, 2012). Eagles, Bowman ve Tao (2001) korunan alanların ziyaretçilere, yerel halka ve genel olarak topluma ekolojik, eğitici, rekreasyonel, bilimsel, ekonomik ve kültürel faydalar sunduğunu belirtmektedir. Bunun yanında artan ziyaretçi sayılarının da yönetim açısından zorluklar ortaya çıkardığını belirtmişlerdir.

Wearing ve McDonald (2002), ekoturizmin kırsaldaki birçok topluluk için sürdürülebilir gelir yaratma aracı olarak küresel çekiciliğe sahip olduğunu vurgulamıştır. Goodwin ve Roe (2001) ise geçim kaynaklarını güvence altına alacak uygun katılımcılık ve ticari işletmelerin gelişimi sağlandığında turizmin korunan alanlar ve ilgili topluluklara fayda sağlayacağını belirtmiştir. Korunan alanlarda turizm, koruma ve gelişmeyi bütünleştirirken (Godde vd., 1998; Kollmair vd., 2005), gelişmekte olan ülkelerdeki yerel halka, yoksulluğu azaltmada yararlı bir araç olarak önemli fırsatlar sunmaktadır (Morris ve Vathana 2003; Chok vd., 2007). Ancak dünya çapında korunan alanlara gerçekleştirilen ziyaretlerdeki sürekli artış, bir yandan kaynakların korunması için çalışan, diğer yandan rekreasyonel hizmetlerin görülmesinden sorumlu olan korunan alan yöneticilerinin işini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte korunan alanlardaki turizm faaliyetleri, bitki örtüsünün tahrip edilmesi, yürüyüş yollarının neden olduğu erozyon, kültürel kaynakların bozulması, ziyaretçi kalabalığı ve rekreasyon çatışmasına kadar çeşitli etkiler bırakmaktadır (Marioan ve Reid, 2007, s.5).

Bu etkiler; geçerli bir turizm endüstrisi için temel oluşturan doğal ve kültürel mirasa erişmek için yapılan yollar, konaklama, patika, köprü, işaret tabelaları, otopark, teleferik, ziyaretçi ya da eğitim merkezi, idari tesis gibi korunan alanlarda muhafaza edilen miras değerleri olumsuz yönde etkileyebilecek çeşitli altyapı yatırımlarıdır. Ziyaretçilerin kendileri de sayıca çok fazla olmaları ya da uygunsuz davranışlar yoluyla doğal değerleri olumsuz etkileyebilir. Turistler, korunan alanlardan faydalanırken turizm faaliyetlerinin olumsuz sonuçları, bölgeye ve gelecekteki ziyaretçilerin deneyimlerine kalıcı bir etki bırakabilir (Eagles vd., 2002; Leung, Marion ve Farrell, 2001).

Tablo 1.1.'de IUCN Korunan Alan Kategorileri, turizmle ilgili yönetim yaklaşımları ve ziyaretçi kullanım şekilleri gösterilmektedir.

Tablo 1.1. IUCN Korunan Alan Kategorileri, turizm ve ziyaretçi kullanımına ilişkin yaklaşımları (Leung, Spenceley, Hvenegaard ve Buckley, 2018, s.4)

IUCN Korunan Alan Kategorisi	Öncelikli Hedef ve Koruma Değeri	Turizm Yaklaşımı ve Ziyaretçi Kullanımı	Ziyaretçi Türü					
			Bireysel	Araştırmacı	Ticari kullanıcılar	Turistler ve rekreatif	Manevi ve kültürel	Anıtsal kullanıcılar
Ia) Mutlak Koruma Rezervi (Strict Nature Reserve)	Biyolojik çeşitlilik veya coğrafi mirasın korunması (ekolojik ve bilimsel değerler)	Sadece kontrollü bilimsel araştırma, vatandaşlık bilimi veya gönüllü hizmet programları kapsamında kamunun erişimine açıktır	✓	✓			✓	
Ib) Yabanıl Alanlar (Wilderness Area)	Doğal karakteri ve durumu değişikliğe uğramamış veya çok az değişmiş alanların korunması (yabanıl ve ekolojik değerler)	- Yönetim hedefi genellikle düşük yoğunluklu, kendine yeten ziyaretçi kullanımından oluşur - Kamu erişimi, alan kullanımı, grup büyüklüğü ve etkinlikler kapsamında kısıtlanmıştır - Turizm faaliyetleri sınırlıdır ve yüksek düzeyde denetlenmektedir (özel kullanım izinleri vb.)	✓	✓				
II) Milli Park (National Park)	Bir ekosistemin ve geniş ölçekli ekolojik süreçlerin korunması (ekolojik, rekreasyon ve toplumsal değerler)	- Ziyaretçi kullanımı ve alanın deneyimlenmesi genel bir yönetim hedefidir - Zonlama, tesis geliştirme ve ziyaretçi hizmetleri gibi bir dizi rekreasyon fırsatı sağlanır (ülkelerin korunan alanlarındaki turizm konaklamalarına dair uygulamalarında belirgin farklılıklar bulunur)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
III) Doğal Anıt (Natural Monument)	Belirgin doğal özelliklerin korunması (ekolojik, rekreasyon ve toplumsal değerler)	- Ziyaretçi kullanımı ve alanı deneyimlemeleri genel bir yönetim hedefidir - Kamu anlayışının (public understanding) ve değerlerin korunmasını kolaylaştırmak için tipik rekreasyon imkanları sağlanır	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tablo 1.1.. (Devam) IUCN Korunan Alan Kategorileri, turizm ve ziyaretçi kullanımına ilişkin yaklaşımları (Leung, Spenceley, Hvenegaard ve Buckley, 2018, s.4)

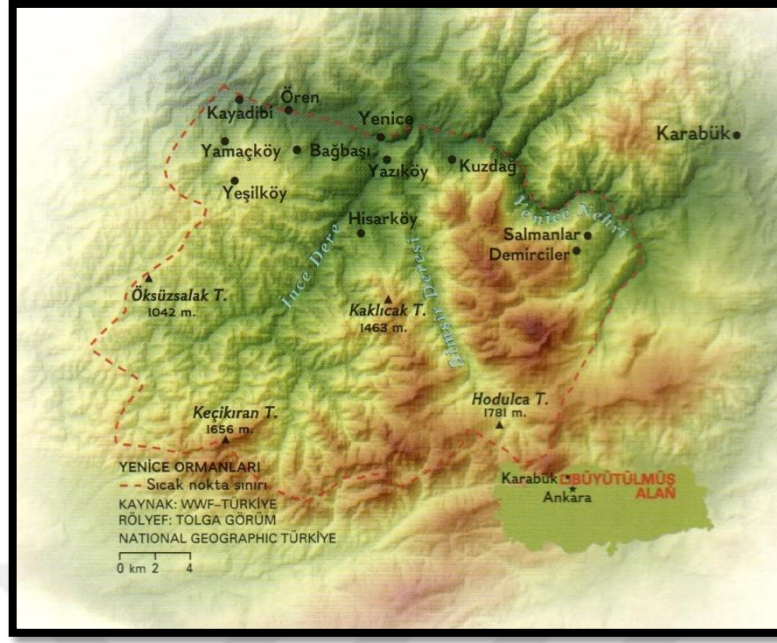
IUCN Korunan Alan Kategorisi*	Öncelikli Hedef ve Koruma Değeri	Turizm Yaklaşımı ve Ziyaretçi Kullanımı	Ziyaretçi Türü					
			Bireysel	Araştırmacı	Ticari kullanıcılar	Turistler ve rekreatif	Manevi ve kültürel	Anıtsal kullanıcılar
IV) Habitat/ Tür Yönetim Alanı (Habitat/ Species Management Area)	Yönetimsel müdahaleler aracılığıyla yapılan koruma (ekolojik, topluluk ve rekreasyon değerleri)	• Yönetim hedefleri genellikle rekreasyonel ziyaret ve ticari turizmdir • Yardımcı tesisler ve hizmetler ile birlikte bir dizi rekreasyon fırsatı sağlanır • Yaban hayatı gözlemleri için ticari turizm yaygındır	✓	✓	✓		✓	✓
V) Karasal/ Denizel Peyzaj Koruma Alanı (Protected Landscape/ Seascape)	Karasal/denizel peyzaj koruma (toplumsal, ekolojik ve rekreasyon değerleri)	• Turizm genellikle bir yönetim hedefidir • Yardımcı tesisler ve hizmetler ile birlikte bir dizi rekreasyon fırsatı sağlanır • Ticari turizm yaygındır	✓	✓	✓	✓	✓	✓
VI) Kaynak Yönetimi için Ayrılan Koruma Alanı (Managed Resource Protected Area)	Doğal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı (toplumsal, rekreasyon ve ekolojik değerler)	• Rekreasyonel ziyaret ve ticari turizm asli hedefler olabilir • Yardımcı tesisler ve hizmetler ile birlikte bir dizi rekreasyon fırsatı sağlanır • Ticari turizm yaygındır	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tüm dünyada korunan alanlardaki rekreasyonel aktivitelerde görülen artışa paralel olarak Türkiye'deki korunan alanlarda da turizm etkinliklerinde artış (Ç.O.B., 2007) eğilimi dikkat çekmektedir. Bu durum, korunan alanlardaki uygun yönetim stratejilerinin geliştirilmesi için daha iyi planlama ve izleme çalışmalarının yapılmasının önemini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte uygun izleme ve gelişim stratejilerine dayanarak geliştirilen doğaya dayalı turizm aktivitelerinin çok iyi bir turistik ürün olarak oluşturulduğu Kanada, ABD gibi bazı ülkelerin aksine, Türkiye'deki mevcut korunan alan yönetimi uygulamaları, çoğu korunan alanda kontrollü bir geçiş noktasının olmayışı, düzenli tutulmayan ziyaretçi sayısı, faaliyeti, grup büyüklüğü, geceleme sayısı gibi çeşitli

bilgilerin tutulmaması bu alanlarda ziyaretçi izleme ve yönetimini zorlaştırmaktadır. Bunun yanında, rekreasyonel ve turistik kullanım ile bu alanların korunması arasındaki dengeyi sağlamak için düzenli bir ziyaretçi izleme sisteminin olması önemlidir ve etkili bir alan yönetimi olmadan, hem sürdürülebilir rekreasyonel ve turistik faaliyetleri geliştirmek hem de bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği doğal alanları etkin bir şekilde korumak güçleşir (Çağlayan vd., 2012).

Türkiye'nin kuzey batısında bulunan ve 750 km² alanı kaplayan Yenice Ormanları, WWF-Türkiye tarafından Avrupa'daki korunması gereken 100 sıcak noktadan biri olarak belirlenmiştir (Lise, 2005). Ayrıca Yenice Ormanları, barındırdığı anıt ağaçları, doğal yaşlı ormanları, derin vadileri, akarsu ekosistemleri ve yaban hayatıyla en iyi korunmuş Önemli Doğa Alanlarından biridir ve son yıllarda alandaki günübirlik turizm faaliyetlerinde artış vardır (Eken vd., 2006). 2009 yılında yayınlanan Yenice Ormanları Doğa Yürüyüş Parkurları (Demirel, 2009) kitabında Yenice Ormanları doğa yürüyüşü, dağ bisikleti ve kanyon geçişi gibi doğaya dayalı turizm aktiviteleri açısından popüler bir destinasyon olarak tanıtılmaktadır. Son dönemdeki tanıtma faaliyetleriyle Türkiye'deki yürüyüş rotaları arasında daha fazla bilinir hale gelen Yenice Ormanları (KDMP, 2016), Ankara ve İstanbul'dan birkaç saatlik araç yolculuğuyla ulaşılabilir olması, doğa turizmindeki küresel eğilimler, yerel idarecilerin doğaya dayalı turizm aktivitelerini geliştirmeye yönelik politika ve eylemleri de göz önünde bulundurulduğunda gelecekte alanı ziyaret edecek turist sayısının artması beklenmektedir (Şahinbaş, 2016; KDMP, 2016).

Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yenice Ormanlarının sahip olduğu ağaç çeşidi, ormanda bulunan bazı ağaçların anıtsal çap ve boya ulaşmış olması, eşsiz bir ekosistem içinde tipik ve nadir birçok bitki ve hayvan türü barındırmasından dolayı Karabük İli için önemli bir turizm kaynağı ve turizm bölgesi olmaya aday olduğunu belirtmektedir (<https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63748/yenicede-turizm.html>). Araştırma alanının haritası *Şekil 1.2.*'de gösterilmiştir.

Şekil 1.2. Yenice Ormanları (Lise, 2005, s.6)

Yenice Ormanları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na hazırlanan Karabük Doğa Turizmi Master Planı'nın (Yeni vd., 2013) da kapsamına alınmıştır. Bu planda doğa turizmi etkinlikleri açısından yüksek çekim noktasına sahip olduğu belirtilen Yenice Ormanlarında bulunan Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı ve Çitdere Tabiatı Koruma Alanı ile Yenice Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, bölgenin barındırdığı başlıca koruma alanları olarak bölgedeki turizm faaliyetlerinin de odağını oluşturmaktadır (DKMP, 2016). Ancak bölgedeki doğaya dayalı turizm etkinliklerini geliştirmeye yönelik çabaların, turizm altyapısının ve insan kaynağının yetersizliği, turizm konusunda yerel yönetimler ve bölge halkında yeterli farkındalığın olmaması gibi sorunların yanında (BAKKA, 2013), genel, bölgesel (Batı Karadeniz) ve bütüncül bir turizm planlama yaklaşımından uzak, bölgenin biyolojik çeşitlilik değeri yüksek doğasına olan etkilerinin tam olarak araştırılmadan yürütüldüğü görülmektedir.

Korunan alanlar, turizm ve rekreasyonel aktiviteler için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki turizmin büyük bir kısmı doğaya dayalı turizm, özellikle korunan alanlardaki turizm oluşturmaktadır (IUCN, 1994). Ancak tüm doğal kaynaklar gibi korunan alanların da uygun bir şekilde yönetilmesi için iyi derecede bilinmesi ve yapılacak faaliyetlerin önceden planlanması gerekir. Yerel halkın doğal kaynakların korunmasındaki önemi göz önünde bulundurulduğunda turizm yerel halka gelir getiren bir faaliyet olarak doğal kaynakların korunmasını destekleyebilir. Sürdürülebilir turizm,

doğada vakit geçirmek isteyen ve farklı deneyimler arayan, sayıları giderek artan turistler için bir alternatif olarak korunan alanların sürdürülebilir yönetimine de katkıda bulunabilir. Bazı olumsuz çevresel sonuçlarının yanında turizmin korunan alanlar için fırsatlar yarattığı kabul edilmektedir. Olumsuz etkileri kontrol altına alındığında korunan alanlarda turizm faaliyetlerinin desteklenmesi turizm endüstrisi açısından önemli bir kaynak olabilir. Bu nedenle ekolojik açıdan hassas alanlarda yoğunlaşan ve turist sayısı ile birlikte giderek artan turistik talepler, sürdürülebilir alan yönetimi ve dolayısıyla ziyaretçi etki yönetimini her zamankinden çok daha önemli hale getirmektedir (Eagles vd., 2002).

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, tabiatı koruma alanı ve yaban hayatı geliştirme sahası gibi çeşitli koruma statülerini barındıran Yenice Ormanlarında gelişmekte olan turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlik boyutlarını ekoturizm prensipleriyle karşılaştırarak ele almak, alanın doğal ve kültürel değerlerinin turizm faaliyetleriyle etkileşimini anlamak ve bölgedeki turizmin gelişimine olan etkisine dair bir durum tespiti yapmaktır. Bunun yanında bu araştırmayla birlikte bölgedeki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunacak çeşitli önerilerde bulunmak mümkün olacaktır.

Korunan alanların, biyolojik çeşitlilik, nesli tehlike altında olan canlı türleri ve hassas ekosistemler ile temiz hava ve su gibi hayati öneme sahip elementlerin korunması açısından önemi kabul edilmektedir. Bunun yanında korunan alanların çevresinde yaşayan halka gelir yaratmak ve özellikle büyük şehirlerde yaşayan ve doğada vakit geçirmek isteyen insanlar için bu alanlarda sürdürülebilir turizm faaliyetleri yoğun olarak teşvik edilmektedir (UNEP-WCMC, 2008). Turizmin tamamen sürdürülebilir bir yol izlemesini ve özel veya kamusal korunan alanların sürdürülebilir yönetimine katkıda bulunmasını sağlamak, gelişmiş bir işbirliğini ve turizm endüstrisiyle, devlet kurumları, yerel topluluklar, korunan alan yönetici ve planlayıcıları ve turistler arasında somut ortaklıkları gerektirmektedir (Aloisi, 2002). Buradan hareketle araştırmanın temel sorusu, Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerini sürdürülebilirlik boyutlarını ele alarak bu faaliyetlerin ekoturizm kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Araştırmanın alt soruları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetleri;

- 1) Doğaya dayalı etkinlikler midir?

- 2) Eğitici nitelikte midir?
- 3) Turizmin yönetiminde sürdürülebilirlik ilkeleri gözetilmekte midir?

Araştırmanın çıkış noktasını, 2009 yılında Yenice Kaymakamlığı tarafından başlatılan bir çalışma sonucunda yayınlanmış Yenice Ormanları Doğa Yürüyüş Parkurları kitapçığıyla geliştirilmeye çalışılan turizm faaliyetleri oluşturmaktadır.

Yenice Ormanları'nda haritalandırılmış ve 210 kilometresi işaretlenen yürüyüş yolları, alternatif güzergâhlarla birlikte toplam 396 kilometre rotaları belirlenmiş kısa, günübirlik ve uzun olan yirmi bir yürüyüş parkuru, yedi bisiklet parkuru ve bir kanyon geçiş rotasında yoğunlaşan ziyaretçi faaliyetleri kapsamında bölgede turizmin gelişmesinde rol oynayan paydaşlar bu araştırma kapsamında ele alınmıştır.

1.3. Önem

1980'lerin sonlarından bu yana sürdürülebilir kalkınma, genel olarak kalkınma çalışmalarında ve özellikle de turizm araştırmalarında en popüler sözcük haline gelmiştir. Günümüzde turizmin, çevre ve yerel toplum arasındaki ilişkileri daha iyi anlaşılacak, planlı kalkınma ve kaynakların korunmasında tüm paydaşların ihtiyaçlarını da içerecek şekilde uzun vadeli geniş bir bakış açısına ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yalnızca teorik olarak doğru olan değil, aynı zamanda pratik olarak uygulanabilir politika ve önlemlerin geliştirilmesine de ihtiyaç vardır. İdealleri eyleme dönüştürmek için etkili araçlar geliştirmedikçe, sürdürülebilir turizm, aslına uygun olmayan bir politika seçeneği olarak ilgisiz ve etkisiz kalma riskini taşımaktadır (Liu, 2003).

Bütün korunan alanlar, turizm ve kalkınma faaliyetlerinin nasıl yönetileceğini tanımlayan bir plana ihtiyaç duyar. Bu plan, korunan alanın gelecekte ulaşılacak istenen durumunu veya şartlarını ve o duruma ulaşmak için gereken en iyi yöntemi ifade eder. Böyle bir plan, mevzuatta veya hükümet politikasında alan için zorunlu olan belirli hedefleri ve amaçları detaylandırır, turizm gelişimi için hedefleri tanımlar ve bu hedeflere ulaşmak için gereken yönetim faaliyetlerini, bütçeyi, finans kaynaklarını ve alan içindeki kullanım bölgelerini (zone) tanımlar. Bir anlamda, turizmi yönetmek için bu planlar, çevresel maliyetleri en aza indirirken turizmin faydalarını en üst seviyeye çıkarmaya çalışır. Turizm politikaları, bazen bir yönetim planı olarak adlandırılan genel belgenin önemli bir bileşenidir (Eagles vd., 2002).

Bir korunan alanda belirmeye başlayan turizm hareketlerinin iyi planlanması gerekir. Aksi taktirde literatürdeki zararları belirtilmiş olan turizm faaliyetleri korunan alanın kaynak değerlerine geri döndürülemez şekilde etki edebilir. Yapılan alanyazın taramasında, Türkiye’de korunan alanlardaki turizm faaliyetleriyle ilgili araştırmaların eksik olduğu görülmektedir. Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular, Yenice Ormanlarında turizmin gelişimiyle ilgili paydaşlara, politika yapıcılara, karar vericilere ve akademisyenlere Yenice Ormanlarında gelişmeye başlayan turizm hareketlerinin bölgenin doğal değerlerine verebileceği zararları önceden görüp önlem alabilecekleri (pro-aktif) bilgileri sunması açısından önemlidir.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulguların bir korunan alan örneğinden yola çıkarak, Yenice Ormanlarında ve Türkiye'deki diğer korunan alanlarda yönetim ve sürdürülebilir turizmi geliştirme çabalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma, Türkiye’de korunan alanlardaki doğaya dayalı turizm aktivitelerinin geliştirilmesiyle ilgili akademik çalışmalara da katkıda bulunabilir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir;

- Bu araştırmada, Yenice Ormanları’nda gelişmekte olan doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin alana olumlu ve olumsuz etkileri olduğu,
- Araştırma kapsamında yeterli sayıda paydaşla görüşüldüğü,
- Görüşme yapılan özel ve resmi kurum temsilcilerinin doğru ve yeterli görüş verdiği,
- Paydaşlarla yapılan görüşmelerin yeterli olduğu,
- Araştırma sonuçlarının Yenice Ormanları’ndaki turizm faaliyetlerinin niteliklerini, ziyaretçilerin profillerini ve alandaki ekolojik ve biyolojik kaynaklara olan etkilerine dair bilgiler sağlayacağı,
- Araştırma kapsamında yararlanılan kaynaklardan elde edilen bilgi, görüş ve düşüncelerin doğru olduğu ve araştırmanın amacına hizmet eder nitelikte olduğu,

varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları;

- Araştırmanın ilk aşamasında kullanılan fotokapan ve kızılötesi sayaçların fiyatlarının yüksek olması, kızılötesi sayaçların Türkiye’de satılmaması, bu malzemelerin temini ve alana kurulması için maddi destek bulunamaması nedeniyle araştırmanın maddi sınırlılıklar çerçevesinde yapılması,
  - Araştırmacının kendi kaynaklarıyla satın aldığı ve alana yerleştirdiği üç adet fotokapan ve üç adet kızılötesi sayacın, araştırma alanına yerleştirildikten bir süre sonra malzemelerin çalınması, bundan dolayı hedeflenen veri toplama süresinin bir ayla sınırlandırılması,
  - İlk aşamada elde edilen verilerin kısıtlı olması nedeniyle, ikinci aşamada araştırmaya Yenice Ormanlarından sorumlu ve yetkili resmi kurum temsilcileriyle alandaki turizm faaliyetleriyle ilişkili karar vericilerin ve paydaşların dâhil edilmesi,
  - Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler, katılımcıların ifadeleri, bilgisi ve deneyimini yansıtmaması,
  - Araştırmanın yüksek lisans tez süresi içinde yapılması,
  - Araştırmacının yüksek lisans tez süresi boyunca ulaşılan bilgi ve bulgular yanında zamanı, bilgi kaynakları, meslek tecrübesi ve maddi imkânlarının sınırlı olması,
- şeklindedir.

1.6. Tanımlar

Kızılötesi Sayaç ve Fotokapan: Kızılötesi sayaç ve fotokapanlar ısı ve harekete duyarlı önünden geçen nesne veya canlı ile aktif hale geçen ve veri kaydeden araçlardır. Sayaç verileri sayısal bir değer olarak kaydederken fotokapan bu verileri görüntü olarak kaydeder (Soyumert, 2010, s.11; Rettie, 2012, s.92).

Sürdürülebilir Kalkınma: Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun 1987 yılında yayınladığı (WCED, 1987) “Ortak Geleceğimiz” adındaki raporu, uzun süreli ekonomik gelişmenin ana şartının çevresel kaynakların sürdürülebilir kullanımı yoluyla sağlanabileceğini belirterek sürdürülebilir kalkınma kavramını gündeme getirmiştir (Krüger, 2005; Leung vd., 2008). “Brutland Raporu” adıyla da bilinen bu raporda sürdürülebilir kalkınma; günümüz ihtiyaçlarının, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama imkânlarından fedakârlık yapmaksızın karşılanabilmesi süreci, olarak tanımlanmaktadır. Üç temel unsuru barındıran bu tanım ihtiyaçların sadece ekonomik

ihtiyaçlarla sınırlandırılmaması ve daha geniş ele alınmasını, kuşaklar arası adaletin gözetilmesini ve bu adaletin ülkeler arası ve ülke içinde sağlanmasını kapsamaktadır. Rapor ayrıca, genel olarak yoksulluğun ortadan kaldırılmasını, doğal kaynaklardan elde edilen yararın dağılımında eşitliği, nüfus kontrolünü ve evre dostu teknolojilerin geliştirilmesini de sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile doğrudan ilişkilendirmektedir (Yıkma, 2011). Brutland raporunda ‘Sürdürülebilir kalkınma’ teriminin açıkça tanımlanması, kavramın kullanım alanının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın küresel çapta aktif bir politika haline dnşmesiye 3-4 Haziran 1992 yılında Brezilyanın Rio de Jenerio kentinde yapılan ve 178 ülkenin devlet veya hükümet başkanlarının katılımı ile gerçekleştirilen, ‘‘Birleşmiş Milletler evre ve Kalkınma Konferansı’’ (1992 Rio Konferansı) ile olmuştur. Konferansta insanlığın sürdürülebilir kalkınmanın merkezinde yer aldığı, doğa ile sağlıklı, uyumlu ve verimli bir yaşam hakkı olduğu kabul edilmiştir. Konferansta, Rio deklarasyonu ve Gündem 21 adlı iki temel belge kabul edilmiştir (Bozloğan, 2005, s.1020). Bu konferansla birlikte sürdürülebilir kalkınma kavramının içeriği oldukça genişlemiş ve birçok disiplin içinde sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı, turizm açısından, sürekli ekonomik, sosyal ve çevresel yararlar sağlama anlamına gelen ‘‘sürdürülebilir turizm’’ adıyla anılmaya başlanmıştır.

Sürdürülebilir Turizm: Sürdürülebilir turizm için en iyi bilinen tanım Dünya Turizm rgt tarafından yapılmıştır. Buna göre, sürdürülebilir turizm mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin tam anlamıyla bilincinde olan, turizm endüstrisinin, ziyaretçilerin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını gözetten turizm şeklidir (UNEP ve UNWTO, 2005, s.12). Gebhard, Meyer ve Stephanie (2007, s.11) ise sürdürülebilir turizmi, gelecek yaratmak adına fırsatlar oluştururken ve geliştirirken, bugünün turistleri ile ev sahibi toplumların beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayan bir turizm çeşidi olarak tanımlar. Bu, kültürel entegrasyon, temel ekolojik süreçler, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemleri sürdürülürken ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların karşılanabileceği şekilde bütün kaynakların yönetiminin planlanmasıdır. Buna göre sürdürülebilir turizm gelişimi ekolojik olarak sürdürülebilir, etik ve sosyal açıdan adil olduğu kadar ekonomik açıdan uygulanabilir. Böylece sürdürülebilir turizm doğal, kültürel ve sosyal çevreyi birleştirir. Bu nedenle turistik destinasyonları simgeleyen kırılgan çevresel dengelere, özellikle doğal açıdan hassas alanlara saygılıdır. Ayrıca, uzun dönemli bakış açısıyla nitelendirilir. Sürdürülebilir

turizm kısaca, turizmin kaynağı olan doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve estetik değerlerin korunması ve geliştirilerek turistik çekiciliklerinin sürekliliğinin sağlanmasıdır (Kuter ve Ünal, 2009, s.147).

Korunan Alan: IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği), korunan alanları, özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve ortak kültürel kaynakların korunması ve devam ettirilmesine adanmış, yasal veya diğer etkili yöntemlerle yönetilen, kara ve/veya deniz alanları olarak tanımlamaktadır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ise; korunan alanı, belirli bir doğa koruma amacına ulaşmak üzere ayrılan, düzenlenen ve yönetilen, bir coğrafi alan olarak tarif eder (Dudley vd., 2005, s.12).

Doğanın içerdiği ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerle birlikte, yasal veya diğer etkin araçlar vasıtasıyla uzun dönemli korunmasını sağlamak için ayrılmış, onaylanmış ve yönetilen açıkça tanımlanmış coğrafi bir alandır (Dudley, 2013, s.8).

Doğaya Dayalı Turizm (Doğa Turizmi): Bugüne kadar yapılan çok sayıda tanıma karşın Laarman ve Durst (1987) doğaya dayalı turizm için eğitim, rekreasyon ve çoğu zaman macerayı birleştiren turizm tarzını ifade etmek için doğa yolculuğu veya doğaya yönelik turizm terimini kullanmışlardır. Boo (1990) ise güney Amerika'da yaptığı çalışması kapsamında doğa turizmi terimini eko-turizm terimiyle eşanlamlı olarak kullanmıştır ve bunu; manzaranın, yabani bitkilerin ve hayvanların yanı sıra mevcut herhangi bir kültürel tezahürün de hayranlıkla izlenmesi amacıyla nispeten bozulmamış veya kirlenmemiş doğal alanlara gerçekleştirilen seyahatler olarak tanımlamıştır. Lucas (1985) ise, doğa turizmini doğal alanlardan keyif almak ve doğa gözlemine dayanan turizm olarak tanımlamaktadır ve ayrıca bu turizmin çevresel olarak düşük etkiye sahip olduğunu, emek yoğun olduğunu ve sosyal ve ekonomik olarak toplumlara katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Buckley ve Coghlan (2012, s. 2) ise, doğaya dayalı turizmin nispeten bozulmamış doğal ortamların birincil çekiciliği veya ortamı oluşturduğu tüm turizm türlerini içerdiğini belirterek bu geniş anlamıyla ekoturizm de dahil çoğu turizm faaliyetinin doğaya dayalı olarak tanımlanabileceğini belirtmişlerdir.

Ekoturizm: Ekoturizmin çok sayıda ve çeşitli tanımları bulunmakla beraber en çok kabul gören tanımı Uluslararası Ekoturizm Derneği'nce (TIES) yapılmıştır. Buna göre ekoturizm, çevreyi koruyan, yerel halkın refahını gözetken ve yorumlama ve eğitim içeren, doğal alanlara yapılan sorumlu seyahattir (TIES, 2015, s. 1). Ayrıca, sürdürülebilirliğin çekirdek ölçütlerinden biri olduğu göz önüne alındığında, sürdürülebilir turizmin bir alt kümesidir (Weaver, 2001, s. 2).

Korunan Alanlarda İzleme: Belirli bir zaman süresince verilerin sistematik olarak toplanıp analiz edilmesidir. Korunan alanların etkin yönetimi kapsamındaki izleme tanımı, hem doğal çevre hem de ziyaretçilere ilişkin verilerin sistematik olarak toplanması, analizi ve yönetim sistemlerine entegrasyonunu gerektirir. Doğal alan turizmi için, kapsamlı bir izleme programı doğal çevre ve ziyaretçiler hakkında veri toplamaktadır. Doğal çevre hakkındaki bilgiler bitki örtüsü, bitki örtüsünde meydana gelen hasar, yabancı ot istilası, toprak özellikleri (özellikle erozyon), su kalitesi ve yaban yaşamı popülasyonları (ör. üreme başarısındaki değişim, dağılım) içerebilir. Bu veriler, alana özgü etkileri belirlemek ve nicelleştirmek için kullanılabilir (Newsome, Moore ve Dowling, 2012, s. 324).

Ziyaretçi Yönetimi: Ziyaretçi yönetimi, ziyaretçilerin ihtiyaçlarını, beklentilerini ve memnuniyetini göz önüne alarak planlamaya ve hizmet sunumuna yönelik müşteri odaklı bir yaklaşımdır (Eagles vd., 2002, s. 75). Bu araştırmada, ziyaretçi akışlarını ve ziyaretçilerin davranışlarını yönlendirmek için özel ve kamusal turizm organları tarafından (esas olarak destinasyon yönetimi örgütleri ve korunan alanlarda idare tarafından) kullanılan yönetim teknikleri ve araçlar seti olarak kullanılmaktadır (Zelenka ve Kacetl, 2013, s. 6).

Coğrafi Görünüm (Turizm Peyzajı): Bir yerin görüntüsü veya sureti (tasviri) olarak peyzaj, turist ve gelecekte veya hali hazırda tüketilen seyahat yeri arasındaki ilk ve en uzun süreli temas ortamını temsil eder; edinilen fotoğraflar sayesinde bir gezgin için kalıcı bir anı oluşturur (Terkenli 2000, s. 180). Görünürlüğü ve somut, deneyimsel karakterine dayanarak peyzaj, turist ve ziyaret edilen yer arasında gelişen ilişkilerin analizinde en önemli coğrafi ortamı oluşturur (Terkenli, 2004, s.339).

Neredeyse tüm turizm biçimleri bir dereceye kadar doğal kaynakları kullanır: hepsi doğal çevrenin, yani belirli bir alanın iklimsel, jeolojik, hidrolojik ve peyzaj özellikleri üzerinde sosyal bir değere sahiptir. Bu nedenle, “günümüz turizminin büyük bir kısmı, belirli bir alanda bir araya gelen belirli fiziksel-doğal özelliklerin kullanımına” dayanmaktadır (Furio, 1996, s. 112). Ancak bir alanın geliştirilmesi normal olarak tek bir turizm kaynağına dayanmaz; aksine, çok çeşitli kaynaklar ve özellikle de doğal kaynaklar gerektirir (Martín, 2005, s. 575).

Bu araştırma kapsamında coğrafi görünüm; bir destinasyonda bulunan yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü (ormanlar), akarsular, vadiler, kanyonlar, göller, iklimsel özellikler (sıcaklık, nemlilik) gibi tüm coğrafi unsurlarla yerel mimari, yöresel yemekler, geleneksel

giyim-kuşam gibi kültürel unsurların ve tarımsal üretim yöntemleri ve tarım ürünlerinin bütünü olarak kabul edilmiştir

2. ALANYAZIN

Turizmin çevresel etkileri konusunda uzun süredir devam eden kaygılara rağmen, bazı korunan alanlarda toplumun sosyo-ekonomik refahının yükseltilmesine yönelik artan politikalar bu alanlarda turizmin gelişmesini sağlamıştır. Turizm potansiyeli; farkındalık yaratma, koruma çalışmalarını destekleme ve açık hava faaliyetlerinin sağlığa olan potansiyel katkısı nedeniyle (Bushell ve McCool, 2007), korunan alanların ilan edilme nedenleri arasında yer alan önemli bir faktördür (Butler ve Boyd, 2000). Bunun yanı sıra turizmin korunan alanlarda ziyaret sayısında aşırı artışa neden olabileceği, kâr amaçlı odağı ve yetersiz planlamadan kaynaklanan olumsuz etkileri gibi kaygılarla desteklenmediği durumlar da bulunmaktadır (Bushell ve McCool, 2007; Whitelaw, King ve Tolkach, 2014). Buna rağmen bazı araştırmacılar turizmin günümüzde, özellikle belirli korunan alanlar için kırsaldaki nüfusun devamlılığını destekleyen bir kalkınma aracı olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Roberts ve Hall, 2001; Sharpley ve Pearce, 2007). Puhakka ve Saarinen'e (2013) göre, örneğin Finlandiya'daki milli parklarda olduğu gibi, turizm sosyo-ekonomik kalkınma için öncelikli bir politika olarak giderek artan bir taleple ele alınmaktadır. Turizm, korunan alanlarda tarım ve/veya maden çıkarımı gibi belirli sosyo-ekonomik faaliyetlere olan bağımlılığın azaltılması (Francis, 2007) ya da bu alanlarda devlet kaynaklarının (bütçesinin) azaltılmasına tepki olarak teşvik edilebilmektedir (Francis, 2007; Whitelaw vd., 2014). Turizme sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin dahil edilmesi ve sürdürülebilir olarak geliştirilmesi, turizmin bir korunan alan etkinliği olarak kabul edilmesini teşvik edebilir (Weaver, 2006). Sürdürülebilir turizm, toplumun refahını ve politikaların geliştirilmesinde paydaş katılımını artırmaya yönelik sürdürülebilir turizm politikalarının geliştirilmesini destekleyebilir (Mellon ve Bramwell, 2016).

2.1. Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizmin gelişimi birçok bilimsel araştırmanın odağında yer almış, özellikle 1980'lerden bu yana turizm araştırmalarında en hızlı büyüyen alan olmuştur. Buckley'e (2012, s. 528) göre, "sürdürülebilir turizm" terimi neredeyse yirmi yıl önce kullanılmaya başlanmıştır. İlk on yıl boyunca turizmin arka planındaki temel konular olan ekonomi ve çevre yönetimi konuları incelenmiştir. İkinci on yıl, Sharpley (2000),

Gössling (2002), Liu (2003), Saarinen (2006), Lane (2009) ve Liu vd., (2013) gibi araştırmacıların bir takım yeniden kavramsallaştırmalarını ve bir dizi eleştirisini dile getirdiği dönem olmuştur. Turizm endüstrisinde bu kavramların en büyük kurucularından Bramwell ve Lane'e göre, sürdürülebilir turizm, turizmin çevreye olan zararı, toplum ve geleneksel kültür üzerindeki ciddi etkisi gibi pek çok turizm konusuna karşı tepki olarak ortaya çıkmıştır (Bramwell ve Lane, 1993). Zamanla sürdürülebilir turizm fikri, olumlu değişiklikler yaratabilen bir çözüm olarak görülmüştür. Sürdürülebilir turizm, olumlu faydaların temin edilmesindeki yöntemlerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Bramwell ve Lane, 2012). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konusunda çok sayıda tanım yapılmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın en iyi bilinen tanımı şudur: 'gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma' (WCED, 1987). Bu tanım, ekonomik kalkınma, çevre koruma ve sosyal eşitlik arasındaki bağlantıları ima eder, her unsur diğerini güçlendirir.

Butler (1999), sürdürülebilir turizm kavramının çeşitli tanımlarını ve sürdürülebilir turizm ile sürdürülebilir kalkınma ilkelerini karşılaştırarak incelemektedir. Özellikle sürdürülebilir turizm tartışmalarının çevresel odağını gözden geçirerek kavramın insan çevresini ve fiziksel çevreyi kapsaması gerektiğini savunmaktadır. Bunun yanında taşıma kapasitesi sorununa, turizm gelişiminin kontrolüne ve terimin kitle veya konvansiyonel turizm ile ilişkisine dikkat çekmektedir. Çalışma, sürdürülebilir turizmin geleceği ve gelişim imkânlarına dair değerlendirme ile sonuçlandırılmaktadır.

Liu (2003, s. 459) çalışmasında, sürdürülebilir turizm literatüründeki temel eksikleri analiz ederek, sıklıkla göz ardı edilen ancak ele alınması gereken konuları; turizm talebinin rolü, turizm kaynaklarının doğası, nesiller arası eşitlik şartı, turizmin sosyokültürel ilerlemenin teşvikindeki rolü ve sürdürülebilir kalkınma biçimleri olarak belirtmektedir ve araştırmaktadır. Sonuç olarak, sürdürülebilir turizm alanındaki araştırmaları çok daha bilimsel bir seviyeye dönüştürmek için bütüncül bir bakış açısı ve disiplinler arası yaklaşımın vazgeçilmez olduğunu önermektedir.

2.2. Ekoturizm

Scott ve Thigpen (2003) doğaya dayalı turizmin doğal kaynakların korunarak yerel ekonomilerin geliştirilmesinde pek çok kesim tarafından benimsenen bir araç olduğunu belirtmektedirler. Uluslararası Ekoturizm Derneği (The International Ecotourism Society), ekoturizmi çevrenin korunduğu doğal alanlara yapılan ve yerel

halkın ekonomik düzeyini geliştiren sorumlu bir seyahat olarak tanımlamaktadır (Honey, 1999). Ekoturizm; ormancılık, madencilik ve ziraat şeklindeki ekonomik kalkınma faaliyetlerine iyi bir alternatiftir, çünkü düzgün şekilde yapılan ekoturizmin aynı anda hem doğal alanları koruma hem de bu sayede yerel halkı kalkındırma potansiyeli yüksektir (Weaver, 1998).

Sürdürülebilir gelişme için ekoturizmin potansiyeli çevre dostu ekonomik bir etkinlik olduğu dikkate alınarak 1992'deki Yeryüzü Zirvesi sırasında bir strateji olarak kabul edilmiştir (Gray, 2003). Ekoturizmin temel fonksiyonu doğal ve kültürel kaynakların korunmasının yanında gelir getirici, eğitici, yerel katılım ve kapasite artırıcı olmasıdır (Ross ve Wall 1999). Temel ilkeleri itibariyle ekoturizm, (i) doğa-dostu, (ii) ekolojik açıdan sürdürülebilir, (iii) eğitici ve (iv) yerel topluluklara ekonomik açıdan faydalı olmalıdır. Aynı zamanda turistleri memnun etmelidir (Newsome vd. 2012; Page ve Downling, 2002).

Ekoturizm, sürdürülebilir turizm ve alternatif turizm gibi benzer kavramlarla birlikte, 1980'lerin ortasından bu yana geleneksel kitle turizminin yarattığı çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel maliyetlerine tepki olarak gelişen tutumun bir parçası olarak ortaya çıkmış ve olgunlaşmıştır. Yıllar içindeki teorik ve pratik gelişiminin ardından günümüzde kitle turizmine karşı bir alternatif olarak ekoturizm ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik prensiplerine bağlı üç temel boyuta sahiptir. Bu boyutlar doğa temelli olma, öğrenme fırsatları sunma (eğitici olma) ve sürdürülebilir yönetim uygulamalarına vurgu yapma olarak kabul edilmektedir (Weaver, 2001). Çoğunlukla tesadüfi ve doğal bir süreç olan öğrenmenin aksine eğitim, tanımlanmış öğrenme hedeflerine dayanan ve belirli öğrenme materyalleri aracılığıyla bilinçli, planlı, sıralı ve sistematik bir süreçtir (Kalinowski ve Weiler, 1992). Öncelikle ekoturizm, ürünleri ve cazibe unsurları açısından modern, tarihi ve arkeolojik kültürel unsurlarla da ilişkili olarak doğaya dayalı bir etkinliktir. Ekoturizm, turizm ürününün deneyimlenmesi yoluyla öğrenme fırsatlarını teşvik eder ve turistlerin deneyimleriyle ilgili anlayış geliştirmelerini sağlar, bu boyutuyla eğitici niteliktedir. Ekoturizmin yönetiminde sürdürülebilirlik ilkeleri gözetilmelidir. Sürdürülebilirliğin ilgili yönleri, ekoturizmin içinde meydana geldiğı çevrenin ekolojik durumunun iyileştirilmesine veya geliştirilmesine yardımcı olma derecesini içerir. Birçok tanım, ekoturizm faaliyetinin belirli bir zaman ve mekândaki durumu daha da kötüleştirmemeye çalıştığı temel bir perspektifi örtülü olarak desteklemektedir (Fennell ve Weaver, 2005).

Weaver ve Lawton (2007) ekoturizm literatürünü değerlendirdiği araştırmalarında ekoturizm alanındaki literatürün pazar bölümlene, yaban hayatı görüntülemenin ekolojik etkileri ve topluma dayalı ekoturizm üzerine odaklandığını belirtmektedirler. Fakat, bu literatürün ekoturizm bileşenleri ve parametreleri kadar kalite kontrolü, endüstrisi, dış çevresi veya kurumları gibi ekoturizmle ilişkili kritik alanlara daha az önem verildiğini dile getirmektedirler. Bu sorunlar, parçalanma ve literatürdeki entegrasyon eksikliğiyle birlikte, akademik araştırma alanı olarak ekoturizmin hala gelişmekte olan bir alan olduğunu göstermektedir.

2.3. Korunan Alanlar ve Turizm

Korunan alanlar ve milli parklar, ekoturizm de dâhil doğa turizmi için başlıca alanlardır (Ceballos-Lascurain, 1996). Ekoturizm pazarının aksine, korunan alanlar doğanın korunması konusunda duyarlı olmayan diğer turizm şekillerini de kendine çekmektedir. Turizm, korunan alanların ekolojik unsurlarında geri döndürülemez zararlara neden olabilir ve turizm tesislerinin faaliyetleri alanın koruma hedefleriyle çelişebilir (IUCN, 1994). Öte yandan, korunan alanlar için turizm hayati önem taşımaktadır ve bu durum, yerel topluluklarda istihdamın artırılması, yeni iş imkânlarının sağlanması ve bölgesel ekonominin ve çevresinde yaşayanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi gibi çok sayıda faydayla açıkça ilişkilidir. Korunan alanlarda turizmin başarısı ve popülerliği, planlama çalışmalarının yeterliliğine ve turizm yönetiminin başarısına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Korunan alanlardaki ziyaretleri yönetmenin önemli bir unsuru, her bir varış noktası için turistlerin nihai seçiminde etkileyici olan faktörlerin araştırılmasıdır (Puustinen vd., 2009).

Korunan alan yaklaşımı ekosistemlerin ve türlerin korunması için uluslararası alanda geçerliliği kabul edilmiş en önemli araçtır. Korunan alanlar, insan refahı için su havzaları ve verimli topraklar gibi bir dizi temel hizmet ve gereksinimleri karşılayan ekosistemleri korumanın yanında, yerel toplulukların yaşamak için bağımlı oldukları orman ürünleri gibi doğal kaynakları ve önemli kültürel değerleri barındıran yabanıl alanların korunmasını da sağlarlar. Bunun yanında ekolojik araştırma ve eğitim faaliyetleri açısından da önemli olan korunan alanlar, turizmin sürdürülebilir ve ekolojik formları aracılığıyla yerel ekonomilere önemli ölçüde katkı yaparlar (UNEP-WCMC, 2008).

Korunan alanlar, turizm ve rekreasyon arzının önemli bir bileşenidir. Temel olarak rekreasyon boş zamanlarda yapılan insan aktivitelerinden veya deneyimlerinden oluşur (McLean, Hurd ve Rogers, 2008, s.45). Turizm, ziyaretçilerin ve korunan alanda ve çevresinde yaşayanların çevresel farkındalığını arttırmak ve doğal alanların korunmasında önemli bir araç olabilir. Bu amaçlara, turizm vasıtasıyla finansal kaynak oluşturularak, yerli halk ve ziyaretçiler için düzenlenecek uygun bilgilendirme ve eğitim programları vasıtasıyla geliştirilecek koruma önlemleriyle ulaşılabilir. Ayrıca korunan alanlardaki turizm etkinlikleri uzun dönemli sürdürülebilirliğin temini için çok dikkatli bir şekilde planlanmalı, yönetilmeli ve izlenmelidir. Aksi takdirde olumsuz etkiler oluşabilir ve turizm bu alanların daha kötüye gitmesine neden olabilir (Eagles vd., 2002).

Ekonomi, pek çok korunan alanın gelişimindeki en önemli unsurdur. Özellikle, korunan alanlarda turizmin ekonomik etkileri, korunan alanların toplumsal, bölgesel ve ulusal önemini vurgulamaktadır. Korunan alanlarda meydana gelen turizm aktivitelerinin ekonomik etkileriyle ilgili gelişmekte olan anlayış korunan alanlardaki turizm faaliyetlerinin daha sistematik bir şekilde ele alınmasına öncülük etmektedir (Eagles vd., 2002). Bunun da ötesinde, pek çok korunan alanın içme suyu temini, sel kontrolü ve iklim değişikliği ile mücadele gibi ekosistem servisleri sağladığı, ekonomik önemi artan bir değeri vardır (IUCN, 1998; IUCN, 2000). Çoğu korunan alan tüm bu özelliklerinden dolayı; Dünya Mirası, Ramsar Alanı gibi hem uluslararası oluşumların hem de Natura 2000 Korunan Alanlar Ağı gibi Avrupa'daki korunan alanlar sisteminin bir parçasıdır.

Dünya turizm ve rekreasyon endüstrisi, korunan alanlara ve bu alanların içinde veya çevresinde yaşayan topluluklara önemli faydalar sağlamaktadır. Bu faydalar kültürel ve doğal mirasın değerinde artışına neden olurken buralardaki insanlar ile çevreleri arasındaki etkileşimin artmasını da sağlar. Rekreasyon aktivitelerinin kalitesi, tatmin edici ve eğitici deneyimler, korunan alanları ziyaret eden insanların biyolojik çeşitliliğin ve kültürel değerlerin korunmasına olan ilgilerinin ve bağlılıklarının artmasını teşvik etmektedir (Dearden vd., 2005). Korunan alan yönetimi yaklaşımlarının doğal ve kültürel değerlerin korunmasının yanında eğitim, tatmin, macera ve meydan okuma, toplumun tanınırlığını sağlama gibi değerleri geliştirmesi de gerekmektedir. Turizm aynı zamanda, korunan alanların sürdürülebilir yönetimine katkıda bulunarak doğal çevreden keyif almak için farklı deneyimler arayan ve sayıları giderek artan turist kitleleri için alternatif olabilir (Eagles vd., 2002).

Açık hava aktivitelerine, özellikle doğa yürüyüşü, bisiklet, su kayağı ve tüplü dalış gibi suya dayalı aktivitelere katılan insan sayısı da giderek artmaktadır. Bunun yanında yumuşak macera (soft adventure) ve ekoturizm ya da doğa turizmi olarak adlandırılan faaliyetlerde de büyük bir artış ve çeşitlenme yaşanmaktadır. Daha az odaklanma gerektiren, uzmanlaşma ve ileri düzeyde bir beceri ve eğitim gerektirmeyen hafif aktivitelerde gündelik bir yaklaşım geliştirilirken, sert macera ve ileri düzey ekoturizm aktiviteleri çok daha uzmanlık ya da odaklanmayı gerektirdiğinden bu tür faaliyetlere katılanların doğadan ya da açık alandan daha az konfor ile tecrübe etmeye gönüllü olmaları beklenir. Turizm endüstrisi bunlar gibi çok çeşitli kapsamdaki ilgiye farklı pazar paketleri geliştirerek karşılık vermektedir.

Korunan alanlar, doğal çevredeki açık alan faaliyetlerindeki artan talepler için çok çekici bölgelerdir. Korunan alan yöneticileri için önemli olan ziyaretçilerin farkında oldukları, değer sağladıkları ve arzu ettikleri aktivitelere katılım fırsatlarının sağlanmasıdır. Bu fırsatları sağlarken, hedef pazarın iyi bir şekilde belirlenmesi, özel sektör ile işbirliğinin geliştirilmesi ve alana olan ilgi ve çekiciliği destinasyon olarak arttırırken en uygun ziyaretçi yönetim uygulamalarını hayata geçirmek son derece önemlidir (Eagles vd., 2002).

2.4. Korunan Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi

Korunan alanlar doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunmasında ortak bir sorumluluk taşırlarken rekreasyon ve turizm amacıyla da çeşitli fırsatlar sunarlar (Dudley vd., 2005). Ziyaretçilerin fiziksel davranışlarının belirlenmesi korunan alanlarda ziyaretçi yönetim stratejilerinin geliştirilmesi için gereken en önemli bileşenlerdendir. Gerekli duyulan en temel bilgi, ziyaretçi sayısı ve özellikle bu ziyaretçilerin korunan alan içerisindeki zamansal ve mekânsal dağılımlarıdır. Bu bilgilerin güvenli ve uygun maliyetli bir şekilde elde edilmesi sanılanın aksine oldukça güçtür (Cessford ve Muhar, 2003). Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'deki korunan alanlar da kış turizmi, kültürel ve kitle turizmi gibi rekreasyon ve turistik açıdan çok farklı kullanımlar için çeşitli fırsatlar bulunmaktadır. Bunun yanında kullanım şekli ve ziyaretçi sayılarına ilişkin düzenli veri olmaması korunan alanlardaki rekreasyonel aktivitelerin gelişimini ve doğal kaynakların korunmasını güçleştirmektedir.

Korunan alanlardaki ziyaretçi kullanımlarının belirlenmesine ilişkin yapılan araştırmaların uluslararası alanda yoğunlaştığı, Türkiye'de ise çalışmaların sınırlı olmakla

birlikte daha ziyade doğal alanların taşıma kapasitesi, ziyaretçi etki yönetimi ve korunan alan yönetim planlaması konularına değindiği görülmektedir.

Muhar, Arnberger ve Brandenburg tarafından 2002 yılında yayınlanan araştırmada rekreasyonel alanlarda ziyaretçi izleme yöntemleriyle ilgili sistematik bir değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırmada ziyaretçi izleme yöntemleriyle ilişkili çok çeşitli yaklaşımlar ele alınmış, doğrudan gözlem, video kayıtları, mekanik sayaçlar ve ziyaretçi kayıtları gibi nicel yöntemlere vurgu yapılmıştır. Daha sonra Cressford ve Muhar (2003) korunan alanlardaki ziyaretçi sayılarının ve ziyaretçilerin zamansal ve mekânsal dağılımlarına ilişkin verilerin elde edilmesinde kullanılan yöntemleri değerlendirerek bu verilerin güvenilir ve uygun maliyetli bir şekilde elde edilmesindeki etkenleri incelemişlerdir; işlevsel ve etkin bir izleme sistemi için gereken koşulları vurgulamışlardır. Bu genel değerlendirmelerin yanında Arnberger ve Hinterberger (2003) Tuna Taşkınları Milli Parkı'nda uzun dönemli video kaydı, insanlar tarafından yapılan gözlem sayıları, özel ziyaretçi görüşmeleri ve CBS uygulamalarıyla yapılan rota analizlerinin entegre edildiği bir yaklaşım kullanarak, ziyaretçilere ilişkin kullanım kalıplarının belirlenmesinde bütünlük yöntemlerin değerini ele almışlardır.

Arnberger, Haider ve Brandenburg 2005 yılında yaptıkları araştırmada iki farklı ziyaretçi gözlem yöntemini, video kamera kayıtlarıyla ve insanlar tarafından yapılan gözlemler sonucu elde edilen sayıları karşılaştırarak ikisi arasındaki avantajları ve dezavantajları değerlendirmişlerdir. Campbell (2006) ise yaptığı araştırmayla yürüyüş yollarındaki ziyaretçi kullanımını dijital sabit fotoğraf makineleri kullanarak incelemiş ve bu yöntemin güçlü ve zayıf yönlerini ele almıştır.

Yukarıda bahsedilenlerin dışında Avustralya'daki karasal ve denizel korunan alanlardaki ziyaretçi kullanımının izlenmesine ilişkin bir teknik rapor, 2008 yılında Sürdürülebilir Turizm İşbirliği Araştırma Merkezi (CRC for Sustainable Tourism) tarafından yayınlanarak konuyla ilgili bilgi teknolojilerine dayalı izleme ve gözlem sistemleri ve teknolojilerinin güncel ve gelecekteki kullanışlı uygulamaların analizini sunmaktadır. Bu rapor kapsamında, Fairfax vd., (2012) yaptıkları araştırmayla D'Aguiar Milli Parkı'ndaki yollarda ziyaretçi kullanım kalıplarının belirlenmesi amacıyla kızılötesi sensörler ve dijital fotoğraf makinelerini kullanarak bisiklet, yürüyüş ve binicilik gibi kullanım şekillerini analiz etmişlerdir. Doğal alanlarda ziyaretçi izleme kapsamında güncel ve gelecekteki konuları değerlendirdiği araştırmasıyla Moore (2012) bu alandaki teknolojik gelişmeleri ve araştırma eğilimlerini bir literatür taramasıyla ortaya

koymaktadır. Ancak Rettie (2012) Kanada'daki milli parklarda 2008 yılından beri yürüyüş yollarında uygulanan uzun dönemli nitel ve nicel yöntemlerle yapılan izleme çalışmalarını ele almaktadır. Bu kapsamda araştırma süresince fotokapan, kızılötesi sayaç, manyetik sayaç ve iz kaydedici (trackstick) kullanılarak Kanada dağ parklarındaki 230 yürüyüş yollunda ziyaretçi kullanım tipi ve seviyesine ilişkin bilgilere ve yapılan görüşmelerle ziyaretçilerin demografileri, alanı tercih nedenleri, beklentileri ve deneyimlerine ilişkin verilere ulaşılmıştır.

Türkiye'de ise fotokapan kullanılarak yapılan çalışmalar daha ziyade biyoloji dalıyla ilgilidir ve belirli bir alanda yaşayan büyük memeli türlerinin belirlenmesini kapsamaktadır. Fotokapan kullanılarak yapılan araştırmaların başlıcaları Can ve Togan (2009), Mengüllüoğlu (2010) ve Soyumert (2010) tarafından yapılan araştırmalardır.

Bu kapsamda Yenice Ormanlarında gelişmekte olan turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir gelişiminin incelenerek, hem kuramsal literatüre hem de Türkiye'deki alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

2.5. Korunan Alan Kavramı ve Gelişimi

Korunan alanlar, arazi kullanım planlaması ve ulusal koruma ve kalkınma politikaları ile yakından ilişkili olup, biyolojik çeşitliliğin korunması yanında kaynak niteliklerine uygun olarak sosyo-ekonomik gereksinimlerin karşılanması işleviyle sürdürülebilirliğin sağlanması açısından da yaşamsal öneme sahiptir (Yıldırım ve Yurdakul Erol, 2012).

Uluslararası ve ulusal düzeyde biyolojik çeşitliliği koruma politikalarının geliştirilmesi ve korunan alanlara yönelik alınan kararların öncelik kazanması, korunan alanların öneminin daha iyi anlaşılması açısından önemli bir gösterge olarak nitelenebilir. Buna bağlı olarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir yönetimi ile ekolojik döngünün sağlanması ve toplumun refah düzeyinin artırılmasına yönelik özellikle ormanlık alanlardaki korunan alanların etkinliği tüm uluslar tarafından benimsenmiş ve öncelik kazanmıştır (Yıldırım ve Yurdakul Erol, 2012).

Korunan alanlar uzun bir geçmişi olan ve insanoğlu tarafından geliştirilen kültürel bir dokudur. Dünyadaki ilk milli park Amerika Birleşik Devletleri yasaları tarafından 'halkın yararı ve keyfi için halk parkı ya da eğlence yeri' olarak ilan edilen Yellowstone'dur. Modern korunan alanlar hareketinin başlangıcı 19. yüzyılda Avustralya, Kanada, Yeni Zellanda, Güney Afrika ve ABD'nin 'yeni ulusları' zamanında

gelişmiştir; fakat 20. yüzyıl boyunca bu akım tüm dünyaya yayılmıştır. Günümüzde tüm dünyadaki korunan alanların sayısındaki çarpıcı artış dikkate değerdir. Neredeyse her ülkede yasalarla ilan edilmiş koruma alanları belirlenmiştir (Eagles vd.,2002; Geray ve Akesen, 2001; Kuvan, 2012).

Korunan alanların oluşturulmasını destekleyen bakış açısı da son yıllarda önemli bir gelişme kaydetmiştir. 1960’larda ekoloji biliminin gelişmesiyle sistematik kaynak planlaması ve yönetimi de gelişme göstermiştir. Aynı zamanda koruma alanlarının ilan edilmesindeki biyolojik çeşitliliğin ve türlerin korunması gibi temel hedeflerin yanında eğlence ve turizm amaçlı hedeflerde korunan alan sınıflandırma sisteminde yer edinmiştir. Ekolojik bakış açısı birçok korunan alan sisteminin oluşturulmasında temel olarak kullanılmıştır. Korunan alanlar bir ülkedeki en iyi ve en ilginç doğal ve kültürel mekanları niteler hale gelmiştir ve bu alanları deneyimlemek isteyen insanlar her zaman bulunmuştur. Turizm, zaman içerisinde birçok korunan alanda gelişme kaydederek toplum kültürünün önemli bir unsuru haline gelmiştir. Günümüzde pek çok korunan alanın gelişiminde ekonomi de önemli bir unsur haline gelmiştir. Özellikle, korunan alanlarda turizmin ekonomik etkileri, korunan alanların toplumsal, bölgesel ve ulusal önemini ortaya koymaktadır (Eagles vd., 2002).

Korunan alanlar içerdiği ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerle birlikte doğanın uzun dönemli korunması için ayrılan, onaylanmış, yasal veya diğer etkin araçlarla yönetilen, açıkça tanımlanmış coğrafi alanlardır (Dudley, 2013). Bu alanlar, çeşitli boyut ve şekillerde, kaynak ve sosyal özelliklerde ve yönetim kategorilerinde olabilirler (Chape vd., 2008; Dudley, 2013). Yönetilen alanlar terimi, sürdürülebilir kaynak kullanımının hedeflendiği ve koruma faaliyetinin temel amaç olduğu ya da olmadığı doğal alan yönetiminde ekosistem tabanlı bir yaklaşımı kapsayan geniş bir kavramdır. Bu kavram, büyük ölçüde deniz ve kıyı bölgelerine uygulanmıştır (Orbach ve Karrer, 2010).

2.6. Türkiye’de Korunan Alanların Gelişimi

Türkiye’de alan koruma çalışmalarının başlangıcı olarak milli park kavramının yasalarda yer almasıyla ilk kez 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25. Maddesi kabul edilmektedir. Kanunun uygulamaya geçmesiyle 1958’de Yozgat Çamlığı, Türkiye’nin ilk milli parkı olarak ilan edilmiştir (Ç.O.B., 2007; Ezer, 2008). Günümüzde 2873 sayılı milli parklar kanununda yer alan korunan alanların

haricinde Türkiye’de ulusal koruma statüleri ile korunan diğer alanlar; muhafaza ormanları, gen koruma ormanları, tohum meşcereleri, orman içi dinlenme yerleri, tohum bahçeleri, yaban hayatı geliştirme sahaları, yaban hayatı koruma sahaları, su ürünleri istihsal sahaları ve sit alanlarıdır. Ayrıca dünya miras alanları, özel çevre koruma bölgeleri, zümrüt ağı alanları, sulak alanlar/Ramsar alanları, biyosfer rezervi ve Natura 2000 alanları gibi Türkiye’nin de taraf olduğu sözleşmeler dâhilinde belirlenen uluslararası koruma statüleri de bulunmaktadır (Güneş, 2011).

Türkiye’de korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı, 1990 yılında yüzde 2,96 iken (Güneş, 2011) günümüzde sulak alanlar ve özel çevre koruma alanlarının da dâhil edildiği ülkemizin karasal korunan alan büyüklüğü 6.960.786 hektar olarak tespit edilmiştir. Bu alanın ülke yüzölçümüne oranı % 8,9’dir (Ç.Ş.B., 2019). *Tablo 2.1.’de Türkiye’deki korunan alanların sayısı ve kapladığı alan gösterilmektedir.*

Tablo 2.1. Türkiye’deki korunan alan statüleri ve alansal dağılımı (Ç.Ş.B., 2019)

YILLAR	2013		2017	
Tarım ve Orman Bakanlığı Korunan Alanlar	Sayısı (adet)	Alanı (ha)	Sayısı (adet)	Alanı (ha)
Milli Park	40	848,203	42	845,814
Tabiat Parkı	192	90,218	223	102,409
Tabiatı Koruma Alanı	31	64,243	30	46,794
Tabiat Anıtı	112	6,684	111	7,206
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	80	1.191.340	81	1.189.293
Sulak Alanlar (Uluslararası Öneme Sahip)	135	3.215.500		
Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanlar			8	1,657
Ramsar Alanları			14	184,487
Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlar			45	627,188
Muhafaza Ormanları	55	320,451	55	251,519
Bal Ormanı	200	24,861		
Şehir (Kent) Ormanı	128	11,722	142	10,444
Gen Koruma Ormanları (in-situ)	257	47,978	308	42,093
Tohum Meşcereleri (in-situ)	351	47,063	321	42,228
Tohum Bahçeleri (ex-situ)	179	1,414	185	1,424
TEK YÜZEY HALİNE GETİRİLMİŞ TOPLAM	1,76	5.373.162	1,565	3.445.655
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Korunan Alanlar	Sayısı (adet)	Alanı (ha)	Sayısı (adet)	Alanı (ha)
Özel Çevre Koruma (ÖÇK) Alanları	16	2.459.116	16	2.458.749
Doğal Sit	1,273	1.322.749	2,426	2.086.429
TEK YÜZEY HALİNE GETİRİLMİŞ GENEL TOPLAM	3,049	7.883.511	4,007	6.960.786

Ülke Yüzölçümüne Oranı (%)	10,10%	8,90%

Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi ülkemizde de korunan alanlar doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunmasında ortak bir sorumluluk taşırlarken bu alanların rekreasyonel ve turizm amacıyla kullanılmasına izin verilmektedir. Ziyaretçilerin fiziksel davranışlarının belirlenmesi korunan alanlarda ziyaretçi yönetim stratejilerinin geliştirilmesi için gereken en önemli bileşenlerdendir. Gerekli duyulan en temel bilgi ziyaretçi sayısı ve özellikle bu ziyaretçilerin korunan alan içerisindeki zamansal ve alansal dağılımlarıdır. Buna rağmen güvenli ve uygun maliyetli bu tür bilgilerin elde edilmesi sanılanın aksine çok daha güçtür (Cessford ve Muhar, 2003). Türkiye'deki korunan alanlar genelde kış turizmi, kültürel ve kitle turizmi gibi çeşitli kullanımları barındırır; ancak bu kullanımların yanında rekreasyonel ve turistik açıdan farklı kullanımlar için de fırsatlar barındırmaktadır. Bunun yanında kullanım şekli ve ziyaretçi sayılarına ilişkin düzenli veri olmaması korunan alanlardaki rekreasyonel aktivitelerin gelişimini ve doğal kaynakların korunmasını güçleştirmektedir (Çağlayan vd. 2012).

Ülkemizde korunan alanlar 6831 sayılı orman kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Yurdakul Erol, 2012).

Dünyada korunan alanlarla ilgili uygulama ve politikalar açısından çok uzun yıllardan bu yana geliştirilen anlayış ve yaklaşımların etkilerinin Türkiye'de çok daha gecikmeli ortaya çıktığı belirtilebilir. Türkiye'de ilk milli park dünyadaki ilk uygulama örneğinden 86 yıl sonra 1958 yılında kurulmuştur. Milli parklara eşdeğer korunan alanların kurulmasında da gecikme yaşanmış, ilk doğa parkı 1988 yılında kurulmuştur. Bugün Türkiye kamuoyunda milli park ve diğer korunan alanların tanımı, işlevi ve öneminin tam olarak anlaşılmasında bu gecikmenin payı bulunmaktadır (Yıldırım ve Yurdakul Erol, 2012).

2.7. Korunan Alanlarda Turizmin Faydaları

Korunan alanlarda turizm çeşitli fayda ve maliyetler üretir. Bunlar genellikle karmaşık şekillerde birbiriyle etkileşir. Maliyetleri azaltırken faydaları arttırmak korunan alan planlayıcılarının sorumluluğundadır. Korunan alanlar öncelikle bazı biyofiziksel süreçleri veya yaban hayat popülasyonlarının, doğal yaşam alanlarının, doğal peyzajın

korunması veya bir topluluğun kültürünün parçası olan kültürel mirasın korunması gibi durumlar için kurulmuştur. Turistler alanın koruduğu değerleri anlamak, kavramak ve kişisel fayda sağlamak için korunan alanları ziyaret ederler. Turizm planlaması ve gelişimi, turistler tarafından gösterilen ilginin avantajlarını toplamayı, ekonomik fırsatların geliştirilmesini, kültürel ve doğal mirasın korunması ve herkesin kaygı duyduğu yaşam kalitesini geliştirmeyi hedefler. Bu hedefler *Tablo 2.2.*'de detaylandırılarak özetlenmiştir (Eagles vd.,2002).

Tablo 2.2. Korunan alanlarda turizmin hedefleri ve potansiyel faydaları (Eagles vd., 2002, s.24)

Hedefler	Faydalar
Ekonomik fırsatların artırılması	• Yerel halk için artan iş olanakları • Artan gelir • Yeni turizm teşebbüslerinin teşviki ve yerel ekonomide teşvikler ve çeşitlendirme • Yerel üretimi teşvik etmesi • Yeni pazarlar ve döviz girdisi sağlama • Yaşam standartlarını yükseltmesi • Yerelde vergi geliri üretmesi • Çalışanların yeni beceriler edinmesini sağlama • Yerel topluluklar ve korunan alanlar için parasal kaynak artışı
Doğal ve kültürel mirasın korunması	• Ekolojik süreçlerin ve su havzaların korunması • Biyolojik çeşitliliğin korunması (gen, tür ve ekosistemler dâhil) • Kültürel değerlerin ve yapı mirasının korunması • Ekonomik değer yaratma ve kaynakların korunması aksi takdirde sakinler tarafından değeri algılanmaz veya faydadan ziyade zarar olarak görülür • Koruma değerinin eğitim ve anlatımla paylaşılması • Doğal ve yapı mirası değerlerinin iletişimini ve ziyaret edilen alandaki sakinlerden ziyaretçilere aktarımını kolaylaştırır, bu şekilde yeni nesil sorumlu tüketici oluşturur • İyi çevre uygulamalarını geliştirir ve araştırma faaliyetlerini destekler ve yönetim sistemleri seyahat ve turizm işlerini ve aynı zamanda destinasyonlardaki ziyaretçi alışkanlıklarını etkilemesi • Yerel tesisleri, ulaşım olanaklarını ve iletişimi geliştirir • Kişisel finans mekanizmalarının korunan alan uygulamalarında gelişimlerini kolaylaştırması
Yaşam kalitesinin artırılması	• Estetik, manevi ve sağlıkla ilgili diğer değerlerin gelişmesi • Yerel sakinler ve ziyaretçiler için çevre eğitimlerinin desteklenmesi • Destinasyonda hem sakinler hem ziyaretçiler için çekici alanlar kurulur, bunlar balıkçılıktan servise veya ürün tabanlı üretim gibi diğer yeni aktivitelerle uyumlu olabilir • Kültürler arası anlayışı geliştirir • Kültür, el sanatları ve sanatın gelişimine olanak tanır • Yerel insanların eğitim seviyesinin artması • İnsanların lisan ve gelen turistlerin kültürlerini öğrenmesine olanak tanır • Yerel insanları, yerel kültürlerine ve çevrelerine değer vermeye teşvik eder

2.8. Korunan Alanlarda Turizmin Potansiyel Riskleri

Korunan alanlar içerisinde çok çeşitli turizm aktivitelerinden kaynaklanan negatif etkiler meydana gelebilir fakat bunların pek çoğu beceriyle yönetilebilir ve hafifletilebilir. Korunan alan paydaşları turizm kaynaklı pozitif ve negatif etkileri düzenleyebilecek ve bunların nasıl yönetileceği konusunda önerilerde bulunabilen pozisyondadırlar. Turizmin üç tip maliyeti vardır: finansal ve ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel (Eagles vd.,2002).

Finansal ve ekonomik maliyet

Turizm konaklama, restoranlar, diğer çekici mekânlar ve kişisel tatil özellikleri gibi çeşitli ürünler, servis ve tesis alanları için artan bir talebe neden olmaktadır. Ziyaretçi sayısı arttıkça güvenlik, yangın ve sağlık gibi temel servis talepleri de artmaktadır. Bu artış yerel topluluklar için artan maliyetler ve yüksek vergi olarak yansıtılabilmektedir. Bazı durumlarda fiyatların artması nedeniyle yerel halkın bölgedeki yaşam maliyetini de yükseltebilir. Böyle özel durumlar yerel halkın gelir kaynaklarının ziyaretçilerin gelir kaynaklarından düşük olduğu destinasyonlarda görülebilmektedir. Örneğin varlıklı yabancı ziyaretçiler gelişmekte olan ülkelerdeki korunan alanları ekonomik fırsatlar olarak görebilir ve kontrolü alabilir veya yerel işletmeleri satın alabilirler. Bu nedenle turizm artan yabancı sahipliğine ve artan emlak mülkiyetine yol açabilir. Artan ziyaret ayrıca korunan alan yönetim biriminde de turistlerin gereksindiği personel ve tesislerin ikamesi nedeniyle maliyet artışına neden olmaktadır. Turizmin bu maliyeti faydalarına karşı tartılmalıdır. Yani park yönetimi turistlerden kazanılan faydaları bu maliyetler karşılık uygulamak durumundadır. Yerel ekonomi ve korunan alan ne kadar çok turizme bağlı hale gelirse, kontrolleri dışında gelişen doğal afetler, döviz kuru dalgalanmaları, rekabetçi pazar yarışları veya politik istikrarsızlık gibi dış faktörlere de o kadar bağımlı hale gelecektir (Eagles vd.,2002).

Sosyal maliyet

Artan sayıda turist, topluluk faaliyetlerini rahatsız edebilir ve rekreasyon alanları diğer hizmetlerle rekabete girebilir. Kötü planlanmış turizm gelişimi izdiham, çöp, vandalizm ve suç artışına neden olabilir. Hükümetler eğer kısa vadeli ekonomik yargılarla örneğin elverişsiz altyapı tesisi veya yerel topluluğun ihtiyaçlarının karşılanmasında yanlış tercihlerde bulunarak, bu sorunu daha da kötü hale getirebilirler. Böyle bir durumla karşılaşıldığında, korunan alandaki yerel destek risk altına girebilir. Bazı durumlarda

korunan alanlarda sadece mevsimlik istihdama ihtiyaç duyulur, bu bölge sakinlerini durgun veya sezon dışı dönemlerde işsiz bırakmak demektir. Ancak bu yerel toplulukta memnuniyetle de karşılanabilir. Klondike Gold Rush Ulusal Tarih Parkı'nda(Alaska, ABD) tüm Skagway şehri yaz turizminden geçinmektedir. Kışın pek çok insan şehri terk etmekte ve toplulukta sakin dönem, yoğun sezonda yıl boyu yetecek gelir kazanmış olmalarından dolayı hoş karşılanmaktadır (Eagles vd.,2002).

Korunan alan yöneticilerinin yerel halkı da etkileyen ziyaretçi yönetimiyle ilgili düzenlemeler geliştirmesi durumunda olumsuz sosyo-kültürel etkiler meydana gelebilir (örneğin, yakacak odun toplanması gibi geleneksel kullanımlara veya korunan alana giriş gerektiren manevi/kutsal kullanımlara ilişkin yasaklar). Yerel geleneklerin ticarileşmesi, bütünlüğünü veya orijinalliğini kaybetmesi durumunda diğer olumsuz etkiler ortaya çıkabilir. Örneğin, bir zamanlar hayati bir sosyal rolü olan ancak şimdi yalnızca ziyaretçilerin eğlencesi için konulan dans gösterileri. Olumsuz etkiler, topluma tercih imkânı verilmediğinde veya turizmin gelişimi üzerinde kontrol sahibi olmadıklarında çok daha olasıdır. Olumsuz etkileri en başından önlemek için, turizmin gelişiminden önce uygun bir planlama yapılması gerekir. Ancak buna rağmen ortaya çıkan problemleri çözmek için kullanılabilecek yönetim teknikleri de bulunmaktadır. Turistlerin zenginliği ile ev sahibi toplumun yoksulluğu arasında keskin bir fark olduğu zaman risk daha büyüktür. Bunun gerçekleştiği yerde, yerel topluluklar sömürüye karşı potansiyel olarak hassastır ve sesleri duyulmayabilir. Hem korunan alan yöneticisi hem de turizm işletmecisi, toplumun dinlenmesini sağlamak ve gelişmekte olan turizm yapısının şekillenmesine etki edecek görüşlerin alınması gibi durumlarda özel bir sorumluluğa sahiptir (Eagles vd., 2002).

Çevresel maliyet

Turizm diğer kalkınma formları gibi, düşük seviye yoğunluklarda dahi korunan alan yöneticilerinin bütün gayretlerine rağmen her zaman çevresel etki üretmektedir. Etkilerin bazıları hem sınırlı bir alan ölçeğinde hem de daha geniş alanlarda görülebilir. Korunan alanlardaki turizm, doğası gereği hassas olan ortamlarda yapıldığından, etkilerin kabul edilebilir olup olmadığını belirlemek için önceden mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde değerlendirilmesi hayati önem taşımaktadır. (Ancak bunların değerlendirilmesinde, park veya turizm endüstrisi tarım, ormancılık, maden veya kentleşme gibi diğer alan kullanımlarıyla yer değiştirdiğinde hangi çevresel etkinin

görülebileceğinin değerlendirilmesi oldukça önemlidir). Bu çeşitli çevresel riskler *Tablo 2.3.* ve *Tablo 2.4.*'te ayrı ayrı gösterilmektedir (Eagles vd., 2002).

Tablo 2.3. İnsan kullanımının çevre üzerindeki negatif etkileri (Cole, Petersen ve Lucas, 1987; McNeely ve Thorsell, 1989; Buckley ve Pannell, 1990; Dowling, 1993; Wight, 1996'dan aktaran Eagles vd., 2002, s. 33)

Yürüyüş yolu oluşturma (ve bozulma)	Teknelerin akarsu yataklarına zarar vermesi
Kamp alanları (ve bozulma)	Habitat kaybı
Çöp	Emisyon ve hava kirliliği
İzdiham	Odun toplama
Yollar ve rekreasyon araçları	Görsel ve gürültü etkileri
Yığın stok etkisi (Pack stock effect)	Aşırı ve küçük balıkların avlanması
İnsan atığı sorunu	Vejetasyon üzerindeki etkiler
Yaban hayatını rahatsız etme, alıştırma veya etki	Kumullar/resiflere zararlar
Kullanıcı çatışmaları	Toprak sıkışması veya erozyon
Su kirliliği (fiziksel veya biyolojik)	Artan yangın riski
Aşırı gelişme	Arkeolojik alanlarda zararlar
Zararlı otlar, mantar ve egzotik türler	Ezme/çiğneme (İnsan veya at)
Katı ve insan atıkları	Değişen akarsu yatakları
Kültürel vandalizm	Doğadan hatıra toplamak

Tablo 2.4. Turizm kaynaklı çevresel riskler (Eagles vd., 2002, s. 33)

Unsur/ Element	Turistik faaliyetlerden kaynaklanan risk örnekleri
Ekosistemler	Konaklama yerleri, ziyaretçi merkezleri, altyapı veya diğer servislerin inşasıyla vejetasyonun uzaklaştırılması, habitatların tasfiyesi ve bu kayıptan kaynaklanan hayvan rahatsızlıkları, drenaj üzerine olan etkiler gibi sonuçları nedeniyle çevreyi doğrudan etkilemektedir. Yaban hayatı habitatları her türlü turizm gelişimi ve kullanımı nedeniyle ciddi oranda değişebilmektedir (ulaşım güzergahları, avlanma alanları, üreme alanları vb.)
Toprak	Toprak sıkışması yoğun olarak kullanılan alanlarda görülebilir. Toprak kaybı veya erozyon da görülebilir ve rahatsızlık faktörü gitse dahi devam edebilir.
Vejetasyon	Tesis çevresindeki yoğun kullanım vejetasyonu olumsuz etkiler. Ulaşımın çevre üzerinde doğrudan olumsuz etkileri vardır (Ör. Vejetasyon kaybı, yabancı ot iletimi, hayvan rahatsızlıkları). Yangın sıklığı turistler ve park yönetimi nedeniyle değişebilir.
Su	Artan içme suyu talebi Atık su veya kanalizasyonun akarsu, göl veya okyanuslara bertarafı Gemiler veya daha küçük teknelerden yağ ve petrol atımı Su araçlarının pervaneleri belirli sucul bitki türleri ve diğer türleri etkileyebilir
Hava	Motorize ulaşım emisyon kirliliğine neden olabilir (uçak, tren, gemi veya otomobil kaynaklı)
Yaban hayatı	Avcılık ve balıkçılık popülasyon dinamiklerini değiştirebilir. Avcılar ve balıkçılar yabancı türleri getirebilir veya hedef türün popülasyonunda artışa neden olabilir. Böcekler ve küçük omurgasızlar üzerinde ulaşımın ve yabancı türlerden kaynaklanan etkiler görülebilir. Ziyaretçilerin neden olduğu rahatsızlık ziyaretçilerin karşılaşmadıkları hayvanlarda dâhil olmak üzere bütün hayvanları etkileyebilir Farklı tipte rahatsızlıklar görülebilir: gürültü, görsel veya rahatsız edici davranışlar

	Etki karşılaşma süresinin ötesinde sonlanabilir (Ör. Kalp atışının normale dönmesi, kuşların konması, memelilerin beslenmeye başlaması) Deniz memelileri tekne etkilerinden veya pervane kesiklerinden yaralanabilir veya ölebilir. İnsanlara alışmak yaban yaşamı davranışlarını değiştirebilir, örneğin yiyecek için insanlara yaklaşmak.

Tablo 2.5. *Korunan alanların yarattığı maliyet tiplerinin özeti (Eagles vd., 2002, s. 34)*

Maliyetler	Tanım
Doğrudan maliyetler	Tesislerin inşası, bakımı ve alan yönetimini içerir
Çevresel bozulma	Alan kullanımıyla ilişkili bozulma; ör. toprak erozyonu, su kirliliği ve yaban hayatı rahatsızlığı
İzdiham	Fazladan bir kullanıcı kendi başına olma durumunu azaltarak diğer bütün kullanıcıların maliyetine etki etmektedir.
Doğal kaynakların maliyeti	Alan ve ilişkili kaynakların maliyeti
Yerel halkın refah seviyesinde düşüş	Yereldeki insanların korunan alan kaynaklarına kısıtlı erişimden kaynaklanan negatif etki
Kaynak fırsat maliyeti	Kaynak değerlerinden rekreasyon veya koruma üretildiği için feragat edilmiştir; topluluk için kaynağın ticari değeri kaybedilmiştir.

Tablo 2.5.'te korunan alanların yarattığı maliyet tipleri özetlenmektedir. Bunların haricinde bir diğer önemli risk ise, hükümetlerin veya yönetim birimlerinin bu alanların sınırlı turizm çekiciliğinden çok daha önemli koruma değerlerine sahip olduğunu ihmal etmesidir. Ekoturizm veya sürdürülebilir turizm stratejilerini uygulamaya geçirmeden önce korunan alanlarda ziyaretçi yönetiminin faydalarını en üst düzeye çıkarmak ve olumsuz çevresel etkilerini en aza indirmek hedeflenmelidir. Buna bilimsel yöntemlerle elde edilmiş verilere dayanan, katılımcı ve iyi bir şekilde tasarlanmış planlama stratejileriyle ulaşılır. Burada önemli olan turizm faaliyetleri sonucunda oluşacak etkilere duyarlı olmak, uyarlanabilir bir yönetim planı geliştirerek uygulamak ve paydaşlar arasında korunan alanın neresinde, ne kadar etkinin kabul edilebilir olduğu konusunda görüş birliğine varmaktır (Eagles vd., 2002).

Bu araştırma kapsamında, korunan alanlarda sürdürülebilir turizmle ilgili daha önce yapılan ampirik ve örnek olay araştırmaları incelenmiştir. En az bir veya daha fazla korunan alanda yapılan, bir ve birden fazla veri toplama ve analiz yöntemini barındıran ve bu araştırmayla benzerliği bulunan araştırmalar bir tablo halinde *Ek 1*'de gösterilmiştir (Lindberg, Enriquez ve Sproule, 1996; Nepal, 2000; Wunder, 2000; Mehta ve Heinen, 2001; De Los Monteros, 2002; Farrell ve Marion, 2002; Deng, Qiang, Walker ve Zhang, 2003; Hiwasaki, 2006; Nyaupane ve Thapa, 2006; Reinius ve Fredman, 2007; Erdogan, ve Tosun, 2009; Nicholas, Thapa ve Ko, 2009; Xu, Lü, Chen ve Liu, 2009; Strickland-

Munro ve Moore, 2013; Imran, Alam ve Beaumont, 2014; Türkmen ve Dönmez, 2015; Masud, Aldakhil, Nassani ve Azam, 2017).

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada benimsenen yaklaşım, araştırma alanı, veri toplama aracı, veri toplama tekniği, veri analizi ve araştırma katılımcıları sunulmaktadır.

Sosyal bilimlerde nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanımının gelişimiyle, her iki tür veri toplama şeklini kullanan karma yöntem araştırmaları da yaygınlaşmaya başlamıştır. Karma yöntem, tek bir veri kaynağının yetersiz olduğu, sonuçların açıklanması ve araştırma bulgularının genelleştirilmesi gerektiği, birincil yöntemi geliştirmek ve ikinci bir yöntemin gerektiği, kuramsal bir duruşun kullanılması gerektiği ve genel bir araştırma amacının en iyi şekilde birden fazla aşama veya proje ile ele alınabildiği araştırma problemleri için uygundur (Creswell ve Clark, 2015).

Greene, Krayder ve Mayer (2005) sosyal bilimlerde, iki veya daha fazla analiz ya da veri toplama yönteminin aynı araştırmada kullanılmasını karma yöntem yaklaşımı olarak tanımlamaktadırlar. Creswell (2008), nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin ayrı ayrı kullanılmasındansa birlikte veya harmanlanarak kullanılmasının araştırma problem ve sorularının daha iyi anlaşılmasını sağladığını ve karma yöntem araştırmalarının temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Johnson ve Christensen'e (2008) göre ise karma yöntem araştırmaları, nitel ve nicel araştırma yöntemleri veya paradigmalarının birlikte kullanımını içerir. Bununla birlikte bugüne kadar pek çok farklı kaynakta farklı biçimlerde adlandırılan karma yöntem araştırmaları bulunmaktadır. Bunlar; harmanlanmış araştırma (blended research) (Thomas, 2003), bütünleştirilmiş araştırma (integrative research) (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004), çoklu yöntem araştırması (multimethod research) (Hunter ve Brewer, 2003), çeşitlendirilmiş çalışmalar (triangulated studies) (Sandelowski, 2003) ve karma araştırma (mixed research) (Johnson ve Christensen, 2008) olarak belirtilebilir. Karma yöntem araştırmaları için yapılan farklı tanımların hepsinde ortak noktası, en az bir nicel ve bir nitel yöntemin tek bir araştırmada kullanılmasıdır (Greene, Caracelli ve Graham, 1989; Tashakkori ve Teddlie, 1998). Johnson ve Onwuegbuzie (2004), karma yöntemlerde araştırmacının, nicel ve nitel araştırma tekniklerini, yöntemlerini, yaklaşımlarını, kavramlarını veya dilini tek bir çalışmaya dâhil ettiğini veya birleştirdiğini belirtmektedirler. Creswell ve Tashakkori

(2007) karma yöntem araştırmacılarının kullandıkları dört bakış açısını yöntem, metodoloji, paradigma ve uygulama perspektifleri olarak belirlemiştir.

Bu araştırma kapsamında en güncel ve kapsayıcı şekilde Creswell ve Clark (2015) karma yöntem tanımı; en az bir nicel yöntem ve bir nitel yöntem içeren, herhangi bir yöntem türünün bir araştırma paradigmasına doğal olarak bağlı olmadığı çalışmaları kapsayan karma yöntem desenleri olarak kabul edilmiştir. Buna göre karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir araştırma veya birbirini izleyen araştırmalar süresince nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesidir.

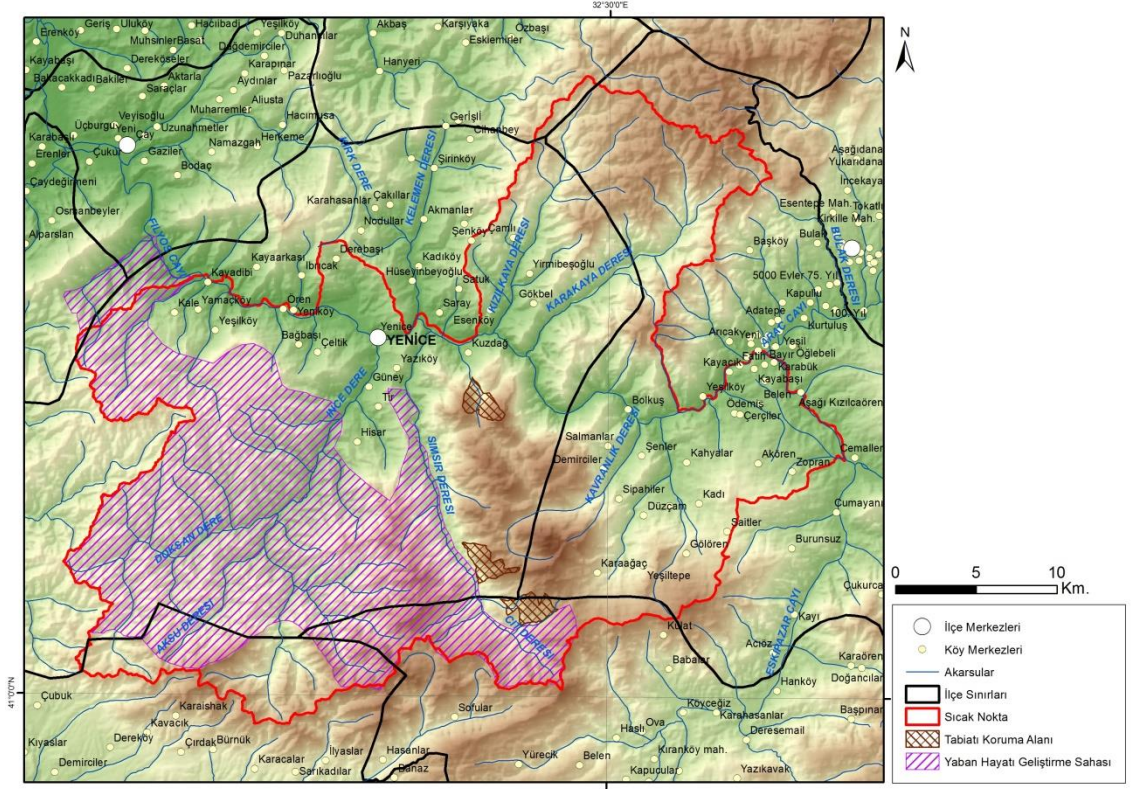
Bu araştırmanın sorun bölümünde belirtilen durum; alan yazındaki çok sayıda araştırmaya rağmen, korunan alanlardaki turizm faaliyetlerinde sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik çalışmalarda, sosyo kültürel ve çevresel boyuta dair hala pek çok açıklamaya ve disiplinler arası araştırmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Butler, 1999; Liu, 2003; Weaver ve Lawton 2007; Puustinen vd., 2009). Özellikle Türkiye'deki korunan alanların sürdürülebilir yönetimi kapsamında ortaya çıkan bu ihtiyaca karşılık vermek amacıyla hareket eden bu araştırma, Türkiye'de korunan alanların sürdürülebilir yönetimi, ziyaretçi izleme ve sürdürülebilir turizm yönetimi için politikaların belirlenmesine, korunan alanların yönetiminden sorumlu kişi ve kurumlara katkıda bulunabilecek öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'deki mevcut araştırmalarda çok fazla ön plana çıkmadığı düşünülen korunan alanlarda turizm olgusu, sürdürülebilirlik boyutuyla sorgulanmaktadır. Burck'un (2005) da belirttiği gibi, hipotez test etmekten ziyade hipotez önermeyi amaçlayan açık uçlu ve bulgusal sorular, nitel araştırma yöntemlerine dayanmaktadır. Nitel yöntemler, hâlihazırda bilinen olguların ardında yatanları anlamak ve olguya yeni bir bakış açısı kazandırmak için kullanılırlar (Strauss ve Corbin, 1990).

Bu nedenle bu çalışmada; önce nicel araştırma yöntemi kapsamında fotokapan ve kızılötesi sayaçları kullanarak alanı kullanan ziyaretçilere dair sayı, profil, grup büyüklüğü ve gerçekleştirilen aktivite gibi bilgiler toplanmıştır. Daha sonra nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde anket, görüşme ve gözlem tekniklerinin bir arada kullanılması uygun görülmüştür. Sözü edilen yöntemlerin kullanılmasında araştırma alanı olarak Yenice Ormanları seçilmiş, turizmin mevcut durumu ve bunun güncel yerel yaşama yansımalarının belirlenmesine, turizmin Yenice Ormanları çevresindeki kültür ve geleneksel yaşam üzerindeki etkilerinin belirlenmesine ve bölgedeki doğal ve kültürel unsurların sürdürülebilir perspektifte turizme sunulmasına yönelik gözlem ve görüşmeler

yapılmıştır. Bu kapsamda, Yenice Ormanları'nın merkezi olan Yenice İlçesi ve bağlı bulunduğu Karabük İli'nde bulunan turizmin gelişiminden ve Yenice Ormanlarından sorumlu kurum ve kuruluşların temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır. Önceden belirlenmiş paydaşlarla önce bir anket yapılmış, daha sonra randevu alınarak yarı yapılandırılmış yüz yüze ve telefonla görüşmeler düzenlenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı olarak gözlem, görüşme ve anketlerle alandaki turizmin sürdürülebilir gelişimine ilişkin bilgi toplanmıştır. Bunlara ek olarak bölgedeki doğal ve kültürel çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve sürdürülebilir turizme kazandırılmasına yönelik uygulanması gereken politikaların belirlenmesi için içerik analiz tekniği uygulanmış ve öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

3.1. Araştırma Alanı

Yenice, Karabük İli'nin 33 km batısında, Yenice, İncedere ve Bakraz derelerinin birleştiği noktada bulunmaktadır. Batı Karadeniz iklimi etkisindeki bölge nemli yağışlı ve sisli bir iklime sahiptir. Yıllık ortalama sıcaklık seviyesi 8.8° C, nem % 76,2, toplam yağış miktarı 1200 mm civarındadır. Toplam 1150 km²'lik bir yüzölçümü olan Yenice denizden 112 m yüksekliktedir ve % 85'i ormanlarla kaplıdır (Lise, 2005). İlçenin merkeze bağlı 10 mahallesi, 34 köyü, Yortanpazarı Beldesine bağlı 7 mahallesi mevcuttur. Toplam Nüfusu 2016 Yılı sonu itibariyle, 20.186 olarak saptanmıştır. İlçe merkezinin nüfusuysa 9.330 civarındadır. İlçenin ekonomisi ormana dayalıdır ve ilçede irili ufaklı orman ürünleri üretim ve satışı yapan tesisler bulunmaktadır. Son yıllarda mobilya ve sandalye üretim tesisleri büyük gelişme göstermeye başlamışlardır. Halkın % 89'unun geçim kaynağını ormancılık faaliyetleri oluşturmaktadır. Hediyelik eşya sektörüne yönelik ağaç ürünlerinden baston, ağaç kaşık, maket yenice evi yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, özellikle son dönemde turizm sektörünü geliştirme çalışmaları devam etmektedir. (Yenice Kaymakamlığı, 2018; Türkmen ve Dönmez, 20215). Araştırma alanının detaylı bir haritası Şekil 3.1'de verilmiştir.

Şekil 3.1. Yenice Ormanları (WWF-Türkiye, 2009).

Biyolojik çeşitlilik açısından son derece zengin bir yapıya sahip olan Yenice Ormanları, barındırdığı tabiatı koruma alanı, yaban hayatı geliştirme sahası gibi koruma statüleriyle sıradan bir ormanlık bölge değildir. Yenice Ormanları, WWF-Türkiye tarafından Avrupa'daki korunması gereken 100 sıcak noktadan biridir (Lise, 2005). Ayrıca Doğa Derneği tarafından yapılan değerlendirmede Türkiye'deki 305 önemli doğa alanından biri olarak belirlenmiştir (Eken vd., 2006). Dolayısıyla araştırmada bu bölgede gelişmekte olan turizm hareketinin sürdürülebilirlik boyutu, bölgede turizmi gelişmesine ve Yenice Ormanlarının korunması ve yönetilmesine etki eden kurum ve kuruluşların temsilcileriyle görüşmeler yapıldı.

3.2. Veri Toplama Süreci

Araştırmacı veri toplama aracının oluşturulmasında 3 aşamalı bir süreç izlemiştir. Bu süreçler Şekil 3.2.'de gösterilmiştir.

1. Aşama	• Sistematiik gözlem
2. Aşama	• Yapılandırılmış görüşme
3. Aşama	• Yarı yapılandırılmış görüşme

Şekil 3.2. *Veri toplama aracının oluşturulma süreci*

Birinci aşamada, Yenice Ormanları yürüyüş yollarındaki ziyaretçi kullanımlarının belirlenmesi amacıyla veri toplama tekniğı olarak öncelikle nicel araştırma yöntemi kapsamında fotokapan ve kızılötesi sayaçları kullanarak alanı kullanan ziyaretçilerin sayıları, profilleri, grup büyüklükleri ve gerçekleştirilen turizm aktivitelerine ilişkin verilerin toplanması planlanmıştır. Ayrıca elde edilen görüntülerle yabani hayvanlar ve ziyaretçiler arasındaki etkileşimine dair değerlendirmeler yapılması da ön görülmüştür.

Bu kapsamda bir araştırma projesi yazılmış fakat fon sağlanamamıştır. Bunun üzerine araştırmacı, Bushnell Throphy marka üç adet fotokapanı, emniyet kutularını ve kilitlerini, bölgeye gerçekleştirdiğı seyahatlerin ulaşım ve konaklama gibi masraflarını kendisi karşılamıştır. Ancak TRAFx marka üç adet Trail Counter kızılötesi sayaç Kanada menşeli TRAFx Research şirketi tarafından (sevkiyat masrafları dâhil) araştırmacıya bağışlanmıştır.

Kızılötesi sayaç ve fotokapanlar ısı ve harekete duyarlı önünden geçen nesne veya canlı ile aktif hale geçen ve veri kaydeden araçlardır. Sayaç verileri sayısal bir değer olarak kaydederken fotokapan bu verileri görüntü olarak kaydeder. Alandan doğrudan veri toplanmasını sağlayan fotokapan ve kızılötesi sayaçlar, araştırmacının yereldeki paydaşlarla görüşerek Yenice Ormanlarında belirlediğı üç farklı noktaya kurularak bir yıl boyunca veri toplanması planlanmıştır. Bu aşamada kullanılan fotokapanlar ve kızılötesi sayaçlar *Görsel 3.1.*'de gösterilmektedir.

Görsel 3.1. Fotokapanlar ve kızılötesi sayaçlar

Araştırmada Yenice Kaymakamlığı tarafından yayınlanan Yenice Ormanları Doğa Yürüyüş Parkurları kitapçığında da belirtilen haritalandırılmış ve yaklaşık 210 km boyunca işaretlenmiş kısa, günübirlik ve uzun olan yirmi bir yürüyüş parkuru, yedi bisiklet parkuru ve bir kanyon geçiş rotasından yoğun olarak kullanıldığı belirtilen Şeker Kanyonu, Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı ve Göktepe Yaylası'ndaki rotalar üzerinde kilit noktalara (giriş, kavşak vs.) birer adet TRAFx marka kızılötesi sayaç ve Bushnell Trophy marka fotokapan 30.08.2014 tarihinde *Görsel 3.2'*de görüldüğü gibi yerleştirilmiş ve veri toplanmasına başlanmıştır.

Görsel 3.2. *Fotokapan ve kızılötesi sayaçların yerleştirilmiş hali*

Sayaç ve fotokapanların alana yerleştirilmesini takiben ilk kontrol 09.11.2014 tarihinde araştırmacı tarafından yapıldı. Bu kontrol sırasında Göktepe Yaylası'na yerleştirilen cihazların yerinde olmadığı tespit edildi. Buna karşın Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı ve Şeker Kanyonu'ndaki cihazlardan *Ek 2*'de verilen fotoğraflar elde edildi. Daha sonra gelen kış mevsimi ve olumsuz hava koşulları nedeniyle bölgeye uzun süre seyahat edilememiş ve 2015 yılı Ağustos ayında yapılan bir sonraki kontrol sırasında da diğer iki noktadaki cihazlar da yerlerinde bulunamamıştır.

İkinci aşamada, örnek olay incelemesi kapsamında görüşmeler yapılmasına karar verilmiştir. Bu aşamada amaç buradaki turizm hareketlerinin yönlendirilmesinde etkili olan kişilere ulaşmak ve yapılandırılmış sorulardan oluşan bir pilot araştırma yapmak olmuştur. Bu pilot araştırmayla bir sonraki aşamadaki yarı yapılandırılmış görüşme sorularını biçimlendirmek ve odak katılımcılara ulaşılması hedeflenmiştir. Görüşme formunun geliştirilmesinde Duran, (2009) araştırmasından faydalanıldı. Görüşme formu “mevcut durum ile ilgili değerlendirmeler” (10 soru), “sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel değerlendirmeler” (9 soru) ve “sürdürülebilir turizm yaklaşımına yönelik değerlendirmeler” (9 soru) bölümlerinden oluşan toplam 28 yapılandırılmış soru ve Yenice Ormanlarında yürütülen turizm faaliyetlerle doğal unsurlar arasındaki etkileşimi değerlendirmeyi amaçlayan 9 yarı yapılandırılmış soru içerecek şekilde

oluşturuldu. *Ek 3*'de görüşme soruları gösterilmektedir. Bu aşamada geliştirilen soru formu, araştırmacının önceden belirlediği katılımcılara elektronik posta ile gönderilerek sorulara yazılı yanıt vermeleri istendi. Katılımcılar, bir ön araştırmayı takiben *Tablo 3.1.*'deki şekilde bir odak grup oluşturacak şekilde Yenice Ormanlarının korunması ve idaresine katkıda bulunan kurumları temsilen resmi görevli, akademisyen veya bölgede turizm faaliyeti yürüten özel sektör çalışanlarından oluşan kişilerden seçildi. Katılımcıların her birine görüşme formunu doldurarak araştırmaya katılmaları istenen bir elektronik posta iletili. Mesajları göndermek için araştırmacının “*gmail.com*” uzantılı şahsi elektronik posta hesabı kullanıldı ve soru formu “Microsoft Word Belgesi” formatında elektronik postaya eklenerek gönderildi. Katılımcılarla önceden iletişim kurulmadı. Katılımcıların seyahatte olma ve düzenli internet erişimlerinin olmaması ihtimalinden dolayı katılımcılara soru formunu doldurmaları için belirli bir zaman ve net bir tarih belirtilmedi. Bu durum katılımcıların yanıt verme süresinin uzamasına ve hatırlatma e-postası gönderilmesine rağmen yarısından fazlasının görüşme formuna yanıt vermemesine neden oldu.

Tablo 3.1. *İkinci aşamada anket formu iletilen katılımcılar ve çalıştıkları kurumlar*

#	Görüşme Yapılan Kurum	Kişi
1	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	Resmi Görevli
2	Milli Parklar Karabük/Yenice Şube Müdürlüğü	Resmi Görevli
3	Orman Genel Müdürlüğü Ekoturizm Şube Müdürlüğü	Resmi Görevli
4	Yenice Orman İşletme Müdürlüğü	Resmi Görevli
5	Yenice Kaymakamlığı	İdareci
6	Yenice Belediyesi	İdareci
7	Kültür Rotaları Derneği	Yürüyüş Rotaları Uzmanı
8	Albergo Butik Otel	İşletmeci
9	Karabük Üniversitesi Orman Fakültesi	Akademisyen
10	Kastamonu Üniversitesi, Avcılık ve Yaban Hayatı Programı	Akademisyen
11	Tamzara Turizm	Tur Rehberi
12	Başka Rota Turizm	Tur Rehberi

Bu sürecin sonunda elektronik postalara yanıt veren ve görüşme formlarını doldurarak gönderen katılımcı sayısı 5 (%41,6) oldu. İkinci aşamadaki yapılandırılmış görüşme formlarına verilen geri dönüt oranının azlığı ve Yenice Ormanlarındaki gözlemlerde elde edilen veriler sonucunda bu bölgedeki turizm hareketlerinin hangi yollarla yürütüldüğü ve gelecekteki eğilimler hakkında önemli paydaşlarla görüşülmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Üçüncü aşamada, veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler tercih edildi. Bu aşamada görüşme yapılması planlanan katılımcılar bir önceki aşamadaki katılımcılardan farklı olarak Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinde etkili olan kurum ve kişileri temel alarak tespit edildi. Katılımcılar arasında ikinci aşamada da iletişime geçilen fakat dönüt alınamayan kişiler de yer aldı. Araştırmaya katkısı önemli olduğu düşünülen bu kişilerle birlikte araştırmanın odak grup üyeleri belirlendi.

Araştırmacı, katılımcıların seçilmesinde kartopu örnekleme yöntemini kullanarak odak kişileri belirlemiştir. Araştırmacının başlangıçta görüşmeyi amaçladığı kişi, araştırmacıyı gittikçe daha çok kişiye yöneltmiş ve gereken katılımcılara ulaşmasını sağlamıştır. Bu örneklem bilinebilir ve ulaşılabilir bir veya bir kaç denek veya olaya bağlı olarak başlayan ve araştırma devam ederken eklenen olaylardan veya deneklerden oluşan kartopu örneklem olarak adlandırılır (Özen ve Gül, 2007).

İkinci aşamada denenen yarı yapılandırılmış görüşme sorularının geliştirilmesiyle, sınırlı katılımcı sayısı göz önünde bulundurularak görüşme soruları daha fazla veri edinmeyi sağlayacak şekilde yeniden oluşturuldu (bkz **Ek 5**). İlk katılımcı olarak, araştırmacının mesleki hayatından şahsen tanıdığı ve National Geographic Türkiye Dergisi'nin yayınladığı Yenice Ormanları yayınının yazarı K1 ile önce telefon ile randevu alınarak görüşme gerçekleştirildi. Ardından ilk katılımcının detaylı (kurum, ad-soyad, telefon vb.) yönlendirmesiyle ikinci (K2) ve altıncı (K6) katılımcılar telefon ile arandı ve randevu alındı. K6, randevu almak için yapılan telefon görüşmesinde K3A'nın iletişim bilgilerini paylaştı. Altıncı katılımcı da araştırmacıyı, K3A, Nuray Türker, K5 ve K4'ün bilgilerini vererek görüşme için yönlendirdi. K3A ile görüşme yapılırken K3B'nin de tesadüfen yanında bulunmasıyla görüşmeye dâhil edildi. K9, araştırmacının ikinci aşamada iletişime geçtiği ancak dönüt alamadığı katılımcılardanı. Bu aşamada da K6'nın yönlendirdiği katılımcı olarak araştırmaya dâhil edildi. K7, araştırmaya K1'in yönlendirmesiyle ilk aşamada dâhil edilen katılımcıdır. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler yüz yüze yapıldı. Görüşme tarihleri, katılımcılar ve görüşmelerin süresi *Tablo 3.2.*'de verilmiştir. Araştırmacı katılımcılara soru formundaki soruları sorarak ancak katılımcıların cevaplarında yönlendirmeden dönüt alma yöntemini kullandı. Formdaki sorular dışında katılımcıların konuyla ilgili eklemek istedikleri yorumları olup olmadığı soruldu ve yanıtları kayıt altına alındı.

3.3. Araştırmanın Katılımcıları

Katılımcılar, Yenice Ormanları'nda faaliyet gösteren resmi veya özel kurumların ve işletmelerin temsilcileri arasından belirlenmiştir. Bu kapsamda Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Kaymakamlık, Belediye, Turizm İşletmeleri, Akademi ve Sivil Toplum Kuruluşu temsilcileri katılımcı olarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu kurumların Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesindeki rolleri ve önemleri göz önünde bulundurularak katılımcı olarak belirlenen kişilerin araştırma amacına uygun olduğu düşünülmüştür.

3.4. Veri Toplama

Araştırmanın veri toplama sürecinde üç aşama izlenmiştir. Sırasıyla sistematik gözlem, yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemleri kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırmada, ilk aşamada toplanan verilerin yetersizliği nedeniyle ikinci aşama geliştirilerek denenmiş ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda veri toplama sürecine son şekli verilerek üçüncü aşamada yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşmeler araştırmacının “iPhone 5s” marka cep telefonuna kaydedilmiştir.

Görüşmelerde verileri cihaz ile kaydetme ve not alma şeklinde iki temel yöntem kullanılsa da (Duran, 2009) kayıt cihazı, görüşme sırasında araştırmacının not alma sorununu ortadan kaldırarak araştırmacıya soru sorma ve dinleme işlevlerini daha etkili bir biçimde yerine getirmesine olanak sağlamıştır.

Kayıt cihazıyla elde edilen tüm veriler deşifre edilerek metne dönüştürülmüştür ve “Microsoft Word Belgesi” belgesi olarak kaydedilmiştir. Bu metinler araştırmacı tarafından ses kayıtlarıyla karşılaştırılarak gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra detaylı analize tabi tutulmuştur.

Araştırmaya katılan ve görüşme yapılan katılımcıların (10 kişi) listesi, aşağıdaki *Tablo 3.2.*'de görüşme yapılan tarihlere göre belirtilmiştir.

Tablo 3.2. *Görüşme Yapılan Kişilerin Listesi*

Ses Kaydı #	Görüşme Yapılan Kişi	Çalıştığı Kurum	Görüşme Tarihi	Görüşme Kayıt Süresi
1	K1	Doğa Koruma Merkezi - 9 Sıcak Nokta: Yenice Ormanları Kitapçığı Yazarı	27.11.2017	14 dak 59 san

2	K2	Orman Genel Müdürlüğü Ekoturizm Şube Müdürü	28.11.2017	21 dak 36 san
3	K3A	Yenice Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanı	29.11.2017	20 dak 16 san
	K3B	Yenice Muhtarlar Derneği Başkanı		
4	K4	Yenice Kaymakamı	29.11.2017	28 dak 58 san
5	K5	Şeker Kanyonu Kent Ormanı Yeşil Vadi Restoran İşletmecisi	29.11.2017	27 dak 53 san
6	K6	Yenice Belediyesi Kültür-Turizm İşleri Sorumlusu	29.11.2017	19 dak 49 san
7	K7	Doğa Koruma ve Milli Parklar Karabük Şube Müdürlüğü Şefi	29.11.2017	16 dak 51 san
8	K8	Karabük Üniversitesi/Safranbolu Turizm Fakültesi	8.12.2017	23 dak 43 san
9	K9	Albergo Butik Otel İşletmecisi (İncebacaklar-Yenice)	20.1.2018	45 dak 58 san

Görüldüğü gibi en kısa görüşmeler birinci ve yedinci katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Bunun nedeni olarak katılımcıların meslekleri, Yenice Ormanlarındaki biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma konularındaki birikimlerinin etkili olduğu, dolayısıyla görüşme sorularına kısa ve net yanıtlar vermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. En uzun görüşme son katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmenin uzun sürmesinin nedeni olarak katılımcının alandaki tek otel işletmecisi olarak konuya vakıf olması, yürüyüş yollarının geliştirilmesinde etkili olması, bölgedeki turizm faaliyetlerinin gelişmesindeki etkisi ve deneyimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın bulguları ve yorumları sunulmuştur. Veri toplama sürecinin *birinci aşamasında* sistematik gözlem için bölgeye yerleştirilen fotokapan ve kızılötesi sayaçlardan oluşan üç istasyonun birinden (Göktepe Yaylası) hiç veri elde edilememiştir. Diğer ikisinden sadece 30 günlük veri elde edilmiştir. Bu iki istasyondaki kızılötesi sayaçlardan biri düzgün çalışmadığından veri alınamamıştır. Şeker Kanyonu girişine yerleştirilen fotokapandan küçük bir grubun kanyon geçişi yaptığına dair az sayıda fotoğraf ve bölgede hayvancılık yapan köylülerin görüntüleri elde edilmiştir. Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı'na yerleştirilen istasyondan elde edilen 284 fotoğraftan 52'si alanda doğa yürüyüşü yapan kişileri, 23'si yerel halkın kullanımını, 15

tanesi resmi görevlilerin faaliyetlerini, 33'u kızıl geyik, bozayı, yaban kedisi, yaban domuzu, sansar ve tilki gibi yaban hayvanlarını, 9'u avcı olduğu düşünülen tüfekli insanları, geri kalanıysa evcil kedi ve köpek görüntülerini fotoğraflamıştır. Ancak elde edilen verilerin anlamlı yorumlar yapmaya imkân vermediği düşünülmüş ve değerlendirilmeye tabi tutulmamıştır.

İkinci aşamada görüşme yapılacak katılımcıların belirlenmesi ve görüşme sorularının geliştirilmesi amacıyla pilot bir çalışma olarak yapılandırılmış görüşme soruları içeren bir anket geliştirilmiştir. Bu anket, Yenice Ormanlarında doğa koruma, turizm, yaban hayatı, resmi görevli gibi kişilerden oluşan bir pilot gruba e-posta ile gönderilerek yanıtlamaları istenmiştir. *İkinci aşamada* geliştirilen görüşme formunda katılımcılara öncelikle cinsiyet, eğitim durumu, unvan, Yenice Ormanlarında bulunma sıklığı, turizm eğitimi alıp almadığı, turizmde özel sektör tecrübesi ve bölgeye gelen turistlerle iletişim sıklığı düzeyini kapsayan demografik bilgileri içeren toplam 8 soru sorulmuştur. Buna göre ikinci aşamaya dönüt veren 5 katılımcının verileri *Ek 5*'de sunulmuştur. Görüşme formunun devam eden bölümlerinde katılımcılara 'mevcut durum ile ilgili değerlendirmeler', 'sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel değerlendirmeler' ve 'sürdürülebilir turizm yaklaşımına yönelik değerlendirmeleri' kapsayan üç ayrı bölümde 5'li Likert ölçeğine göre hazırlanmış toplam 28 soru sorulmuş ve cevap vermeleri istenmiştir. Bunun dışında görüşme formunda katılımcıların *Ek 5*'de görülen yarı yapılandırılmış 9 soruya da yanıt vermeleri istenmiştir.

Buna göre *ikinci aşamada* elde edilen veriler göstermektedir ki dönüt veren 5 katılımcının hiç biri turizm eğitimi almamış olmasına rağmen hepsi yılda en az iki kere Yenice Ormanlarında bulunmaktadır ve biri hiç, ikisi arada sırada ve diğer ikisi de sık sık bölgeye gelen turistlerle iletişim kurmaktadır. Katılımcıların mevcut durum ile ilgili Yenice Ormanları'ndaki turizmin doğal yapıya, bölgenin yerel kültürüne ve ekonomisine ciddi oranda olumsuz bir etkisi olmadığını ancak; turizm açısından önemli olan toplumsal, kültürel, mimari ve doğal çevre için turistik işletmeler ve yerel yönetim arasındaki işbirliğinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar sürdürülebilir turizmin toplumsal ve kültürel değerlendirmelerinde; yerel halkın ve turistlerin Yenice Ormanlarında doğa yürüyüşü-kanyon geçişi-dağ bisikleti üçlüsünden çok daha fazla şey paylaşabileceğini, alanın farklı dinlerden ve kültürlerden turistlerin gelebileceği bir yer olduğunu ve turizmin sağlıklı bir gelişim göstermesi için sürdürülebilir turizm kapsamında ürünler geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar sürdürülebilir turizm yaklaşımına yönelik değerlendirmelerinde; Yenice Ormanları'nda turizminin sağlıklı gelişimi için bölge kültürü ve kimliğinin korunması gerektiğini, Yenice Ormanları'nda halkın turizm gelişiminden uzak tutulmaması ve toplumun her kesiminin katılımının sağlanması gerektiğini, geleneksel mimari dokunun korunarak geliştirilmesi, büyük oteller yerine mimari kimliği koruyan ve yaşatan küçük pansiyonların özendirilmesini, doğal ve kültürel çevrenin korunması ve yerel halkın turizmden pay alabilmesi için alternatif turizm türlerinin teşvik edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Üçüncü aşamada da geliştirilen görüşme formunda öncelikle bir önceki aşamada katılımcılara sorulan demografik bilgileri içeren 8 soru sorulmuştur. Devam eden bölümde yarı yapılandırılmış 15 soruyla katılımcıların Yenice Ormanlarına gelen turistlerin alanın hangi özelliklerine ilgi duyduğu (1. soru), yaptıkları etkinlikler (2. soru), konaklama yöntemleri (3. soru), turizmin gelişimi (4. soru), gelişen turizmin bölgedeki yerel hayata sosyo-ekonomik etkisi (5. ve 6. soru), katılımcıların Yenice Ormanlarının doğası ve bunun turizm ile etkileşimi hakkındaki görüşleri (7. 8. ve 9. soru), bölgede kaybolmakta olan değerler (10. ve 11. soru), turizm faaliyetlerinin yürütülmesi için yapılan iletişimin boyutuyla (12. 13. 14. ve 15. soru) ilgili düşünceleri sorgulanmıştır.

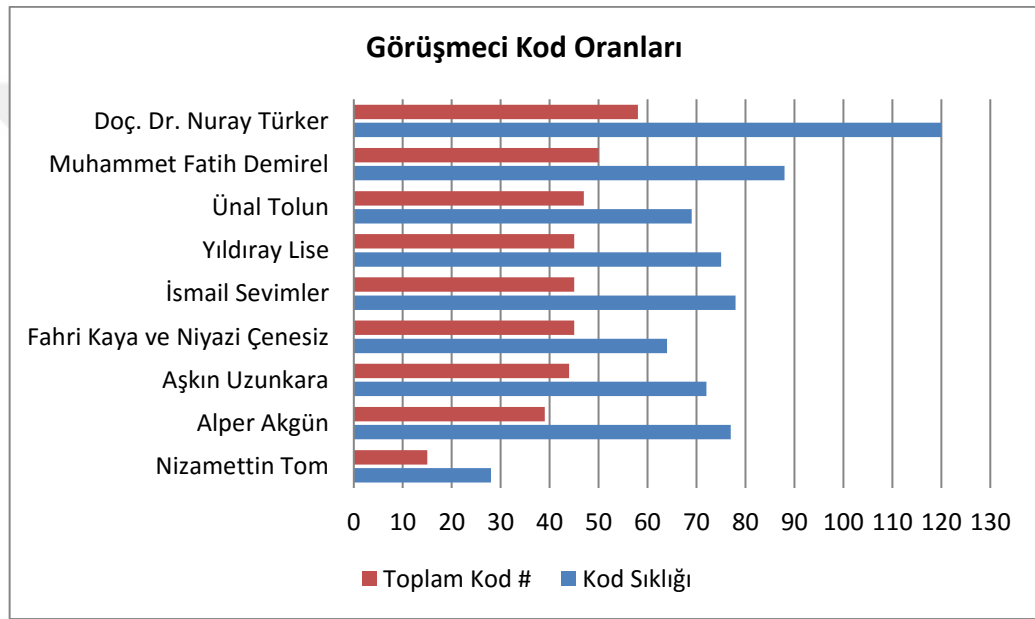
Görüşme formları araştırmanın ek kısmında verilmiş olup ayrıca veri analizi ve bulgular kısmında destekleyici nitelikte olması bakımından katılımcıların ifadelerinden alıntılar yapılmıştır.

Kayıt cihazıyla kaydedilen görüşmelerin deşifre edilmiş metinleri, her biri ayrı bir "Microsoft Word Belgesi" olacak şekilde dosyalanmıştır. Ardından tüm formlar hiç bir işaretleme ve kodlama yapılmaksızın okunarak gerekli biçimsel düzeltmeler (noktalama işareti, yazı tipi, satır aralığı vb.) yapılmıştır. Daha sonra, içerik analizi yapılmak üzere tüm görüşme verileri NVivo 11 programına aktarılarak bir kez daha okunmuştur. Bu defa tüm görüşme verileri işaretlenerek kodlanmıştır. Bu kodlama aşamasında daha önceden tanımlanmış tema ve kod listesinden yararlanılmamıştır. Tüm kodlar ve kategoriler araştırmacı tarafından yapılan değerlendirme sonucu belirlenmiştir. İlk değerlendirmede elde edilen kodlar 4 Temmuz 2018 tarihinde bir ön analizle tabi tutularak binişiklik be binişiklik olan kodların gözden geçirilmesine ve literatürdeki modellerle karşılaştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Bu araştırmada belirlenen 147 adet kod, 3 ayrı tema ve 11 kategori altında gruplandırılmıştır. Kodlar araştırma amacına uygun, kelime, söz öbeği ve cümle olarak

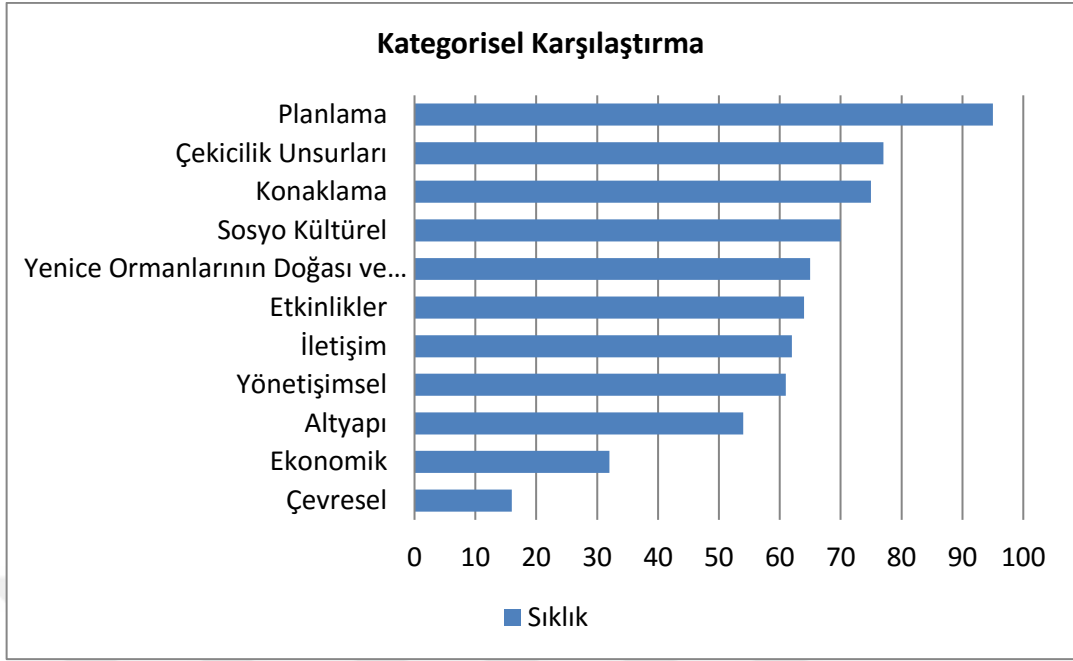
ayrıştırılmıştır. Belirlenen kodlar çekicilik unsurları, Yenice Ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi, etkinlikler, altyapı, çevresel, ekonomik, iletişim, konaklama, planlama, sosyo-kültürel ve yönetişimsel olarak 11 tematik kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ekoturizmin temel ölçütlerine göre (Fennell ve Weaver, 2005) 3 tematik grup oluşturulacak şekilde yeniden gruplandırılmıştır. *Ek 6*'da, araştırma kod listesi ayrıntılı olarak verilmiştir.

Şekil 4.1.'de gösterildiği üzere en fazla kod K8 ile yapılan görüşmede belirlenmiştir. En az kod ise K5 ile yapılan görüşmede belirlenmiştir.

Şekil 4.1. Katılımcıların verilerine göre belirlenmiş kod sayıları

Şekil 4.2.'de gösterildiği üzere kod sıklıkları sırasıyla planlama, çekicilik unsurları, konaklama, sosyo-kültürel, Yenice Ormanlarının doğası ve sürdürülebilir turizmle etkileşimi, etkinlikler, iletişim, yönetişimsel, altyapı, ekonomik ve çevresel kategorileri altında oluşmuştur.

Şekil 4.2. *En fazla kod içeren kategoriler*

Katılımcılara sorulan görüşme sorularıyla turistlerin Yenice Ormanlarına gelme nedenleri, yapılan veya yapabilecek etkinlikler, konaklama şekilleri, turizm faaliyetlerinin yerel hayata ve bölgenin doğasına olan etkileri, bölgenin değerleri ve geliştirilen iletişimin boyutları anlaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilerin analizinden oluşturulan 147 kod 11 kategori altında gruplandırılmış, bu kategoriler de Fennell ve Weaver'ın (2005) belirlediği ekoturizmin 3 temel ölçütüne göre grup oluşturulacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Tablo 4.1.'de yapılan analiz sonucu belirlenen temalar ve kodların sıklık değerleri gösterilmektedir.

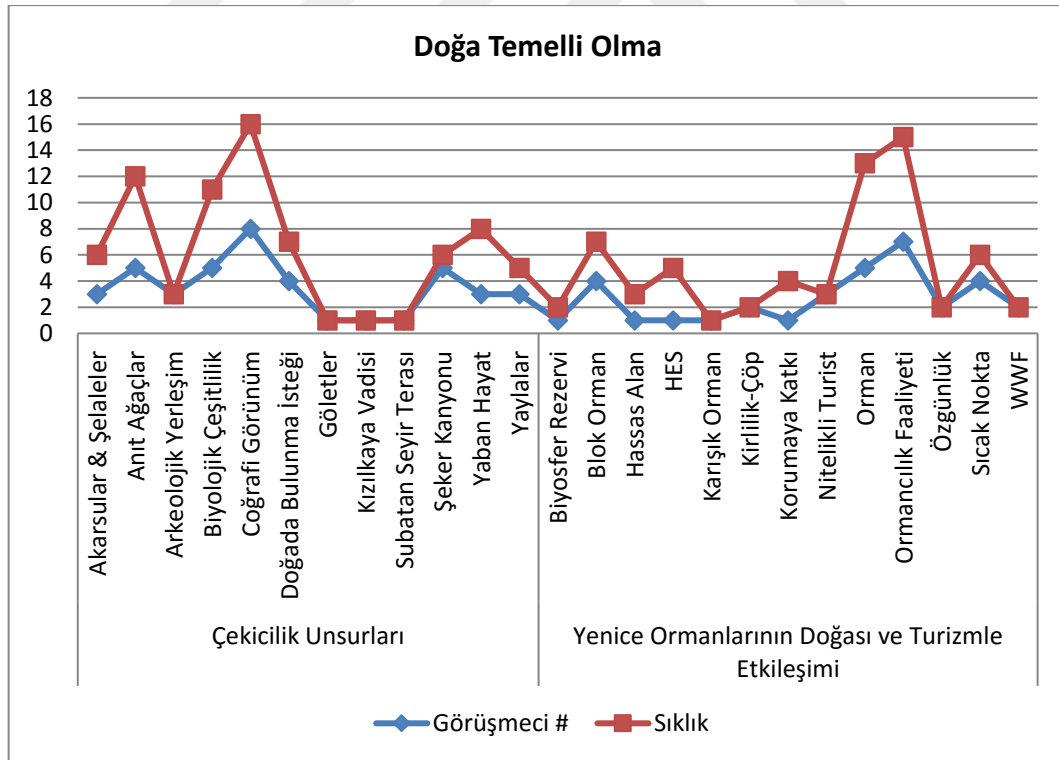
Tablo 4.1. *Tema ve kategorilerin kod sıklıkları.*

Tema	Kategori	Kategori Kod Sıklığı	Toplam Kod Sıklığı
Doğa Temelli Olma	Çekicilik Unsurları	77	142
	Yenice Ormanlarının Doğası ve Turizmle Etkileşimi	65	
Eğitici Olma	Etkinlikler	64	64
Sürdürülebilir Yönetim	Altyapı	54	165
	Çevresel	16	
	Ekonomik	32	

	İletişim	62	
	Konaklama	75	
	Planlama	95	
	Sosyo-Kültürel	70	
	Yönetişimsel	61	

4.1. Doğa Temelli Olma

Ekoturizm öncelikle doğaya dayalı bir etkinliktir. Doğanın içinde gerçekleşir ve doğayla ilişki kurmaya dayanır. Temel boyutu doğa temelli olan ekoturizmin ürünleri ve çekicilik unsurları kültürel öğelerle de ilişkili olarak doğanın kendisine bağlıdır. Doğal bir manzaranın seyri, doğa yürüyüşü, yaban hayat gözlemi, tüplü dalış (scuba diving) ve rafting gibi ilgi, istek ve beklentileri karşılamaya yöneliktir (Fennell ve Weaver, 2005). Buna göre çekicilik unsurları ve Yenice Ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi kategorileri altında gruplandırılan kodlar doğa temelli teması kapsamında ele alınmıştır. *Şekil 4.3.*'te doğa temelli olma teması kapsamındaki kategorileri ve kodların karşılaştırılması gösterilmektedir.

Şekil 4.3. Doğa temelli olma teması altındaki kategoriler ve kodlar

4.1.1. Çekicilik unsurları

Yenice Ormanlarındaki coğrafi unsurların turistleri buraya çeken en temel unsurlar olduğu saptanmıştır. Çekicilik unsurları kategorisinde öne çıkan kodlar sırasıyla coğrafi görünüm, anıt ağaçlar ve biyolojik çeşitliliktir. Alanın sahip olduğunu orman ekosistemi, biyolojik çeşitlilik, anıt ağaçlar, vadiler, kanyonlar, akarsu ve göletlerden coğrafi görünümünün turistlerin ilgisini çeken en önemli unsur olduğu belirlenmiştir. Yenice Kaymakamı K4 bu konuya ilişkin görüşünü “*Yenice’de bilhassa sonbaharda fark ettiğimiz üzere bir renk cümbüşü oluyor. ... Haliyle de bu hem görüntü açısından hem de senenin belli mevsimlerinde bilhassa sonbaharda insanların görsellik açısından çok hoşuna giden bir hadise. Bilhassa bundan dolayı cazibe noktası haline geliyor, gelmeye de devam ediyor. Bilhassa bundan dolayı.*” şeklinde belirtmiştir.

Aynı şekilde K6 da turistlerin bölgeye gelme nedenlerini “*Yenice ormanlarına gelenler Yenice Ormanları’nın doğal yapısını görmek amacıyla geliyorlar.*” diye belirtmiştir.

Benzer şekilde K2 bu konuyla ilgili “*İstanbul, Ankara’ya yakın bir de doğası bozulmamış hani tabiri caizse renk cümbüşü olan bir havza.*” diye belirterek görüşünü ifade etmiştir. K2 bu koda ilişkin ayrıca “*Şimdi insanlar, şunu da görmek istiyor, bir ormana siz gezmeye gidersiniz fakat yerleşim yerleri gördüğünüz zaman sanki bir ormanda değilmişsiniz gibi havası gelir fakat Yenice’de o yok. Çünkü Yenice Ormanlarına girdiğiniz zaman, sanki bir vahşi doğanın içerisine girmiş hissi de uyandıran...*” şeklinde ifade ederken K9 “*Yani insanları doğa çekiyor.*” şeklinde belirtmiştir.

K1 ise şöyle belirtmiştir “*... özellikle sonbaharda çok gelen oluyor o renk cümbüşünü görmek için, onu görüyorum ben.*”

Bunun haricinde alanın barındırdığı anıt ağaçlar ve biyolojik çeşitlilik kodları da katılımcıların belirttiği doğa temelli özellikler arasında Yenice Ormanlarında öne çıkan kodlardandır. Buna ilişkin K8 Yenice Ormanları denildiğinde aklına “*Böyle çok yaşlı ve çok devasa boyutta, çapta, yükseklikte, uzunlukta vs. ağaçlar geliyor.*” diye belirtmektedir. K1 ise alanın turist çeken özelliklerine dair “*... zaten orman denizini görmeye geliyor insanlar özellikle sonbaharda, o açıdan önemli, anıt ağaçlar da önemli; gelip fotoğraf çekmek, görmek açısından.*” görüşünü ifade etmiştir.

Alanın öne çıkan bir diğer önemi ve turistlerin buraya gelmesinin nedeni biyolojik çeşitliliğidir. Buna ilişkin K2 şu görüşü belirtmiştir: “*Buradaki orman varlığı biyolojik*

çeşitlilik açısından çok zengin... Tabi esas en önemli olan şey, Yenice Ormanlarının biyolojik çeşitliliğinin çok fazla olması.” Bununla ilgili K8 “... benim Yenice Ormanları deyince aklıma inanılmaz bir bitki çeşitliliği geliyor... çünkü pek çok içinde biyoçeşitlilik anlamında çok hassas da kaynaklar var.”

Bu kodların dışında alanın barındırdığı yaban hayatı, Şeker Kanyonu, turistlerin doğada bulunma isteği, akarsular ve yaylalar turistleri Yenice Ormanlarına çeken önemli unsurlar olarak belirlenen kodlardır.

4.1.2. Yenice ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi

Ormancılık, temel ekonomik geçim kaynağı olması açısından Yenice’de hala önemini korumaktadır. Diğer doğa temelli kategori olan Yenice Ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi kategorisi altında gruplandırılan kodlar arasında ormancılık faaliyeti, orman ve blok orman kodları bu tespiti doğrulamaktadır.

K6’nın ormancılık faaliyeti koduna ilişkin görüşleri şu şekildedir: *“Daha öncesinde Yenice Ormanları sadece kereste üretimi olarak görülüyordu... Ormancılık faaliyeti geçmişten bu yana çok yoğun yapılıyor. Son 8-10 senedir de bu traktörlere dönüştü. Önceden mandalar eşliğinde kesim yapıp belli bir yere taşınma işlemi yapılıyordu. Bu araçların traktörlere halat tarzı aparatlar takarak onlar çalışmaya başladı. Bunlar ciddi manada ormancılık faaliyetine zarar vermeye başladı. Bir taraftan teknoloji kullanarak daha fazla gelir elde ediliyor ama diğer taraftan ormana zarar veriyor, manda tekniğine göre.”*

K8 ise bu konuyla ilgili şunu belirtmektedir: *“... gerçekten bu bölge ekonomik anlamda çok zayıf, orman ekonomisine dayalı zaten bir şeyleri var, ekonomik yapıları var. Onun için yeni bir ekonomik sektör yaratmak ya da gelişmesini sağlamak önem taşıyor.”*

K1 ormancılık faaliyetlerine ilişkin benzer olarak şu görüşü dile getirmektedir: *“Bir şey var, onu konuşmadık; Yenice’de ormancılık hala biraz çok sık olduğu için modern teknikler kullanılmıyor. Mandalarla falan çekme, sürme yapıyorlar mesela. O da ilginç bir öge aslında, turizm ögesi de olabilir. Bütün süreçleri, mandalarla ağacı kestikten sonra onu götürüyorlar; ama devam ediyor azalsa da. İnsanlar hala mandalarla o şeyleri sürmeyi yapıyorlar.”*

Orman koduna ilişkin belirtilen görüşler daha çok orman varlığının niteliğine ilişkindir. Örneğin K2 *“Buradaki orman varlığı biyolojik çeşitlilik açısından çok zengin.”*

ve “Sık ve kapalı bir orman ve bu zamana kadar güzel korunmuş olması.” ifadelerini belirtirken K8 “... çok sıra dışı, ne biliyim pek her yerde bulunmayan bir orman dokusu ...” şeklinde ifade etmiştir. K1 ile bölgedeki orman varlığını “Bir yer var, Subatan Yaylası’ndan baktığınız zaman hani “orman denizi” deniyor zaten oraya.” ifadeleriyle bir orman denizine benzetmektedir.

Yenice Ormanlarının kesintisiz bir şekilde kilometrelerce alanı kaplamasından dolayı katılımcılar blok orman kodunu da sıklıkla dile getirmişlerdir. Buna ilişkin K6 “Yenice Ormanları Türkiye’nin en büyük blok ormanları.” ifadesini kullanmıştır. Benzer şekilde K7 ise “Çünkü çok büyük bir blok ormandan bahsediyoruz. Bir ucu Mengen’e Devrek’e uzanıyor. 80-100 bin hektarlık blok orman ve yerleşim yerlerinden uzak patikalardan vs.” şeklinde belirtmiştir. K9 “... orada yerleşim olmayan bir orman var diyorum, kimse bilmiyor, kimse karışmıyor... Valla şöyle söyleyeyim; bol yeşil, kesintisiz orman, müthiş güzel kanyon ve vadiler, göletler, şelaleler.” şeklinde belirtmiştir. K1 ise “Bir kere şey önemli: blok orman Yenice, o çok önemli, gözünüzün alabildiğince orman uzanıyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu kategori kapsamında ayrıca alanın WWF-Türkiye tarafından biyolojik çeşitlilik sıcak noktası olarak belirlendiği, nitelikli turistlerin gelmesiyle turizmin alanın korunmasına katkı sağlayabileceği ancak turizm kaynaklı çöp ve kirliliğin sorun oluşturmaya başladığı ve bölgedeki akarsuların HES tehdidi altında olduğu, bu özgün ve hassas ekosistemin biyosfer rezervi statüsüyle daha iyi korunabileceği de ifade edilmiştir.

4.2. Eğitici Olma

Ekoturizm deneyime dayalı, kültürel ve çevresel anlamda eğitici bir etkinliktir. Bu boyutuyla kişilerin aktif katılımını gerektiren ve yaparak öğrenmesine imkânı sağlayan etkinliklere dayanır (Weaver, 2001). Yaşam boyunca gerçekleşen ve çoğunlukla tesadüfi olan doğal bir süreç olan öğrenmenin aksine, eğitim tanımlanmış öğrenme hedeflerine dayanan ve belirli öğrenme prosedürlerini kullanarak bilinçli, planlı, sıralı ve sistematik bir süreçtir (Kalinowski ve Weiler, 1992).

Ekoturizm faaliyetlerinde öğrenme, turistlerin işaret, tabela ve matbu/ yazılı broşürler aracılığıyla oldukça formel şekilde bilgi edinmeleriyle veya doğal çevre ile yüksek derecede kişisel ve yapılandırılmamış etkileşimleri aracılığıyla gerçekleşebilir. Bazı durumlarda rehberli turların yanı sıra, doğa ile etkileşime aracılık etmek için broşür

Benzer şekilde K9 gelen turistlere dair “*Herkes doğaya yürüyüşe geliyor.*” ifadesini kullanırken K1 “*Kamp ve yürüyüş için geliyorlar onu söyleyebilirim. Biliyorsunuz orada iyi bir yürüyüş yolları ağı var.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

K6 ise alanda yapılan doğa yürüyüşlerinin kısa süreli olduğunu işaret ederek ifade etmiştir: “*Şu anda daha çok günü birlik yürüyüşler, fotoğraf kulüpleri o tarz etkinliklerle geliyor.*”

Yenice Ormanlarındaki parkurlarda yürüyüş dışında en fazla gerçekleştirilen aktivitenin bisiklet olduğu saptanmıştır. Bisiklet koduna ilişkin katılımcı K2 “*Onun haricinde bir bisiklet yapan turistler var. Bisiklet yapıyorlar, her sene orda bir bisiklet festivali düzenleniyor Yenice’de. Orda otel sahiplerinden bir tanesi de Türkiye Bisiklet Federasyonu ikinci başkanı. O da, o işlerle, bisiklet konusunda gelen turistleri yönlendiriyor. Hatta geçen iki ay önce orda bir bisiklet yarışı da yapıldı, ormanda.*” şeklinde ifade etmiştir.

Yenice Ormanlarında bisiklet aktivitelerinin gelişmeye açık bir etkinlik alanı olduğu K7’nin de şu ifadesiyle “*Bisiklet, dağ bisikleti her yıl bununla ilgili bir organizasyon yapılıyor. O geliştirilebilir.*” ortaya konmaktadır. Benzer şekilde K8 de “*Dağ bisikletçiliği yapılıyor bildiğim kadarıyla orda. Yine bu aktiviteler hani bisiklet binme yapılabilir.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

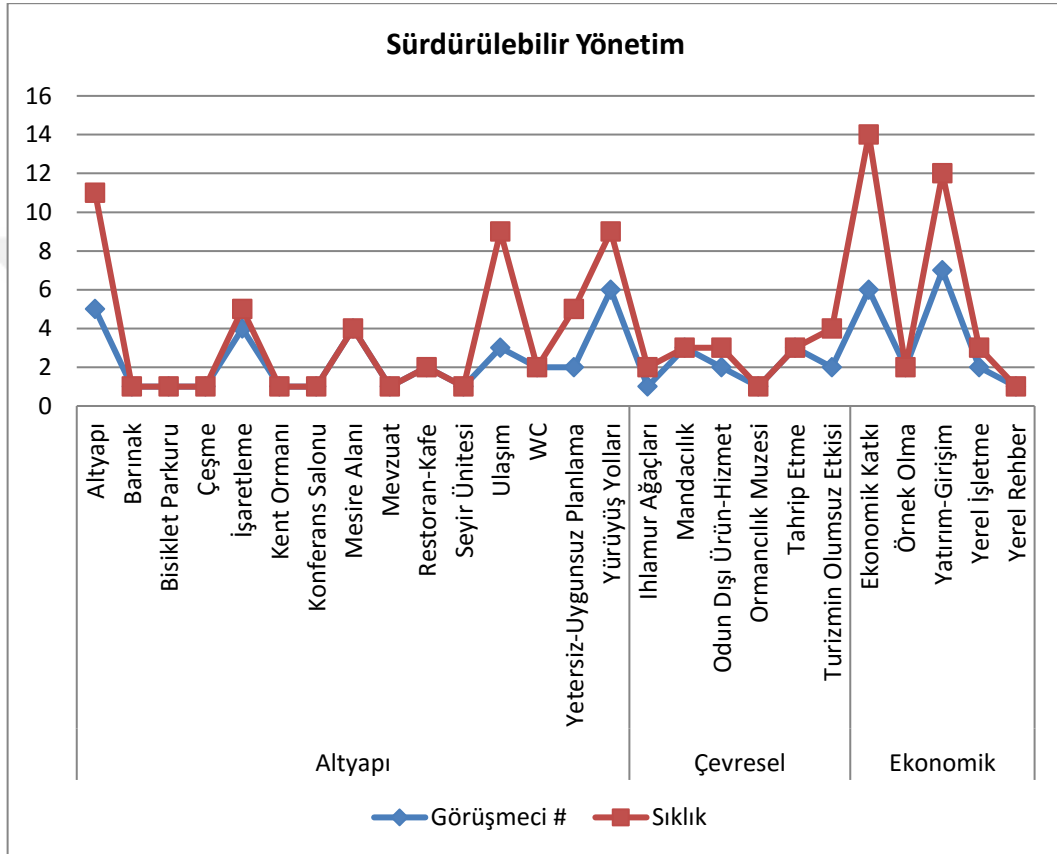
Araştırma bulgularına göre Yenice Ormanları doğa fotoğrafçılığına meraklı turistlere de oldukça fazla imkân ve fırsat sunmaktadır. K8 fotoğraf kodu kapsamında görüşünü şu şekilde belirtmiştir: “*...fotoğraf çekebileceğiniz çok zengin bir yapı var orada.*” ve “*Gerçekten fotoğraf için, çok iyi fotoğraf veren bir yer orası.*”

K1 ise fotoğraf koduna ilişkin şu görüşleri belirtmiştir: “*Özellikle anıt ağaçları görmek, etmek, fotoğraf çekmek önemli orada.*” ve “*... zaten orman denizini görmeye geliyor insanlar özellikle sonbaharda, o açıdan önemli, anıt ağaçlar da önemli gelip fotoğraf çekmek, görmek açısından.*”

Bunların dışında alandaki yaban hayatının ve bitki türlerinin gözlemine ilişkin etkinliklerin geliştirilebileceği katılımcılardan bir kısmı tarafından önerilmiştir. Ayrıca kaya tırmanışı, kanyon geçişi ve at binme gibi etkinliklerin de geliştirilmeye uygun etkinlikler olduğu ortaya çıkmıştır.

4.3. Sürdürülebilir Yönetim

Üçüncü ve en tartışmalı olan boyutuysa ekoturizmin sürdürülebilir bir şekilde yönetimidir (Fennell ve Weaver, 2005). *Şekil 4.5.*'te sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki altyapı, çevresel ve ekonomik kategorilerinin ve kodların karşılaştırılması verilmiştir.

Şekil 4.5. Sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki altyapı, çevresel ve ekonomik kategorileri ve kodları

Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin temelini oluşturan doğa yürüyüşleri, Karabük Valiliği ve Yenice Kaymakamlığı tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen “Yenice Yürüyüş Parkurları” projesi kapsamında uygulamaya geçirilen ve toplamda 210 kilometrelik 21 farklı parkurun belirlenerek işaretlenmesiyle oluşturulan yürüyüş yollarına dayanmaktadır. Gününbirlik, kısa ve uzun olmak üzere 3 farklı kategoride oluşturulan yürüyüş parkurları genellikle orman yolları ve patikalardan oluşmaktadır. Yenice Ormanları yürüyüş parkurları, her seviyedeki yürüyüşçülere hitabeden birkaç saatlik kolay parkurlardan (kısa), 4-6 saatlik gününbirlik yürüyüşlere ve 2-6 günü kapsayan

uzun rotalara kadar turistlere üç farklı kategoride trekking imkanı sunmaktadır (BAKKA, 2013).

4.3.1. Altyapı

Araştırma bulguları Yenice Ormanlarında turizm altyapısının istenen düzeyde olmadığını göstermektedir. Yürüyüş yolları, Yenice Ormanlarının doğa turizmine elverişli olduğu düşünülerek ve kırsal kalkınmaya destek olması amacıyla geliştirilmiş fakat Yenice’de kapsamlı bir sürdürülebilir turizm planlaması yapılmadan ve turizm altyapısı geliştirilmeden hayata geçirilmiştir. Yenice Ormanları yürüyüş parkurlarının belirlenmesi, işaretlenmesi, tabelalarla yönlendirme yapılması ve yürüyüş rotalarının hem elektronik ve hem de kitap olarak yürüyüşçülere ulaştırılması bir altyapı hizmeti olarak kabul edilse de Yenice’de bazı temel altyapı hizmetlerinin eksikliği görülmektedir. Bu durumun ortaya koyduğu problemler katılımcılar tarafından farklı şekillerde dile getirilmiştir.

K6 temel altyapı sorunlarına ilişkin görüşünü “2009’da dönemin kaymakamı Yenice Ormanları’na doğa yürüyüşü parkurları diye bir kitap çıkardı... 2009’da başlayan turizm hareketinin ilk başta ciddi bir tanıtım çalışmasına gidildi. Tanıtım çalışmasına karşılık alt yapı yetersizliğinden dolayı sorunlar yaşadık. İnsanlar doğaya ilgi duyan insanlar o tanıtım karşısında Yenice’ye geldiler ama bu insanlara doğru düzgün yemek yiyebilecekleri bir restoran bulamadılar. Konaklama için bir yer bulamadılar. O tarz veya yürüyüş parkurlarına ulaşma konusunda sıkıntı yaşadılar... Yürüyüş parkurlarının başlangıcı ve sonuna belli araçlarla ulaşmak gerekiyor. Buralara o araçlarla ulaşma imkanı sınırlı.” şeklinde ifade etmiştir.

K7’nin ise bu konuya ilişkin görüşleri “... yeterli alt yapı yok..., Yenice Belediyesi’nin sosyal tesisleriyle beraber biraz daha alt yapı gelişmiş oldu...” şeklinde olmuştur.

Benzer şekilde K2 görüşünü “...önemli olan, oradaki bilgilendirme ve yönlendirme tabelalarının düzgün bir şekilde yapılması ve gelişen bir sektör olduğu için oradaki yerel rehberlerin de bu işin içerisine katılıp insanların, gelen insanların bilgilendirilmesini sağlamak gerektiği kanaatindeyim...” şeklinde ifade ederken K5 işaretlemenin sürdürülebilirliğine ilişkin kaygısını “... parkurlarda bir tane levhamız yok. Yani yön gösterecek levha yok. Eskiden kırmızı beyaz boyayla işaretlenirdi vatandaş gideceği yolu bilirdi en azından. Şimdi kalmadı. Yenilenmedi. En büyük eksiklerimizden birisi bu.

Vatandaş yukarıya çıkıyor, ne tarafa gideceğini bilemiyor. Ben size şöyle söyleyeyim; Aşkın Bey bölgeyi çok iyi bilir. Şurada mağara var. Mağarayı gösteren bir tane levha var mı? Yok.” şeklinde belirtmektedir.

4.3.2. Çevresel

Yenice Ormanlarında yapılan turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerinin şu an için yok denecek kadar az olduğu belirtilebilir. Turizmin olumsuz etkilerine dair K7 “*Bu gelişim sürecinde benim tanık olduğum yok.*” ifadesini dile getirirken K1 “*Valla benim gözlemlediğim yok... Türkiye’nin kendi gelişiminden de kaynaklanan şeyler var. Bir tek işte, turizmin o bölgeye daha fazla insan getireceği için, oraya daha fazla yol ya da başka şeyler olur mu diye bazen endişelerim oluyor. Ama şu an için bir şeyini görmedim. Olumsuz bir şeyini gördüğümü söyleyemem.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Bölgedeki temel geçim kaynağının orman üretimi olduğu dönemde ve kısmen günümüzde de, bölgenin eğimli coğrafyasından dolayı ormancılık faaliyetlerinde mandaların kullanıldığını belirtilen bazı katılımcılar bu yöntemin çevresel anlamda ormana daha az zarar verdiğini belirtmiştir. K6 bu konuya dair şu görüşü belirtmiştir: “*Ormancılık faaliyeti geçmişten bu yana çok yoğun yapılıyor. Son 8-10 senedir de bu traktörlere dönüştü. Önceden mandalar eşliğinde kesim yapıp belli bir yere taşınma işlemi yapılıyordu. Bu araçların traktörlere halat tarzı aparatlar takarak onlar çalışmaya başladı. Bunlar ciddi manada ormancılık faaliyetine zarar vermeye başladı. Bir taraftan teknoloji kullanarak daha fazla gelir elde ediliyor ama diğer taraftan ormana zarar veriyor, manda tekniğine göre. Manda bundan 15-20 yıl önce Yenice’de 300-400 taneyken şu anda çok sınırlı sayıda manda kaldı.*”

Aynı konuyla alakalı K3A ise “*... mandayla ağaç çekimi vardı. Bunlar şu anda modern dünyaya ayak uyduruldu ve traktörle çekim başladı. Bu da tabi haliyle yeni fidanların üretimini engelleniyor. Traktörler bunları, yol açma adı altında sürütme adı altında tabi ki yok ediyor yeni fidanları, yetişenleri.*” görüşünü belirtmiştir. Mandalarla yapılan ormancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için bir turizm ürünü olarak kullanılabileceğine dair görüşü K1 “*Yenice’de ormancılık hala biraz çok sık olduğu için modern teknikler kullanılmıyor. Mandalarla falan çekme, sürme yapıyorlar mesela. O da ilginç bir öge aslında, turizm ögesi de olabilir. Bütün süreçleri, mandalarla ağacı kestikten sonra onu götürüyorlar; ama devam ediyor azalsa da. İnsanlar hala mandalarla o şeyleri sürmeyi yapıyorlar.*” şeklinde ifade etmiştir

Ayrıca bölgede turizmin gelişmesiyle Yenice Ormanlarının odun-kereste üretimini dışında sağlayabileceği diğer hizmetlerin fark edildiğini de söyleyebiliriz. K1 bu konuda *“Ormanı, odun dışında başka şekilde görmek açısından da önemli olduğunu görüyorum turizmin.”*

4.3.3. Ekonomik

Yenice Ormanlarında turizmin gelişmesiyle birlikte bölgedeki en temel değişim turizmin ekonomik getirisindeki algının değişiminde gerçekleşmiş görünüyor. Turizmin yerel ekonomiye katkısı henüz tatmin edici düzeyde olmasa da yerel halk turizm faaliyetlerini kabullenmekte ve desteklemektedir. Konuyla ilgili K6 bölgede turizmin gelişmesiyle gözlenen değişikliklere dair *“Çok bariz bir değişiklik yok açıkçası yerel yaşamda. İnsanlar tam böyle hissedemedi. Ama turizm olayını artık kabullenmeye başladılar. Yani Yenice’nin böyle böyle bir sektör potansiyeli var ama sektörü bilmedikleri için şu an da çok fazla bir hayatlarında değişen ya da dokunan bir durum yok.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Aynı şekilde K4 ise *“Ekonomik anlamda şu ana kadar hani çok fazla katkı sağlar hale getirilememiş yani getiremedik.”* şeklinde ifade etmiştir. K3A ise bu katkıyı bir örnekle *“Ekonomik, yani Yenice’ye giren para olarak giriyor yani, seyir terasına mesela geçtiğimiz ay 90 tane öğrenci geldi, 3 akşam kaldı, 3 milyar (bin TL) para bıraktı gitti. Üç akşamda. 45 kişi geldi mesela, aynı şartlarda yani Yenice’ye ekonomiye bir katkısı mutlaka oluyor yani.”* şeklinde aktarmıştır.

Benzer şekilde işletmeci K9 da bisiklet yarışlarına gelenleri örnek vererek oluşan ekonomik katkıyı *“Tabi şimdi yarışmaya gelenlerin pek para bırakır durumu yok. En fazla 3 gün sonra gidiyor. Çoğunu biz misafir ediyoruz. Fakat yavaş yavaş gelen müşteriler daha çok değil ama markete falan inmiyorlar çünkü biz onları doyuyoruz. Benim küçük bir rakam gözüktüyor ama her hafta sonu alışverişim 2 bin lira civarındadır yani, cuma akşamı gelip. Ayda 8-10 bin TL alışveriş ediyorum Yenice’den. Diğer bazı şeyler dışarıdan geliyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bunun yanında Yenice Ormanlarının ve bölgedeki doğal değerlerin korunmasının turizme etkisinin olumlu olacağını K6 şu ifadeyle belirtmiştir: *“Bir kere turist sayısında ciddi manada bir getirisi olacaktır. İnsanlar Türkiye’de gelir düzeyleri arttıkça iç turizm canlanıyor, gelişiyor.”*

K1 ise *“Kalkınmaya faydası olacak. Çok olduğunu, dediğim gibi sadece otel ve birkaç şeyle gidiyor şu an için gelirler ama, zaman için de olur diye düşünüyorum.”* şeklinde dile getirmiştir.

Turizmin ekonomik getirisinin gelişmekte olmasına rağmen bölgede yerel işletme sayısı çok sınırlıdır. Gelen turistlere hizmet verebilecek iki restoran, bir butik otel ve belediyenin yapmakta olduğu bungalov tesisi dışında turizm işletmesinin olmadığını belirtebiliriz. Bu durumu K6 *“Özel sektörde yatırımcı iki yer var sektörde faaliyet gösteren bir Şeker Kanyonu Yeşil Restoran bir de Albergo Butik Otel. Onun haricinde burada turizm manasında özel bir girişimci yok.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bölgedeki turizm yatırımlarının temel kaynağını çeşitli devlet kurumları oluşturmaktadır. Yerel halkın turizme gösterdiği ilgi bugüne kadar sınırlı kalmış ve yatırım aşamasına geçememiştir. K4 bu konuda şöyle *“Turizm noktasında kaynağı yani bizim bu zamana kadar temin edilen yer kalkınma ajansı, ajansları. Belediyemiz de hani o anlamda büyük çoğunluğu kendi kaynağını kullanarak yaptı ama kalkınma ajansından da küçük oranda 1 milyon gibi destek aldı. Yine 2015 de dediğim hadise Kalkınma ajansından proje hazırlanarak yapılmış.”* görüş belirtmiştir.

Benzer şekilde K1 *“Belediye yatırım yapıyor; şimdi gittiğinizde görürsünüz, büyük bir tesis, 80 Milyon TL falan bir yatırım yapmışlar.”* şeklinde ifade etmiştir.

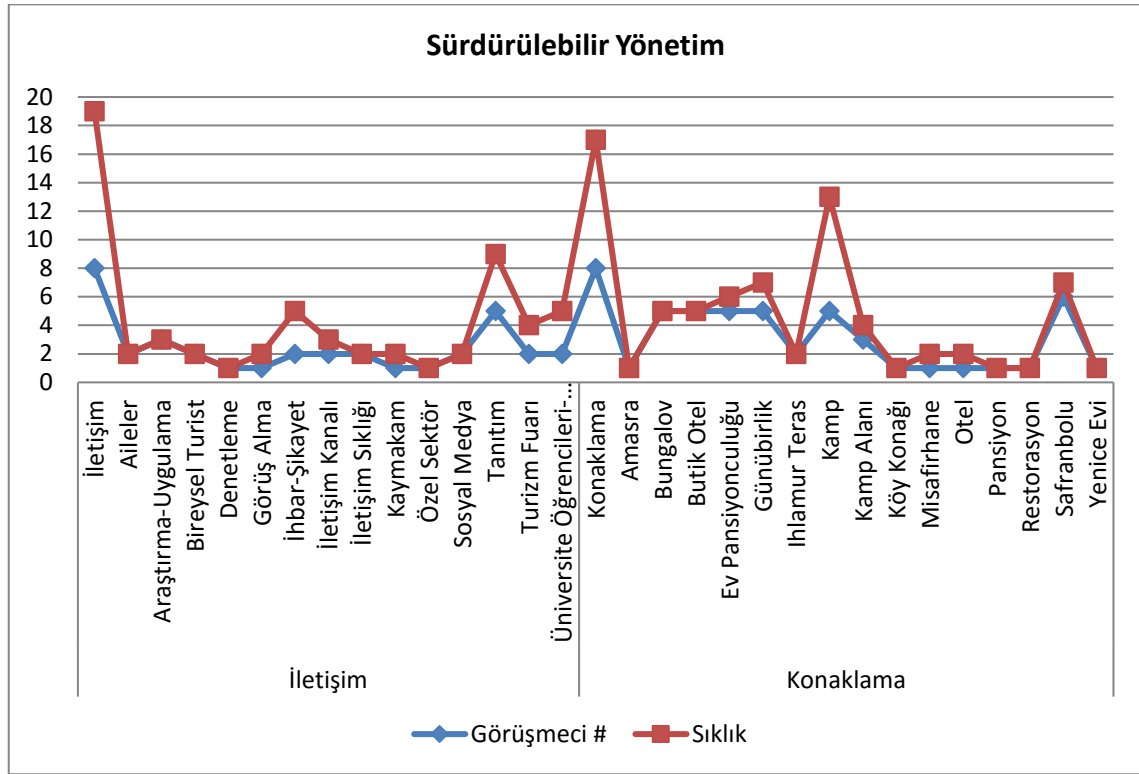
K7 de *“En birinci pansiyon bile Albergo’nun işletmecisi bile dışarıdan olan birisi. Yöresel ahşap evleri kiralayıp, dışarıdan birisi.”* şeklinde belirtmiştir.

K3A turizmde özel sektör yatırımlarına ilişkin beklentisini *“Valla benim en büyük beklentim zaten yatırımcı. Buraya ilçeye yatırımcı gelmediği sürece turizm de her hangi bir adım atmanın, ilerlemenin imkânı yok.”* şeklinde dile getirmiştir.

K8, yerel halkın turizme yatırım yapmamasının nedeni olarak turizmin ekonomik getirisinin yerelde yeteri kadar görünür olmadığını şu görüşüyle ifade etmektedir: *“Yani girişimci olmak isteyen insanlar var... Orada biraz yaygınlaşsa bu, belki insanlar bundan para kazanacağını görünce onlar da bundan nasiplenmek için belki gerekli girişimleri göstereceklerdir... çok iyi örneklerle ihtiyaç var, bir tane otelle olacak şey değil.”*

K2 yerel halkın turizm faaliyetlerine katılmasında alan kılavuzluğu uygulamasını kastederek yerel rehberliğin de etkili olabileceğini *“... gelişen bir sektör olduğu için oradaki yerel rehberlerin de bu işin içerisine katılıp insanların, gelen insanların bilgilenmesini sağlamak gerektiği kanaatindeyim.”* şekilde ifade etmiştir.

Şekil 4.6.'da sürdürülebilir yönetim teması kapsamında iletişim ve konaklama kategorilerinin ve kodlarının karşılaştırılması gösterilmektedir.

Şekil 4.6. Sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki iletişim ve konaklama kategorileri ve kodları

4.3.4. İletişim

Bölgedeki turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde ilgili paydaşların hangi konularla, kimlerle ve nasıl iletişim kurduklarını anlamaya yönelik sorulan görüşme sorularından elde edilen kodlar iletişim kategorisi altında değerlendirilmiştir.

İletişim kodu kapsamındaki bilgiler göstermektedir ki Yenice'deki turizm faaliyetleri kapsamında kaymakamlık, belediye, orman işletme müdürlüğü, milli parklar şube müdürlüğü ve turizm işletmeleri arasında yoğun ve düzenli bir iletişim akışı vardır.

Yenice Ormanları yürüyüş yollarının tanıtımı için yoğun bir iletişim yapılmış, bu amaçla en çok kaymakamlık ve belediye çaba göstermiş ve çeşitli fuarlara birlikte katılım sağlamışlardır. Tanıtım için yapılan iletişim faaliyetleri, Yenice Ormanlarındaki turizm aktivitelerinin gelişimi için geçmişte olduğu gibi gelecekte de önemli bir iletişim faaliyeti olmaya devam edecektir. K3A bu konudaki görüşünü "İlçemizin tanıtımı için ne gerekiyorsa kitap, broşür vs. oralarda tanıtımını yapıyoruz. İlk başta tanıtım amaçlı

üniversitelerle, genelde buralara biz tanıtım kitaplarımız olsun, broşürlerimiz olsun, açılışlarda medya yayın organlarını çağırdık, davet ettik, bunların tanıtımını yaptıktan sonra zaten belediyemiz şu an üstlenmiş durumda. ... seyahat acenteleri var ya onları tek tek bir bir ziyaret ederek hem ilçemizin tanıtımını sağlıyoruz, hem de bu kitaplardan kendilerine hediye ediyoruz.” şeklinde ifade etmiştir.

Ayrıca zaman zaman turistler de bireysel veya küçük gruplar adına buradaki kurumlarla iletişime geçmektedirler. Turistlerin Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetleriyle ilgili yaptıkları iletişimin temel niteliğini K6 “Üç nokta araniyor genelde. Belediye araniyor, kaymakamlık ve orman işletmesi. Bu üç kurumu aranarak ‘Biz Yenice’ye gelmek istiyoruz. Nerede konaklayabiliriz, nerede yeme içme yapabiliriz veya ormanda nereyi görebiliriz, nereyi gezebiliriz, rehberlik hizmetiniz var mı?’ Ayriyeten nerede kamp yapabiliriz.” şeklinde ifade etmektedir.

Bunların dışında bazı turistlerin bölgedeki çöp ve kirliliği şikâyet ve kaçak avcılık faaliyetlerini ihbar etmek, bazı araştırmacıların araştırma izni almak için kurdukları iletişim faaliyetlerinden söz edebiliriz. Kirlilikle ilgili belediyeye gelen şikâyetleri K6 “... Türkiye’nin bir gerçeği çok sağlıklı kullanılmadığı, çöp olayı konusunda zaman zaman şikâyet alıyoruz.” şeklinde ifade ederken kaçak avcılık konusunda K7 “Kaçak avcılıkla ilgili şikâyetler geliyor... Özellikle böğürdüm zamanı dediğimiz çiftleşme döneminde geyiklerde yoğun şikâyet alıyoruz. Hem sesini dinlemek maksatlı giden var hem de kaçak avcılıkla, hayvan biraz duygusal zafiyete uğradığı için hayvana yaklaşıp avlamak için giden de olabilir. Özellikle kışın zor durumda kalıp hayvanlar aşağıya dere boyuna inebiliyorlar. O zaman da yoğun bir şikâyet alıyoruz.” şeklinde belirtmektedir.

Tüm paydaşlarca en çok kullanılan iletişim yöntemlerinin telefon ve elektronik posta olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bunun yanında sosyal medya da genelde tanıtım amaçlı olmak üzere, zaman zaman da danışma amacıyla kullanılan bir yöntemdir.

4.3.5. Konaklama

Katılımcıların neredeyse tamamı Yenice’de konaklama kapasitesinin çok düşük olduğunu belirtmişlerdir. İncebacaklar Köyü’nde bulunan ve eski ahşap bir evin yenilendikten sonra butik otele dönüştürülerek 2013 yılında hizmete açılmasından bu yana, belediyenin yapımına başladığı ve 2017 yılında kısmen hizmete açtığı bungalov

tesisi dışında, Yenice Ormanlarına gelen turistlerin konaklayabileceği tesis olmadığı belirtilmiştir.

K2 bu konudaki görüşünü *“Doğru, konaklama Yenice’de bir problem. ...insanlar geldikleri zaman burada kalacak yer bulamıyorlar.”* şeklinde ifade etmiştir. Aynı konuda K6 da *“Konaklama hizmetlerinin sınırlı olmasından dolayı konaklama hizmetleri talep edilmesine rağmen karşılayamıyoruz. Bu amaçla belediyemiz de bir turizm yatırım projesi yapıyor şu anda. Nisan 2018 itibarıyla 20 bungalov evimiz konaklama hizmetine girecek.”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Konaklama konusunun Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin gelişiminin önündeki en temel sorun olduğu söylenebilir. Belediyenin kurmakta olduğu tesisin bu soruna olumlu yönde katkı yapacağı düşünülmekle birlikte bölgede yerel özel sektör yatırımlarıyla küçük ölçekli konaklama işletmelerinin gelişmesi yönünde bir beklenti bulunmaktadır. K9’un bu konudaki görüşü *“... konaklamanın çözülmesi lazım. Ufak ufak çözülüyor ama daha tam olarak çözüldü diyemeyiz.”* şeklindedir. K6 da aynı konuyla alakalı *“Orman köylerimizin birçoğu boş yani oralardaki ahşap köy evlerini pansiyon şekline dönüştürmek ve o tarz bir hizmet sunmak Yenice için güzel olacaktır.”* şeklinde görüş belirtmiştir.

K8 Yenice’deki konaklama sorununun çözümüne ilişkin ev pansiyonculuğu önerisini *“... orada çok güzel eski evler var, bu eski evlerin en azından bir odaları düzenlenip ev pansiyonculuğu şeklinde işletilebilirse eğer, bu ailelere de gelir sağlamış olur.”* şeklinde dile getirmiştir. Benzer şekilde K9 da *“Yani pansiyonculuk çıksın istedik. Yalnız çok iyi bir kaymakamımız var şu anda yeni, o da çok uğraşıyor. En doğrusu oranın yöre insanının pansiyonculuğa başlaması. Yani üç oda iki oda bir oda, beş oda neyse büyük evler var güzel ahşap.”* şeklinde önermiştir.

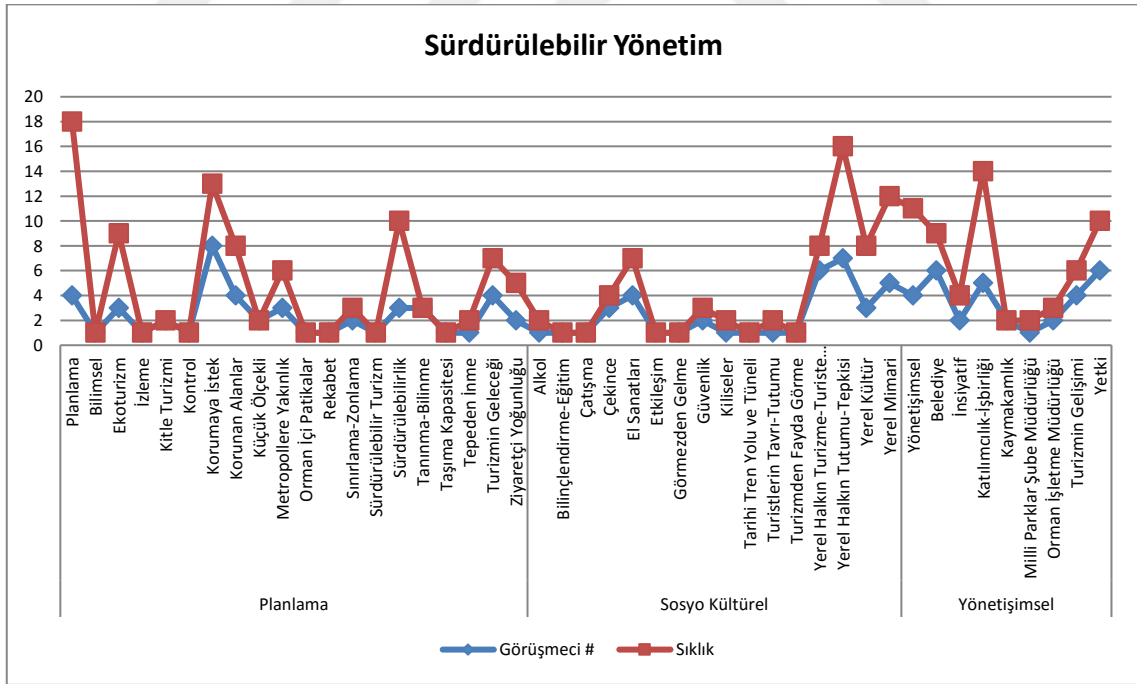
Konaklama yöntemi olarak çadırla kamp kurmanın da oldukça tercih edildiği belirtilmiştir. Örneğin K8 buna ilişkin *“Yine gözlemlediğim kadarıyla kampçılık yapanlar da var.”* şeklinde ifade ederken K1 de *“Genelde de kampa geliyorlar. İnsanlar her gittiğimde mutlaka beşli, onlu, bazen yirmili gruplar görüyorum.”* şeklinde belirtmiştir.

İşletilen bir kamp tesisi olmamasına rağmen, bölgeye gelen bireysel veya küçük grupların bölgenin değişik yerlerinde kamp kurdukları katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. K6 buna ilişkin *“... profesyonel bir kamp alanının olmaması. Bu çok ciddi bir eksiklik olarak gözüktüyor. Çünkü ciddi manada kamp yapma talebinde bulunan insanlar var. Bunlarla alt yapısı bir kamp alanımız yok. Göktepe Yaylası var şu anda bir nebze*

olsun biraz suyu var. Birkaç tane tuvalet var. Onun haricinde profesyonel manada kamp yapılabilecek bir kamp alanı yok.” şeklinde ifade etmiştir. Aynı konuda K7’nin görüşü “Mesela mesire yerlerinde planlanıyor. Şeker Kanyonu bir mesire yeri. Onun dışında plansız olarak vatandaş geldiğinde Eğriova Göleti’nde herhangi bir tescil de yok ama orada öğrenciler ya da vatandaşlar, doğaseverler kamp yapabiliyor.” şeklinde olmuştur.

Bölgedeki konaklama sorunu bölgeye yapılan turizm faaliyetlerinin genelde günübirlik olmasına neden olmuş görünüyor. Yakın mesafedeki Safranbolu gibi turizm geçmişi ve konaklama altyapısı bulunan ilçelerde kalan turistlerin günübirlik seyahatlerle Yenice Ormanlarını görmeye geldikleri katılımcıların üçte ikisi tarafından ifade edilmiştir. K3A bu durumu “Ama bugüne kadar gelenler, genelde günü birlik gelip Amasra veya Safranbolu’da konaklama sağlıyorlardı. İlçemizin de en büyük sıkıntılarından bir tanesi konaklama olmamasıydı.” şeklinde ifade etmiştir. K8 ise “Hani en uzak kötü ihtimalle de Safranbolu en yakın konaklama için. Günübirlik belki burada kalıp, oraya geliş gidişler şeklinde de olabilir.” şeklinde belirtmiştir.

Şekil 4.7.’de sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki planlama, sosyo-kültürel ve yönetişimsel kategorilerinin ve kodlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Şekil 4.7. Sürdürülebilir yönetim teması kapsamındaki planlama, sosyo-kültürel ve yönetişimsel kategorileri ve kodları

4.3.6. Planlama

Yenice Ormanlarında yürüyüş yollarının tespit edilmesiyle önce turizmin geliştirildiği ardından da planlama sürecinin başlatıldığı görülmektedir. Öyle ki turizm planlamasına ilişkin girişimler Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Orman Genel Müdürlüğü gibi resmi kurumların yaptığı çalışmalara dayanmaktadır. Yenice Ormanlarında turizmin gelişimine ilişkin K8 şu görüşü ifade etmiştir: *“Birkaç kişinin inisiyatifiyle yapılıyor, planlı bir şekilde yapılmıyor buradaki çalışmalar. Genelde biz de maalesef, bu tip uygulamalarda yukardan aşağıya bir emirle iner. Çünkü genelde baskın en üstteki işte atıyorum mesela Türkiye için Turizm Bakanlığı; genelde kararı onlar verir. Bunları yapacaksınız der. Hiçbir zaman aşağıdan yukarı kararlara katılma yönünde çabalar, varsa da son zamanlarda başladı. Biz hiç sormuyoruz insanlara turizm istiyor musun demiyoruz, oradaki yerel halka ben bunu uygun gördüm, burada ekonomik faaliyet kısıtlı, ben burada turizmi geliştireceğim diyoruz. Bu insanlar buna ne kadar destek verecek, buna katılıyorlar mı bunları çok fazla sorgulamıyoruz.”*

Bölgede sürdürülebilir turizmin planlamasına ilişkin ilk sistemli çalışma Orman ve Su İşleri Bakanlığı 10. Bölge Müdürlüğü’nün 2013 yılında yayınladığı Karabük İli Doğa Turizmi Master Planı’dır. Ancak bu planın kapsayıcı ve yeterli olmadığı, Yenice özelinde çok daha detaylı bir turizm planı yapılması ihtiyacı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Örneğin K8 bu konuya ilişkin görüşünü *“Sürdürülebilir olması için bu tip planlamaların yapılması lazım. Bunu Milli Parklar orayla ilgili buradaki doğa turizmiyle ilgili bir takım master planlar yaptı ama Milli Parklar’ın yaptığı planlar bence hiç uygun değil; çünkü çoğu masa başında oturularak hazırlandı. Gerçek anlamda bilimsel alt yapısı olduğunu düşünmüyorum. Biz de bunun içindeydik ki ben bunu zaman zaman eleştirmişimdir, bunu hazırlayanlara da söyledim zaten. Hatta Milli Parklara da söyledim; oradaki bir takım görevli müdür yardımcısı pozisyonundaki insana da bunu aktardım zaman zaman. Dolayısıyla yani net olarak oluşturulmuş bir plan, bir şey yok.”* şeklinde belirtmiştir.

Orman Genel Müdürlüğü’nün çok daha kapsamlı bir ekoturizm planı hazırlığı içinde olduğu K2’nin *“... bizim bir yönetim planı hazırlama sürecimiz var, ekoturizm yönetim planı hazırlıyoruz... Yenice’de de yapılan çalışmalar şu anda fizibilite raporu onun devam ediyor, yapılmasına başlandı... Bunları hepsinin bir araya getirilip, ..., bizim yapacağımız planlar, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün orada yaptığı çalışma, hepsinin birleştirilip, herkesin bir araya gelip, herkesin sözünü söyleyip,*

ondan sonra ortak bir adının ne deyim size artık yönetim planı deyin plan deyin ne koyabilerseniz koyun adını o şekilde orada Yenice’de iş ve işlemlerin ileriye dönük olmak üzere gerçekleştirilmesi lazım. Benim görüşüm burayla ilgili bu.” ifadesinden anlaşılmaktadır.

Yenice’de turizmin, ormanın ve diğer doğal ve kültürel değerlerin korunmasına destek olacak şekilde geliştirilmesi yönünde bir eğilim olduğunu görüşmelerden elde edilen veriler göstermektedir. Örneğin K8’in “*Turizm deyince biz hepimiz çok turist gelsin, çok para gelsin diye düşünüyoruz. Aslında az turist gelsin, ama çok para harcayacak olan turist gelsin, biz de alanı koruyalım.*” ifadesi bunu destekleyici niteliktedir. Benzer şekilde K6 da “*Bizim buradaki düşüncemiz şu; kitle turizminden ziyade daha sınırlı daha elit insanlara ulaşmak. Ormanın içerisine sokmadan yakın coğrafyada insanların konaklamasını, köy turizmini, ekoturizmi desteklemek, yakın çevrede tutmayı planlıyoruz. Kitleleri ormanın içerisine çok sokmanın çok bir şeyi yok.*” şeklinde ifade etmiştir. K2 de görüşünü “*Yani ben örnek veriyorum, sürdürülebilir turizmde Yenice’nin içerisine ya da Yenice’nin ormanın girişine bir otel yapmak ya da çok katlı bir otel yapmak, yüz yatak kapasiteli bir otel yapmak sürdürülebilir değil.*” şeklinde belirtmiştir.

Katılımcıların yarısı Yenice’de turizmin geleceğiyle ilgili olumlu görüş belirtmişlerdir. Bölgenin İstanbul ve Ankara’ya yakın mesafede oluşu, turizm faaliyetlerinin gelişmesinde etkili olacağı şeklinde yorumlanmıştır. K6 bu konuda “*Yenice’de bu insanların yoğun yaşadığı Ankara ve İstanbul gibi noktalara yakın olmasından dolayı ciddi bir potansiyel taşıyor Yenice, gelecekte ümitliyiz yani.*” şeklinde ifade etmiştir. K4 de benzer şekilde “*... büyükşehirlerin o hengesinden sıkılan o beton yığınının görmekten sıkılan insanlar. Bilhassa Ankara’dan İstanbul’dan yurdun değişik bölgelerinden bu profilde çok fazla ziyaretçi geliyor.*” belirtmiştir.

4.3.7. Sosyo-kültürel

Yenice’de turizmin gelişmesiyle yerel halkta önceleri oluşan ön yargı ve tereddütün zamanla olumlu yönde değiştiği belirtilmiştir. Buna ilişkin K4 “*Başta bunun işte bocalaması yaşanmış. Vatandaşlar tarafından yani işte turizm gelişecek de bizi hani ormanlardan kovacaklar mı acaba? Çünkü hani milli park ilan edilse mesela buralar, hiç bir şekilde üretim yapılamayacak. Buna benzer şeyler olabilir düşüncesiyle vatandaşlarda bir tereddüt oluşmuş fakat şu geldiğimiz aşamada vatandaş da doğru*

bilgilendirilerek vatandaşın bu algısını değiştiğini ben düşünüyorum ki nitekim turizmin bölgenin geleceği açısından çok önemli olduğunu düşünmeye başladılar.” şeklinde ifade etmektedir.

Buna rağmen turizme karşı yerel halkın bir kısmında hala bir direnç olduğu da K8 tarafından şu ifadeyle dile getirilmiştir: “... benim kendi yaptığım araştırmalardan yola çıkarak söyleyeyim; halkın gelinde turizme karşı olumlu bir tutum var, ama bazıları da olumsuz olarak değerlendiriyorlar; çünkü turizmin buraya gelmesiyle bir kısım aile yaşantısının bozulacağını düşünüyor. Bir kısmı da yerel ekonomik dinamiklerin bozulacağını düşünüyor. Ama genelde olumlu düşünüyorlar.”

Bölgede bugüne kadar turizm nedeniyle gerçekleşen kayda değer bir olumsuzluk olmadığını belirten K8, var olan önyargıların niteliğiyle ilgili “Olumsuz bir şeye denk gelmedim; ama daha muhafazakâr insanlar aile yaşantılarının bundan zarar göreceğini, buradaki yerel kültürün olumsuz etkileneceğini söylüyorlar. Mesela bir tanesi “burada diyor insanlar diyor, şortla kanyondan çıkıyorlar, benim kızım var, karım var vs. bu hoş değil” diyor.” ifadesini eklemektedir.

K3A, turizm faaliyetlerinin başladığı dönemdeki tek olumsuz olayı “Başlarda biz, bu konuda bir şeyimiz oldu. Tabi turizme ilk başladığımız dönemlerde köylülerimiz gelen turistlerimizin üzerine köpekleri saldılar.” şeklinde aktararak bu durumun nasıl değiştiğini de “Ama şu anda yani bizim halkımız öyle bir sıcakkanlı bir insan ki Yenice halkı gerçekten turiste bırak para harcatmayı elinden gelse ikramda bulunup gönderecek.” ifadesiyle özetlemektedir.

Bölgede yerel halkın turizme ve turiste karşı değişen bakış açısına ilişkin K4 “Vatandaşa da bu algı yavaş yavaş oturmuş. Burası zaten çok büyük bir ilçe değil. Toplamda 20.000 nüfusu olan bir ilçe ve sürekli göç veren bir ilçe. Sanayi anlamında da iş imkânı fazla yok. Vatandaşın genelde gelir kaynağı emekli maaşı ve ormanlar. O anlamda kontrollü yapılan üretimler. Vatandaşlar da artık bunu kabul ediyor artık burada bir hamle olacaksa, bir ek gelir kaynağı oluşturulacaksa bu turizm sayesinde olacaktır diye de vatandaşta da bir algı var.” şeklinde ifade etmektedir.

Bölgedeki geleneksel yerel mimari üslupla inşa edilmiş ancak günümüzde çoğu kullanılır durumda olmayan ahşap evlerin Yenice’deki en önemli kültürel miraslardan biri olduğu K4 tarafından “Batı Karadeniz’in karakteristik mimari özelliğini taşıyan ahşap evleri var biliyorsunuz bu yörede de blok çantı usulüyle evler yapılıyor çivisiz birbirine geçmeli. O şekilde bir ev inşa ediliyor.” şeklinde ifade edilirken bu evlerin

yenilenerek turizme kazandırılması önündeki engeller katılımcılardan K6 tarafından *“Orman köylerimizin birçoğu boş yani oralardaki ahşap köy evlerini pansiyon şekline dönüştürmek ve o tarz bir hizmet sunmak Yenice için güzel olacaktır da. Orada da şöyle bir problemimiz var; mülkiyet sorunu yaşıyoruz. Ahşap köy evleri daha yaşlı bir kuşağa ait şimdi ki nesle de çok hissedarlı geçiyor. Böyle bir evi kendileri yapmak istemiyorlar, çok ortaklı olduğu için. Özel girişimci talep ettiği zaman karşısına 8-10 tane hissedar çıkıyor. Hepsini bir araya getirme şansı olmuyor. Olabilecek bir şey maalesef bu gerekçelerle olmuyor. Böyle birkaç tane girişim oldu, başarısızlıkla sonuçlandı.”* şeklinde belirtilmiştir.

K1 de Yenice’deki geleneksel ormancılık faaliyetlerinin önemine vurgu yaparak bunun yaşatılması ve tanıtılması için bir ormancılık müzesi kurulması önerisini şu ifadesiyle *“... bölge de hakikaten ormancılık pratiği ve deneyimi var; onun korunması, anlatılması da bence iyi olabilir tarihsel olarak da; çünkü Türkiye’nin en çok para kazanan işletmelerinden biri Yenice Orman İşletmesi, yoğun üretim de yapılıyor; ama koruma da var. O yüzden onu anlatmak, oradaki kültürü de ormancılık yapılmasını da anlatacak bir şey iyi olabilir gibi geliyor bana. Zaman içinde kaybolabilir. Türkiye’de öyle ormancılık müzesi gibi şeylerimiz yok. Belki en azından belki öyle bir şey iyi olabilir.”* dile getirmektedir.

Bunun yanında Yenice’de bazı kilise kalıntıları olduğu ve bu kalıntıların arkeolojik yerleşimlerin olduğuna da işaret edebileceğini, bunların ortaya çıkarılmasıyla turizmin çeşitlendirilebileceği K8 tarafından *“Kiliseler var. Bizim de yine bir çalışma konumuzdu; orada bizi üç tane kiliseye götürdüler, farklı, orman için de farklı alanlarda bu kiliseler. Ama tabi çok bu defineciler tarafından patlatılmış, tabi toprak altında kalmış. Ben eminim ki burasıyla ilgili en azından bir yüzey üstü araştırması yapılırsa mutlaka buralarda antik şehirler vardır; çünkü kilise olduğuna göre yerleşim yeridir diye düşünüyorum. Hatta dün de Vali Bey, Vali Yardımcısı beni ziyarete geldi. Dolayısıyla ondan da rica ettim; bu kiliselerin en azından etrafını temizlesek, ormanlık alanda çalıları temizleyip bir gün yüzüne çıksa. Hani burada bir tek değerle yürünürken, tamam bu doğrudur belki ama yanına bir şeyler daha koyarsak daha anlamlı olur diye doğanın yanına biraz da kültür koyarsak aslında biraz daha ürünümüzü biraz daha zenginleştirmiş oluruz.”* şeklinde ifade edilmiştir.

4.3.8. Yönetişimsel

Yenice Ormanlarındaki esas yetkili kurumun yani alanın kontrol ve denetiminin öncelikle Orman Genel Müdürlüğü'ne ait olduğu belirtilmiştir. Alan içerisinde bulunan statülü koruma alanlarındaysa Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün de görev ve yetkisi bulunduğu ifade edilmiştir. Bu durum K2 tarafından "... *sahanın kontrol ve denetimi Orman Genel Müdürlüğü'nde.*" şeklinde ifade edilirken K1 tarafından "... *yani alan özellikle Filyos Çayı'nın güney bölgesi, bizim de Yenice Ormanlarının ana yeri dediğimiz yerde beş altı köy var ve dediğim gibi orman işletme müdürlüğünün sorumluluğunda Milli Parklarla da ilgili. Hem iki tane tabiatı koruma alanı, bir tane yaban hayatı geliştirme sahası var. Dolayısıyla orada da bir şeylik var hani bir yönetim boşluğu diyeyim çakışan konular alanın iyi idare edilmesi.*" şeklinde belirtilmiştir.

Bunun yanında bölgedeki turizm faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesinde belediye, kaymakamlık, orman işletme müdürlüğü, milli parklar şube müdürlüğü ve kalkınma ajansının iş birliği içinde çalışmakta olduğu bazı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. K6 bölgedeki turizm faaliyetleriyle ilgili görüşülen kurumlara ilişkin "*Belediye, kaymakamlık, orman işletmesi, Karabük'te milli parklar şubesi var.*" şeklinde belirtirken, K2 de "*Burası ormanlık bir saha; fakat yine şöyle bir tezimiz var bizim; tezden ziyade görüşümüz var, ormanlar sadece Orman Genel Müdürlüğü'nün yöneteceği kadar artık şey değil, insanların ilgi ve alakasından uzak değil. Herkesin bir görüşü var ormanlar üzerinde, buna devletin diğer kurumları da dahil. Oradaki yaşayan insanlar, köylü, şehir de yaşayan insan; bakın İstanbul'dan turistler geliyor, onlar bile diyorlar ki Yenice Ormanları böyle olması lazım diye.*" şeklinde belirtmiştir. K3A ise turizm planlamasına ilişkin süreçlere örnek olarak "*Şimdi genelde bunların ön ayağı BAKKA projeleri oluyor. BAKKA çalıştaylar düzenliyor, orman, biz, beraber devamlı olarak çalıştay toplantılarımız oluyor. Karabük'te, Zonguldak'ta bunlar hep bir araya geliyoruz. Genelde bunu orman müdürlüğümüz Karabük Orman İşletme Müdürlüğümüz, Yenice Orman İşletme Müdürlüğümüz, farklı kurumlardan, muhtarlarımız olsun, bunları toplantılara çağırılıyor. Belediye, biz. Turizm görüşmeleri genelde bu şekilde BAKKA'nın yapmış olduğu çalıştaylarla masaya yatırılıyor desek yeri var.*" şeklinde ifade etmiştir.

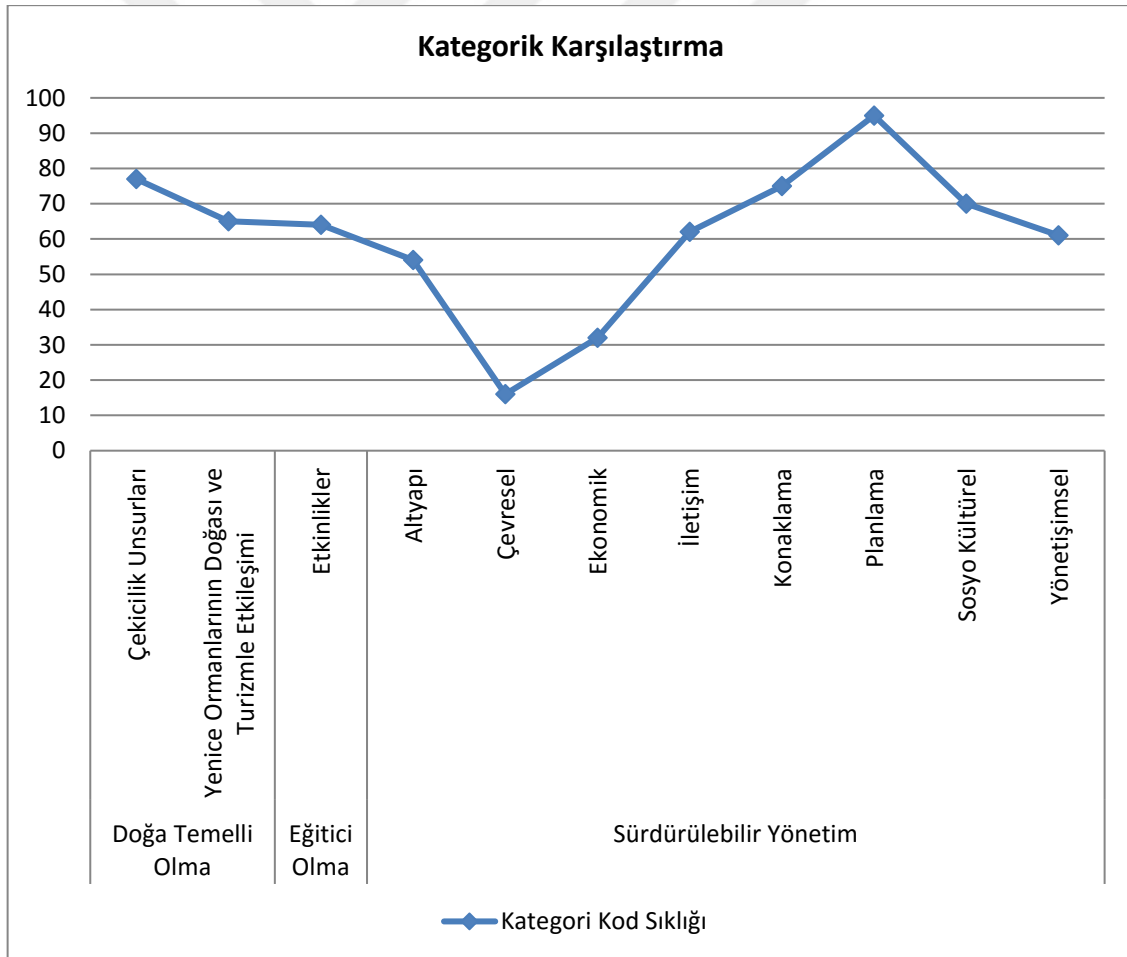
Ancak Yenice'deki turizmin geliştirilmesinde kaymakamlığın inisiyatif alarak başlattığı girişimin son yıllarda belediye tarafından devralındığı ve şu an belediyenin daha fazla inisiyatif aldığı K3A tarafından "*Yani biz belediyeye devrettik. İlk başta tanıtım amaçlı üniversitelerle, genelde buralara biz tanıtım kitaplarımız olsun, broşürlerimiz*

olsun, açılışlarda medya yayın organlarını çağırdık, davet ettik, bunların tanıtımını yaptıktan sonra zaten belediyemiz şu an üstlenmiş durumda. Turizm faaliyetleri bizzat, yani birinci ayak olarak şu anda onlar devam ediyor.” şeklinde ifade edilmiştir.

K8 de benzer olarak “Benim en çok iletişim kurduğum belediye, Yenice Belediye’sin de Aşkın Bey var, en çok onunla iletişim kuruyorum. Ayrıca, Milli Parklarla; çünkü onlar da bu alanlarla ilgili, temel de ilgili kurum ve birim oldukları için Milli Parklarla iletişim kuruyorum. Kaymakamlıkla da Yenice Kaymakamlığı’yla da çok az iletişimim olmuştur bu konuda. Ama ağırlıklı olarak belediye; sanki bana hep bu tip yerlerin sahibi belediye gibi geliyor. Çünkü ellerinde çok da kaynak olduğu için bu anlamda. Daha çok onlarla iletişim kuruyorum.” şeklinde belirtmiştir.

4.3.9. Kategorilerin karşılaştırılması

Şekil 4.8.’de elde edilen kategorilerinin karşılaştırılması gösterilmektedir.

Şekil 4.8. Araştırma kapsamında elde edilen kodlardan oluşturulan tema ve kategorilerin karşılaştırılması

Katılımcılardan elde edilen verilerin gruplandırılmasıyla oluşturulan tema ve kategoriler karşılaştırıldığında, Yenice Ormanlarında turizmin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi için planlamanın en önemli konu olduğu ortaya çıkmaktadır. Planlama kategorisi kapsamında *planlama, korumaya istek, sürdürülebilirlik, ekoturizm, korunan alanlar, turizmin geleceği, metropollere yakınlık, ziyaretçi yoğunluğu, sınırlama-zonlama, tanınma-bilinme, kitle turizmi, küçük ölçekli, tepeden inme, bilimsel, izleme, kontrol, orman içi patikalar, rekabet, sürdürülebilir turizm, taşıma kapasitesi* kodları tespit edilmiştir.

Yenice Ormanlarındaki turizmin temelini, ziyaretçilerin bölgeye gelme nedeni olan çekicilik unsurlarının oluşturduğu saptanmıştır. Çekicilik unsurları kategorisinde *coğrafi görünüm, anıt ağaçlar, biyolojik çeşitlilik, yaban hayat, doğada bulunma isteği, akarsular ve şelaleler, şeker kanyonu, yaylalar, arkeolojik yerleşim, göletler, Kızılkaya Vadisi, Subatan Seyir Terası* kodları saptanmıştır.

Yenice Ormanlarında turizm amaçlı konaklama kapasitesinin geliştirilmesi gerektiği ortadadır. Ancak bunu yaparken küçük ölçekli yerel işletmelerin ve kamp alanlarının göz ardı edilmemesi gerektiği de açıktır. Konaklama kategorisi *konaklama, kamp, günübirlik, Safranbolu, ev pansiyonculuğu, bungalov, butik otel, kamp alanı, ıhlamur teras, misafirhane, otel, Amasra, köy konağı, pansiyon, restorasyon, yenice evi* kodlarıyla açıklanmıştır.

Araştırma bulgularına dayanılarak Yenice ve çevresindeki köylerde yaşayan yerel halka yönelik turizmin sosyo-ekonomik etkileri konusunda bilgilendirme ve kapasite geliştirme faaliyetleri yapılmasının faydalı olacağı ortaya çıkmıştır. Sosyo-kültürel kategorisi kapsamında *yerel halkın tutumu-tepkisi, yerel mimari, yerel halkın turizm-turiste bakışı, yerel kültür, el sanatları, çekince, güvenlik, alkol, kiliseler, turistlerin tavır-tutumu, bilinçlendirme-eğitim, çatışma, etkileşim, görmezden gelme, tarihi tren yolu ve tüneli, turizmden fayda görme* kodları elde edilmiştir.

Araştırma bulguları sonucunda Yenice Ormanlarının sahip olduğu doğal değerlerin bölgedeki turizm faaliyetleriyle doğrudan ilişkili olduğunu belirtebiliriz. Yenice Ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi kategorisinde *ormancılık faaliyeti, orman, blok orman, sıcak nokta, HES, korumaya katkı, hassas alan, nitelikli turist, biyosfer rezervi, kirlilik-çöp, özgünlük, WWF, karışık orman* kodları tespit edilmiştir.

Yenice Ormanlarında turistlerce yapılan veya yapılması önerilen etkinliklerin doğayla uyumlu ve deneyime dayalı etkinliklerden oluşmaktadır. Etkinlikler kategorisi

doğa yürüyüşü, bisiklet, fotoğraf, av turizmi, ürün çeşitlendirme, yaban hayat gözlemi, botanik turu, foto-safari, jeep safari, canyoning, kaya tırmanışı, kayak, at binme, avcılık, bungee jumping, grup turist, koşu, organizasyonlar, oryantiring, sportif olta balıkçılığı kodlarından oluşmaktadır.

Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetleriyle ilgili paydaşlar arasında düzenli bir iletişim olduğu belirtilebilir. İletişim kategorisinde *iletişim, tanıtım, ihbar-şikâyet, üniversite öğrencileri-kulüpleri, turizm fuarı, araştırma-uygulama, iletişim kanalı, aileler, bireysel turist, görüş alma, iletişim sıklığı, kaymakam, sosyal medya, denetleme, özel sektör* kodları belirlenmiştir.

Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin yönetilmesinde ve yönlendirilmesinde bir den fazla kurumun yetki ve sorumluluğu bulunmakla birlikte elde edilen veriler bu işlerin yakın zamanda Yenice Belediye Başkanlığı'na yürütülmeye başlandığını göstermektedir. Yönetişim kategorisi kapsamında *katılımcılık-işbirliği, yönetişimsel, yetki, belediye, turizmin gelişimi, inisiyatif, orman işletme, müdürlüğü, kaymakamlık, milli parklar şube müdürlüğü* kodları elde edilmiştir.

Yenice Ormanlarında turizm yürüyüş yollarının belirlenmesi ve işaretlenmesiyle geliştirilmeye başlanmış ancak diğer gerekli altyapı kapasitesinin tam olarak geliştirildiği söylenemez. Altyapı kategorisinde *altyapı, ulaşım, yürüyüş yolları, işaretleme, yetersiz-uygunsuz planlama, mesire alanı, restoran-kafe, wc, barınak, bisiklet parkuru, çeşme, kent ormanı, konferans salonu, mevzuat, seyir ünitesi* kodları belirlenmiştir.

Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin yerel ekonomiye katkısının şu an için oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik kategorisi kapsamında *ekonomik katkı, yatırım-girişim, yerel işletme, örnek olma, yerel rehber* kodları belirlenmiştir.

Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin bölgenin doğasına olan etkileri şu an için oldukça az seviyede olduğu belirlenmiş olsa da bu etkilerin zaman içerisinde artması olasılığına dair herhangi bir önlemin planlanmadığı görülmüştür. Çevresel kategorisinde *turizmin olumsuz etkisi, mandacılık, odun dışı ürün-hizmet, tahrip etme, ıhlamur ağaçları, ormancılık müzesi* kodları tespit edilmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç bölümünde araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonuçları özetlenmektedir. Öneri bölümünde ise Yenice Ormanlarındaki turizmin gelişimine ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Bu bölümde, Yenice Ormanları'nda gelişen turizm faaliyetleri ekoturizmin boyutları kapsamında değerlendirilerek alandaki doğal değerlerin turizmle etkileşimine dair analiz sonuçları verilmektedir.

Araştırma bulgularına göre en fazla kategori ve kod sürdürülebilir yönetim teması kapsamında üretilmiştir. Doğa temelli olma teması kapsamında iki kategori ve toplam yirmi beş kod, eğitici olma teması kapsamında bir kategori ve yirmi kod, sürdürülebilir yönetim teması kapsamında sekiz kategori ve yüz iki kod üretilmiştir.

Bulgular incelendiğinde genel olarak Weaver (2001)'in üçlü modeliyle uyum sağladığı görülmüştür. Weaver (2001), Fennell ve Weaver (2005) ekoturizm faaliyetlerinin, kitle turizmine bir alternatif olarak ortaya çıktığını ve ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik prensiplerine bağlı bir şekilde üç bileşeni bulunduğunu ve bunların doğa temelli olma, eğitici olma ve sürdürülebilir yönetim uygulamalarına vurgu yapma olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma, katılımcılarla gerçekleştirilen görüşme verilerinden elde edilen kodları ve kategorileri Fennell ve Weaver (2005)'in araştırmasında belirtilen ekoturizmin üç temel bileşeni kapsamında aşağıda özetlenen temalar altında gruplandırarak ele almakta ve analiz etmektedir.

Fennell ve Weaver (2005) ekoturizmin doğaya dayalı bir etkinlik olduğunu ve turizm faaliyetlerinin doğanın içinde gerçekleşerek doğayla ilişki kurmaya dayandığını belirtmişlerdir. Ayrıca temel boyutu doğa temelli olan ekoturizm ürünlerinin doğal bir manzaranın seyri, doğa yürüyüşü, yaban hayat gözlemi, tüplü dalış (scuba diving) ve rafting gibi ilgi, istek ve beklentileri karşılamaya yönelik olarak doğanın kendisine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgular çekicilik unsurları, Yenice Ormanlarının doğası ve turizmle etkileşimi kategorileri altında kodlanmış ve doğa temelli teması kapsamında gruplandırılarak ele alınmıştır.

Yenice Ormanlarının blok orman varlığı, içinde yaban hayat geliştirme sahası ve iki farklı tabiatı koruma alanı barındırması, Şeker Kanyonu, Göktepe, Subatan ve Sorgun Yayları, gölet ve akarsular gibi coğrafi oluşumların varlığı Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerine temel oluşturan unsurlar olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların tamamı turistlerin Yenice Ormanlarına gelme nedeni olarak ormanın barındırdığı doğal değerleri yani coğrafi görünümü belirtmişlerdir. Bu kapsamda doğayla ilişki kurmak, mevsime göre değişen orman manzarasını izlemek, bölgedeki anıt ağaçları görmek, günlük yaşamın stresinden uzaklaşmak ve yaban hayatını gözlemleyerek doğa yürüyüşü, bisiklet

ve doğa fotoğrafçılığı gibi etkinliklere katılmak için gerçekleştirilen turizm faaliyetleri doğa temelli olarak nitelendirilebilir.

Neredeyse tüm doğaya dayalı turizm faaliyetleri turistler için bir dereceye kadar öğrenme fırsatı sunmasına rağmen, ekoturizmi tanımlayan en önemli unsur deneyime dayalı eğitim ve yorumlamadır. Yorumlama, gerçek nesnelerin ilk elden kullanımı yoluyla, doğrudan deneyimle ve tanımlayıcı iletişim araçları aracılığıyla anlam ve ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan bir eğitim etkinliğidir (Weaver, 2001).

Araştırma bulgularına göre eğitici olma teması altındaki etkinlikler kategorisi kapsamında en çok üretilen kod doğa yürüyüşleri olmuştur. Bunu bisiklet ve fotoğraf kodları takip etmektedir. Buna göre Yenice Ormanlarında yapılmakta olan turizm faaliyetlerinin en önemlilerini sırasıyla doğa yürüyüşü, bisiklet sürme ve fotoğrafçılığın oluşturduğu belirtilebilir. Bu etkinliklerin; doğrudan katılım ve fiziksel gayret gerektiren, macera yaşama imkânı ve çeşitli yabani bitki ve hayvan türlerini görme, duyma, kokusunu alma ve özümseme gibi deneyimlere ve bu deneyimlerden anlamlar çıkarmaya dayalı etkinlikler olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca Yenice Ormanlarıyla ilgili pek çok tanıtım materyalinde bölgenin biyolojik çeşitlilik açısından önemine vurgu yapılarak turistlere doğal değerlerle ilgili bilgi ve mesajlar daverilmektedir.

Blamey (2001) ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilir yönetiminin hem doğal hem de kültürel çevreyi kapsayacak şekilde ekonomik açıdan kazançlı, kaliteli ve yerel katılımı sağladığında mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu üç boyutlu yaklaşım Buckley'nin (1994) ekoturizmi doğaya dayalı, çevresel açıdan eğitici, sürdürülebilir şekilde yönetilen ve doğanın korunmasını destekleyen ekoturizm görüşüyle de tutarlıdır.

Sürdürülebilirlik ilkelerinin ekoturizmin yönetimde gözetilmesi gerektiğini belirten Fennell ve Weaver (2005) sürdürülebilir yönetimin ekoturizmin, meydana geldiği çevrenin ekolojik durumunu iyileştirmesi veya geliştirmesi ya da belirli bir zaman ve mekândaki durumu kötüleştirmede bir durumda geçerli olduğunu savunmaktadırlar.

Bu araştırmada elde edilen bulgular Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynakların korunmasını desteklediğini, turistlerce yapılan etkinliklerin genel itibarıyla deneyime dayalı ve eğitici olduğunu, bu anlamda Ross ve Wall (1999) tarafından yapılan araştırmayla da benzerlik taşıdığını ancak yerel katılımın ve kapasitenin artmasındaki etkisinin sınırlı kaldığını saptamıştır. Buna göre bölgedeki turizm faaliyetlerinin doğa temelli olma ve eğitici olma boyutlarını kapsadığı ancak sürdürülebilir yönetim boyutunun geliştirilmesi gerektiği savunulabilir.

Ayrıca Yenice Kaymakamlığı tarafından, Yenice Ormanlarını esas alarak başlatılan ve geliştirilen turizm faaliyetlerinin yürütülmesiyle ilgili işlerin Yenice Belediyesi'ne devredildiği saptanmıştır. Bu saptama bölgedeki turizm olgusunun yerel idare tarafından sahiplenildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Turistlerin Yenice Ormanlarına gelmelerinin temelinde bölgenin blok orman yapısına sahip olması, zengin ağaç çeşitliliği ve bu durumun sonbaharda oluşturduğu renklilik ve anıt ağaçlar gibi coğrafi unsurlar bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen faaliyetlerin niteliği turistlerin aktif katılımını gerektiren etkinliklerden oluşmaktadır. Bu durum bölgedeki turizm faaliyetlerinin doğa temelli olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Yenice Ormanlarında turistlerce yapılan en yoğun ve önemli etkinlik doğa yürüyüşüdür. Bunu dağ bisikleti ve doğa fotoğrafçılığı takip etmektedir. Bunların dışında kanyon geçişi, yaban hayatı ve bitki türlerinin gözlemine ilişkin etkinliklerin de geliştirilebileceği saptanmıştır. Bu etkinlikler kişilerin aktif katılımını gerektiren ve yaparken öğrenme imkânı sağlayan, ekoturizmin eğitici olma boyutunu sağladığı belirtilebilir.

Araştırma bulguları Yenice Ormanlarında turizm altyapısının istenen düzeyde olmadığını göstermektedir. Doğa yürüyüş parkurları kapsamlı bir turizm planlaması yapılmadan ve turizm altyapısı geliştirilmeden hayata geçirilmiştir. Bunun yanında Yenice Ormanlarında yapılan turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerinin çok sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca gelişen turizmin Yenice'nin yerel ekonomisine yaptığı katkının kayda değer seviyede olmadığı ve yerel halkta turizm faaliyetlerini kabullenici ve destekleyici bir tavır belirlenmesine karşın sınırlı sayıda bir kesim tarafından turizme hala bir ön yargı bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte yerel halkın turizm hizmetlerine katılımı da çok düşüktür. Buna rağmen Yenice'deki doğaya dayalı turizmin geliştirilmesine yönelik ciddi bir istek ve çaba olduğu, bu çabanın kaymakamlık, belediye, orman işletme müdürlüğü, milli parklar şube müdürlüğünce yönlendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu paydaşlarla ve bölgedeki sınırlı sayıdaki turizm işletmesi arasında yoğun ve düzenli bir iletişim akışı bulunduğu saptanmıştır. Çok kısıtlı olan konaklama kapasitesi 2018 yılı itibarıyla belediyenin yatırımıyla bir miktar artmış ancak ev pansiyonculuğu ve çadırli kamp alanları gibi küçük ölçekli ve yerel konaklama yöntemlerinin geliştirilmesi yönünde hala bir ihtiyaç olduğu savunulabilir. Yenice Ormanları için bölgenin doğal ve kültürel unsurlarını gözeterek, kapsamlı ve detaylı bir

turizm planının bir an önce hazırlanarak tüm boyutlarıyla uygulamaya geçirilmesi ihtiyacı ortadadır. Yenice'deki turizmin geliştirilmesinde kaymakamlığın inisiyatif olarak başlattığı girişimin son yıllarda belediye tarafından devralındığı belirlenmiştir ki bu turizmin etkin koordinasyonu açısından olumlu olabilir. Tüm bu unsurlar ekoturizmin sürdürülebilir yönetim boyutu kapsamında değerlendirilebilir.

5.2. Tartışma

Araştırmanın alanyazında belirtilen ampirik araştırmalarla ilişkisine bakıldığında; Lindberg, Enriquez ve Sproule (1996) tarafından Belize'deki üç farklı korunan alanda gerçekleşen turizm faaliyetlerinin yerel ekonomik fayda ve yerel koruma için destek sağlama hedeflerine ulaştığı, ancak korunan alan yönetimi için finansal destek oluşturma hedefine ulaşamadığı belirtilmiştir. Bir başka araştırmada De Los Monteros (2002), Lapaz Körfezi'ndeki korunan alanlardaki turizm operatörlerinin genel olarak ekoturizm girişimleri olarak kabul edildiği ve bölgenin korunmasına katkı sağladığı ancak gerekli koruma maliyetlerini karşılayamadığını belirlemiştir. Bu araştırmadaysa Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin ekonomik bir aktivite olarak ormancılık faaliyetlerine alternatif ve bölgedeki doğal değerlerin korunmasını destekleyici bir sektör olarak kabul edildiği tespit edilmiştir.

Bununla birlikte Wunder (2000) Ekvador Amazonundaki Cuyabeno Yaban Hayatı Koruma Alanı'ndaki ekoturizm faaliyetlerinin, yerel halka önemli ek gelir sağladığını belirttiği araştırmasının aksine, bu çalışmada Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin mevcut durumunun yerel halka ekonomik açıdan yeterli fayda sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

Nyaupane ve Thapa (2006) Anapurna Koruma Alanı'ndaki araştırmalarında yerel halkın korunan alan yöneticilerine göre turizmin olumsuz çevresel etkilerinin daha az olduğunu, aksine olumlu etkilerini daha çok algıladıklarını belirlemişlerdir. Benzer şekilde bu araştırma sonucunda da Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerinin şu an için yok denecek kadar az olduğu görüşü belirtilmiştir.

Farrell ve Marion (2002) ile Deng, Qiang, Walker ve Zhang (2003) tarafından gerçekleştirilen korunan alanlardaki ziyaretçi etkilerini ele aldıkları araştırmalarının aksine bu çalışmada ziyaretçilerin etkileriyle ilgili bir araştırma yapılmamıştır.

Strickland-Munro ve Moore (2013) tarafından Purnululu Milli Parkı'nda gerçekleştirilen yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımı, tutumları ve algıları üzerine

gerçekleştirdikleri araştırmanın yöntemi, veri toplama ve analiz etme aşamalarında yarı yapılandırılmış görüşme ve NVivo programı kullanılarak üretilen kodların analizi, bu araştırmanın yöntemiyle benzerlik göstermektedir.

Ayrıca kavramsal araştırmalarla karşılaştırıldığında; Ross ve Wall (1999)'a göre ekoturizmin temel fonksiyonu, doğal ve kültürel kaynakların korunmasının yanında gelir getirici, eğitici, yerel katılım ve kapasiteyi artırıcı nitelikte olmasıdır. Newsome vd. (2012), Page ve Dowling (2002); ekoturizmin temel ilkeleri itibariyle, (i) doğa-dostu, (ii) ekolojik açıdan sürdürülebilir, (iii) eğitici, (iv) yerel topluluklara ekonomik açıdan faydalı, aynı zamanda turistleri memnun etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi, Yenice Ormanlarının barındırdığı doğal değerlerin turizm faaliyetlerinin gelişmesindeki en önemli faktör olduğunu göstermektedir. Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin genel olarak doğayla uyumlu, ekolojik açıdan sürdürülebilir ve eğitici olduğu dolayısıyla Newsome vd. (2012), Page ve Dowling (2002) ile benzerlik taşıdığı, ancak ekonomik açıdan yerel halka fayda yeteri kadar fayda sağlayamadığı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmada turistlerin memnuniyet durumları araştırılmamıştır.

Araştırma bulgularına dayanarak Yenice Ormanlarındaki turizm faaliyetlerinin ekoturizmin temel boyutlarını kısmen sağladığı, Yenice Ormanlarının ekoturizm açısından Türkiye'ye örnek olma potansiyeli taşıdığı, ancak turizm planlama sürecinin bir an önce tamamlanarak denetleme, izleme ve kontrol faaliyetleriyle birlikte uygulamaya geçirilmesi gerektiği saptanmıştır. Nitekim bölgenin İstanbul ve Ankara'ya yakınlığından, sahip olduğu doğal güzelliklerin çekiciliğinden ve yapılmakta olan yatırımlardan dolayı yakın gelecekte turizm baskısının artma ihtimali göz ardı edilmemelidir.

5.3. Öneriler

- Yenice'de turizm planlanma, geliştirme, izleme, kontrol, denetleme, eğitim ve tanıtma faaliyetlerini kapsayacak, bölgedeki tüm ilgili paydaşların temsil edildiği bir ortak yönetim (co-management) mekanizması (turizm kooperatifi vb.) kurulması önerilir.
- Yenice Ormanları için 5 yılda bir yenilenecek bir sürdürülebilir turizm eylem planı geliştirilmesi önerilir.

- Alandaki biyolojik çeşitlilik unsurlarının yoğunlaştığı lokasyonların belirlenmesi, bu lokasyonlarda ve çevresinde turizm faaliyetlerinin kısıtlanması (zonlama) önerilir.
- Yerel halkın turizm faaliyetlerine işletmeci ve rehber olarak katılabilmesi, bölgedeki eski evlerin restorasyonu için bir teşvik sisteminin geliştirilmesi önerilmektedir.
- Yenice Ormanları doğa ve yaban hayatıyla ilgili uygulamalı eğitimler için çok uygun bir ortam sunmaktadır. Özellikle üniversitelerin biyoloji, orman mühendisliği, yaban hayat yönetimi ve ekoloji gibi bölümlerinde okuyan öğrenciler açısından bir açık hava laboratuvarı niteliğindedir. Bu özelliği ön plana çıkarılarak tanıtım ve uygulama programları düzenlenebilir.
- Yerel halkta ekoturizm, küçük ölçekli turizm işletmeciliği ve odun dışı orman ürün ve hizmetleriyle alternatif geçim kaynakları (arıcılık, aromatik bitki yetiştiriciliği, mantar vb.) konularında farkındalık ve kapasite geliştirme çalışmaları düzenlenmesi önerilir.
- Yenice Ormanlarındaki yürüyüş yollarının bakımı, iyileştirilmesi, geliştirilmesi, işaretlendirilmesi için bir program oluşturulması ve en kısa sürede uygulamaya geçirilmesi önerilmektedir.
- Benzer çalışmalar için veri toplama aşamasında anket ve görüşme sorularının katılımcılara önceden gönderilmesi katılımcıların konu hakkında düşüncelerine imkân vererek görüşme sırasında daha doğru yanıtlar vermesini sağlayabileceğinden araştırmacılara önerilir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, F. F. (2010). *Korunan alanların ekoturizm gelişimine etkileri: Camili biyosfer rezervi örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Aloisi, J., (2002). *Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management*. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Arnberger, A., ve Hinterberger, B. (2003). Visitor monitoring methods for managing public use pressures in the Danube Floodplains National Park, Austria. *Journal for Nature Conservation*, 11(4), 260-267.
- Arnberger, A., Haider, W., ve Brandenburg, C. (2005). Evaluating visitor-monitoring techniques: A comparison of counting and video observation data. *Environmental Management*, 36(2), 317-327.
- BAKKA (2013). *Batı Karadeniz Bölge Planı*, (Zonguldak - Karabük - Bartın) Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı 2014-2023, s. 180.
- Berry, S., ve Ladkin, A. (1997). Sustainable tourism: A regional perspective. *Tourism Management*, 18(7), 433-440.
- Blamey, R. K. (2001). Principles of ecotourism. *The encyclopedia of ecotourism*, 2001, 5-22.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: the potentials and pitfalls: country case studies*. WWF.
- Bozlağan, R. (2010). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028.
- Bramwell, B., ve Lane, B. (1993). Sustainable tourism: An evolving global approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), 1-5.
- Bramwell, B., ve Lane, B. (2012). Towards innovation in sustainable tourism research? *Journal of Sustainable Tourism*, 20(1), 1-7.
- Buckley, R., ve Pannell, J. (1990). Environmental impacts of tourism and recreation in national parks and conservation reserves. *Journal of Tourism Studies*, 1(1), 24-32.
- Buckley, R. (1994) A framework for ecotourism. *Annals of Tourism Research* 21, 661-669.
- Buckley, R. (2009). *Ecotourism: Principles and Practices*. CABI, Wallingford, UK.
- Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, 39, 528–546.

- Buckley, R., ve Coghlan, A. (2012). Nature-based tourism in breadth and depth. *Critical Debates in Tourism*, 57, 304-307.
- Burck, C. (2005). Comparing qualitative research methodologies for systemic research: The use of grounded theory, discourse analysis and narrative analysis. *Journal of family therapy*, 27(3), 237-262.
- Bushell, R., ve McCool, S. F. (2007). Tourism as a Tool for Conservation and Support of Protected Areas: Setting the Agenda. *Tourism and Protected Areas: Benefits Beyond Boundaries: the Vth IUCN World Parks Congress*, 12-26. CABI.
- Butler, R. W. (1999). Sustainable tourism: A stateoftheart review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7-25.
- Butler, R., ve Boyd, S. (2000). Tourism and national parks-a long but uneasy relationship. *Tourism and national parks: Issues and implications*, 3-11. Chichester: Wiley
- Campbell, M. J. (2006). Monitoring trail use with digital still cameras: Strengths, limitations and proposed resolutions. *Exploring the Nature of Management*, 317.
- Can, Ö. E., ve Togan, İ. (2009). Camera trapping of large mammals in Yenice Forest, Turkey: local information versus camera traps. *Oryx*, 43(3), 427-430.
- Ceballos-Lascurain, H. (1996). *Tourism, ecotourism, and protected areas: The state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development*. IUCN.
- Cessford, G., ve Muhar, A. (2003). Monitoring options for visitor numbers in national parks and natural areas. *Journal for nature conservation*, 11(4), 240-250.
- Chape, S., Spalding, M., ve Jenkins, M. (2008). *The world's protected areas: status, values and prospects in the 21st century*. University of California Press.
- Chiu, H. Y., Chan, C. S., ve Marafa, L. M. (2016). Local perception and preferences in nature tourism in Hong Kong. *Tourism Management Perspectives*, 20, 87-97.
- Chok, S., Macbeth, J., ve Warren, C. (2007). Tourism as a tool for poverty alleviation: A critical analysis of 'pro-poor tourism' and implications for sustainability. *Current issues in Tourism*, 10(2-3), 144-165.
- Cole, D. N., Petersen, M., ve Lucas, R. C. (1987). *Managing wilderness recreation use: common problems and potential solutions*. US Department of Agriculture, Forest Service, Intermountain Research Station.
- Creswell, J. W., ve Garrett, A. L. (2008). The "movement" of mixed methods research and the role of educators. *South African Journal of Education*, 28(3), 321-333.

- Creswell, J., ve Tashakkori, A. (2007). Differing perspectives on mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 303-308.
- Creswell, J. W., ve Plano Clark, V. L. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi* (2. Baskı) (Dede, Y., ve Demir, SB, Çev. Ed.). Anı: Ankara.
- Çağlayan, E., Asan, K., Emeksiz, M., Lise, Y., Yılmaz, M. (2012). An overview of national parks, recreational activities and visitor flows in Turkey. Presented in *The 6th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas: Outdoor Recreation in Change - Current Knowledge and Future Challenges*, August 21–24, 2012, Stockholm.
- Ç.O.B. (2007). *Türkiye'deki korunan alanlar ve çevresinde sürdürülebilir turizm gelişim stratejisi rehberi*. Ankara: T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
- Ç.Ş.B. (2019). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. <http://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/korunan-alanlar-i-85778> (Erişim Tarihi: 24.06.2019).
- Dearden, P., Bennett, M., ve Johnston, J. (2005). Trends in global protected area governance, 1992–2002. *Environmental management*, 36(1), 89-100.
- Demirel, E. (2009). *Yenice Ormanları Yürüyüş Parkurları*. Yenice Kaymakamlığı.
- Dowling, R. K. (1993). Tourism planning, people and the environment in Western Australia. *Journal of Travel Research*, 31(4), 52-58.
- De Los Monteros, R. L. E. (2002). Evaluating ecotourism in natural protected areas of La Paz Bay, Baja California Sur, Mexico: ecotourism or nature-based tourism?. *Biodiversity ve Conservation*, 11(9), 1539-1550.
- Deng, J., Qiang, S., Walker, G. J., ve Zhang, Y. (2003). Assessment on and perception of visitors' environmental impacts of nature tourism: a case study of Zhangjiajie National Forest Park, China. *Journal of sustainable tourism*, 11(6), 529-548.
- DKMP, Doğa Koruma ve Milli Parklar 10. Bölge Müdürlüğü (2016). http://bolge10.ormansu.gov.tr/10bolge/AnaSayfa/resimliHaber/16-09-12/Karab%C3%BCk_%C4%B0li_Tabiata_Turizmi_Eylem_Plan%C4%B1_Uygulama_De%C4%9Ferlendirme_%C3%87al%C4%B1%C5%9Ftay%C4%B1_Ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirildi%E2%80%A6.aspx?sflang=tr, (Erişim tarihi: 08.01.2019).
- Dudley, N., Mulongoy, KJ., Cohen, S., Stolton, S., Barber, CV. ve Gidda, SB. (2005). Etkin Korunan Alan Sistemlerine Doğru. *Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Korunan*

- Alanlar İş Programı Uygulama Kılavuzu*. Türkçeye Çeviri: Dr. S. Kalem, Montreal, Teknik Seriler No. 18, s. 108.
- Dudley, N., ve Stolton, S. (2010). *Arguments for protected areas: multiple benefits for conservation and use*. Routledge.
- Dudley, N., Stolton, S., Belokurov, A., Krueger, L., Lopoukhine, N., MacKinnon, K., Sandwith, T. ve Sekhran, N. (2010). Natural solutions: Protected areas helping people cope with climate change. *Natural solutions: protected areas helping people cope with climate change*. IUCN WCPA, TNC, UNDP, WCS, The World Bank and WWF, Gland, Switzerland, Washington DC and New York, USA.
- Dudley, N. (Ed.) (2013). *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Best Practice Protected Area Guidelines*. Series No. 21. Gland, Switzerland: IUCN, pp.8.
- Duran, E. (2009). *Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel kimliğin korunması: Gökçeada örneği*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eagles, P. F., Bowman, M. E., ve Tao, C. H. (2001). *Guidelines for tourism in parks and protected areas of East Asia*. IUCN.
- Eagles, P. F., McCool, S. F., ve Haynes, C. D. (2002). *Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management*. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Eken, G., Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, D.T. ve Lise Y. (2006), *Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları*. Ankara: Doğa Derneği.
- Erdogan, N., ve Tosun, C. (2009). Environmental performance of tourism accommodations in the protected areas: Case of Goreme Historical National Park. *International Journal of Hospitality Management*, 28(3), 406-414.
- Ezer, A. (2008). Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları. *Doğa Koruma ve Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Ankara*.
- Fairfax, R., Neldner, J., Ngugi, M. Ve Dowling, R. (2012). Patterns of road surface movement after three endurance horse-riding events in protected areas, South-east Queensland. *Australasian Journal of Environmental Management* 19(2), 122-132.
- Farrell, T. A., ve Marion, J. L. (2002). The protected area visitor impact management (PAVIM) framework: A simplified process for making management decisions. *Journal of sustainable tourism*, 10(1), 31-51.

- Fennell, D. ve Weaver, D. (2005). The ecotourism concept and tourism-conservation symbiosis. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(4), 373-390.
- Francis, G. (2007). Evolution of contexts for protected areas governance. *Transforming Parks and Protected Areas*, 27-50. Routledge.
- Furió Blasco, E. (1996). *Economía, turismo y medio ambiente*(No. 333.72 F984e). Valencia, ES: Universitat de València.
- Gebhard, K., Meyer, M., ve Roth, S. (2007). *Sustainable Tourism Management: Planning in Biosphere Reserves: a Methodology Guide*. Ecological Tourism in Europe (ETE). s. 8, 10-11.
- Geray, U., ve Akesen, A. (2001). Av ve Yaban Hayatı Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi. *Orman Bakanlığı Milli Parklar, Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Eğitim Yayınları*, 1, 77-139.
- Godde, P., Sharma, P., Gurung, C., ve Endicott, M. (1998). Community-based mountain tourism: Practices for linking conservation with enterprise. *Synthesis of an Electronic Conference*.
- Goodwin, H., ve Roe, D. (2001). Tourism, livelihoods and protected areas: opportunities for fair- trade tourism in and around national parks. *International Journal of Tourism Research*, 3(5), 377-391.
- Gössling, S. (2002). Global environmental consequences of tourism. *Global environmental change*, 12(4), 283-302.
- Gray, N. (2003). Unpacking the baggage of ecotourism: nature, science and local participation. *Great Lakes Geographer*, 9(2), 113-123.
- Green, J. C., Krayder, H., ve Mayer, E. (2005). Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry. In B. Somekh ve C. Lewin (Eds.). *Research methods in the social sciences* (pp. 275-282). London: Sage.
- Greene, J., Caracelli, V., ve Graham, W. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11, 255-274.
- Gurung, H. B. (2010). *Trends in protected areas*. Australia: CRC For Sustainable Tourism.
- Güneş, G. (2011). Korunan alanların yönetiminde yeni bir yaklaşım: katılımcı yönetim planları. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), 47-57.

- Hiwasaki, L. (2006). Community-based tourism: A pathway to sustainability for Japan's protected areas. *Society and Natural Resources*, 19(8), 675-692.
- Honey, M. (1999). *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Washington DC, USA: Island Press.
- Hunter, A., ve Brewer, J. (2003). Multimethod research in sociology. In A. Tashakkori ve C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 577-594). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Imran, S., Alam, K., ve Beaumont, N. (2014). Environmental orientations and environmental behaviour: Perceptions of protected area tourism stakeholders. *Tourism management*, 40, 290-299.
- IUCN (1994). *Parks for life: Action for Protected areas in Europe*. Land, Switzerland; London: IUCN.
- IUCN. (1998). *Economic Values of Protected Areas: Guidelines for Protected Area Managers*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- IUCN. (2000). *Financing Protected Areas: Guidelines for Protected Area Managers*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Jafari, J. (2001). The scientification of tourism. In V.L. Smith and M. Brent (eds) *Hosts and Guests Revisited: Tourism Issues of the 21st Century* (pp. 28-41). New York: Cognizant.
- Johnson, B., ve Christensen, L. (2008). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (2nd ed.). Needham Heights, MA: Allyn ve Bacon.
- Johnson, R., ve Onwuegbuzie, A. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Kalinowski, K.M. and Weiler, B. (1992) Educational travel. In: Weiler, B. and Hall, C.M. (eds) *Special Interest Tourism*. Belhaven Press, London, pp. 15-26.
- KDMP (2016). <https://www.kdmp.gov.tr/haberler/yenice-ormanlari-icin-surdurulebilir-turizm-calistayi-duzenlendi.90>, Erişim tarihi: 15.10.2016).
- Kollmair, M., Gurung, G. S., Hurni, K., ve Maselli, D. (2005). Mountains: special places to be protected? An analysis of worldwide nature conservation efforts in mountains. *The International Journal of Biodiversity Science and Management*, 1(4), 181-189.
- Krüger, O. (2005). The role of ecotourism in conservation: panacea or Pandora's box?. *Biodiversity and Conservation*, 14(3), 579-600.

- Kumari, S., Behera, M. D. and Tewari, H. R. (2010). Identification of Potential Ecotourism Sites in West District using geospatial tools, Sikkim. *Tropical Ecology*, 51(1), 75-85.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009) Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 146-156.
- Kuvan, Y. (2012). Doğa koruma ve korunan alanlar. *İÜ Orman Fakültesi Yayını, İstanbul*.
- Laarman, J. G., ve Durst, P. B. (1987). Nature travel in the tropics. *Journal of Forestry*, 85(5), 43-46.
- Lane, B. (2009). Thirty years of sustainable tourism: Drivers, progress, problems-And the future. In *Sustainable tourism futures* (pp. 39-52). Routledge.
- Leung, Y., Marion, J. L., ve Farrell, T. A. (2001). The role of recreation ecology in sustainable tourism and ecotourism. *Tourism, recreation and sustainability: Linking culture and the environment*, 21-39.
- Leung, Y. F., Marion, J. L., ve Farrell, T. A. (2008). Recreation ecology in sustainable tourism and ecotourism; A strengthening role. *McCool and Moisey (Eds). Tourism Recreation and Sustainability*, 19-37.
- Leung, Y. F., Spenceley, A., Hvenegaard, G., ve Buckley, R. (2018). *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27, Gland, Switzerland: IUCN.
- Lindberg, K., Enriquez, J., ve Sproule, K. (1996). Ecotourism questioned: Case studies from Belize. *Annals of tourism research*, 23(3), 543-562.
- Lise, Y. (2005). Yenice Ormanları. *National Geographic Türkiye*. İstanbul: Türkiye.
- Liu, Z. (2003). Sustainable tourism development: A critique. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), 459-475.
- Liu, C. H., Tzeng, G. H., Lee, M. H., ve Lee, P. Y. (2013). Improving metro–airport connection service for tourism development: Using hybrid MCDM models. *Tourism Management Perspectives*, 6, 95–107.
- Lucas, P. H. C. (1985). How protected areas can help meet society's evolving needs. In *National parks, conservation, and development. The role of protected areas in sustaining society. Proceedings of the World Congress on National Parks*, Bali, Indonesia, 11-12 October 1982 (pp. 72-77). Smithsonian Institution Press.

- Marion, J. L., ve Reid, S. E. (2007). Minimising visitor impacts to protected areas: The efficacy of low impact education programmes. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(1), 5-27.
- Martín, M. B. G. (2005). Weather, climate and tourism a geographical perspective. *Annals of tourism research*, 32(3), 571-591.
- Masud, M. M., Aldakhil, A. M., Nassani, A. A., ve Azam, M. N. (2017). Community-based ecotourism management for sustainable development of marine protected areas in Malaysia. *Ocean ve Coastal Management*, 136, 104-112.
- McLean, D. D., Hurd, A. R., ve Rogers, N. B. (2008). *Leisure and Recreation in Modern Society*. 8th ed. Johns and Bartlett Publishers: Massachusetts.
- McNeely, J. A., ve Thorsell, J. W. (1989). Jungles, mountains, and islands: how tourism can help conserve the natural heritage. *World Leisure ve Recreation*, 31(4), 29-39.
- Mehta, J. N., ve Heinen, J. T. (2001). Does community-based conservation shape favorable attitudes among locals? An empirical study from Nepal. *Environmental management*, 28(2), 165-177.
- Mellon, V., ve Bramwell, B. (2016). Protected area policies and sustainable tourism: influences, relationships and co-evolution. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-18.
- Mengüllüoğlu, D., 2010. An inventory of medium and large mammal fauna in Pineforests of Beypazarı through camera trapping. *Graduate Thesis*, Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- Moore, S., A. (2012). Current and Future Issues in Natural Area Tourism with a Special Focus on Visitor Monitoring, *The 6th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas Conference Proceedings*, Stockholm, Sweden. August, pp.20-21.
- Morris, J. A. S. O. N., ve Vathana, K. (2003). Poverty reduction and protected areas in the Lower Mekong region. *Protected Areas Programme*, 15.
- Muhar, A., Arnberger, A., ve Brandenburg, C. (2002). Methods for visitor monitoring in recreational and protected areas: An overview. *Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas. Institut for Landscape Architecture & Landscape Management Bodenkultur University Vienna*, 2001, 1-6.
- Nepal, S. K. (2000). Tourism in protected areas: the Nepalese Himalaya. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 661-681.

- Newsome, D., Moore, S. A., ve Dowling, R. K. (2012). *Natural area tourism: Ecology, impacts and management* (Vol. 58). Channel view publications.
- Nicholas, L. N., Thapa, B., ve Ko, Y. J. (2009). RESIDENTS' PERSPECTIVES OF A WORLD HERITAGE SITE: The Pitons Management Area, St. Lucia. *Annals of tourism research*, 36(3), 390-412.
- Nyaupane, G. P., ve Thapa, B. (2006). Perceptions of environmental impacts of tourism: A case study at ACAP, Nepal. *The International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 13(1), 51-61.
- Orbach, M. K., ve Karrer, L. B. (2010). *Marine managed areas: what, why, and where*. Conservation International, Science and Knowledge Division.
- Özen, Y., ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu/population-sampling issue on social and educational research studies. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15).
- Page, S. J., ve Dowling, R. K. (2002). Themes in tourism: ecotourism. *Edinburgh Gate: Prentice Hall*.
- Puhakka, R., ve Saarinen, J. (2013). New role of tourism in national park planning in Finland. *Journal of Environment and Development*, 22(4), 411_434.
- Puustinen, J., Pouta, E., Neuvonene, M. ve Sievamen, T. (2009). Visits to national parks and the provision of natural and man-made recreation and tourist resources. *Journal of Ecotourism*, 8(1), 18-31.
- Reinius, S. W., ve Fredman, P. (2007). Protected areas as attractions. *Annals of tourism research*, 34(4), 839-854.
- Rettie, K. (2012). Monitoring human use on trails in Canada's mountain national parks. In *Conference proceedings: The 6th international conference on monitoring and management of visitors in recreational and protected areas*.
- Roberts, L., ve Hall, D. (2001). *Rural tourism and recreation: Principles to practice*. Wallingford: CABI.
- Ross, S., ve Wall, G. (1999). Ecotourism: towards congruence between theory and practice. *Tourism management*, 20(1), 123-132.
- Saarinen, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 33, 1121-1140.
- Sandelowski, M. (2003). Tables or tableaux? The challenges of writing and reading mixed methods studies. In A. Tashakkori ve C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed*

- methods in social and behavioral research* (pp. 321-350). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Scott, D., ve Thigpen, J. (2003). Understanding the birder as tourist: Segmenting visitors to the Texas Hummer/Bird Celebration. *Human Dimensions of Wildlife*, 8(3), 199-218.
- Sharpley, R. (2000). Tourism and sustainable development: Exploring the theoretical divide. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(1), 1–19.
- Sharpley, R. (2003). Rural tourism and sustainability-a critique. *New directions in rural tourism*, 38-53.
- Sharpley, R. ve Pearce, T. (2007). Tourism, Marketing and Sustainable Development in the English National Parks: The Role of National Park Authorities, *Journal of Sustainable Tourism*, 15:5, 557-573, DOI: 10.2167/jost613.0
- Soyumert, A. (2010). Kuzeybatı Anadolu ormanlarında fotokapan yöntemiyle büyük memeli türlerinin tespiti ve ekolojik özelliklerinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi*.
- Strauss, A. L. ve Corbin, J. (1990). *Basics in Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Sage Publications, London.
- Strickland-Munro, J., ve Moore, S. (2013). Indigenous involvement and benefits from tourism in protected areas: a study of Purnululu National Park and Warmun Community, Australia. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(1), 26-41.
- Stueve, A.M., Cook, S.D. ve Drew, D. (2002). *The Geotourism Study: Excerpts from the Phase 1 Executive Summary*. National Geographic Traveller/Travel Industry Association of America.
- Şahinbaş, İ. (2016). *Sırtçantam Dergisi* (46), <http://www.sirtcantam.com.tr/doga-yenicedir-yenice-dogadir> Erişim tarihi: 08.01.2019
- Tashakkori, A., ve Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Terkenli, T. (2000). Landscapes of tourism: a cultural geographic perspective. In *Tourism and the environment* (pp. 179-202). Springer, Dordrecht.
- Terkenli, T. S. (2004). Tourism and landscape. *A companion to tourism*, 5, 339.
- Thomas, R. M. (2003). *Blending qualitative and quantitative research methods in theses and dissertations*. Thousand Oaks, CA: Corwin.

- TIES (The International Ecotourism Society) 2015. *The Definition of Ecotourism*. https://bsc.smebg.net/ecotourguide/best_practices/articles/files/TIES.pdf (Erişim tarihi: 16.04.2018)
- Türkmen, F., ve Dönmez, Y. (2015). Korunan alanların turizme açılmasına ilişkin yerel halkın görüşleri (Yenice örneği). *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 189-204.
- UNEP ve UNWTO, (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*, p.11-12.
- UNEP-WCMC (2008). *State of the world's protected areas: an annual review of global conservation progress*. UNEP-WCMC, Cambridge.
- UNEP-WCMC ve IUCN (2016). *Protected Planet Report 2016*. UNEP-WCMC and IUCN: Cambridge UK and Gland, Switzerland.
- UNWTO (2016). *UNWTO Tourism Highlights: 2016 Edition*. United Nations World Tourism Organization, Madrid.
- Watson, J. E., Dudley, N., Segan, D. B., ve Hockings, M. (2014). The performance and potential of protected areas. *Nature*, 515. (7525), 67.
- WCED. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.
- Wearing, S., ve McDonald, M. (2002). The Development of Community-based Tourism: Re-thinking the Relationship Between Tour Operators and Development Agents as Intermediaries in Rural and Isolated Area Communities. *Journal of Sustainable Tourism*, 10(3), 191–206.
- Weaver, D.B. (1998) *Ecotourism in the Less Developed World*. Wallington, UK: Oxon International.
- Weaver, D. B. (Ed.). (2001). *The encyclopedia of ecotourism*. CABI.
- Weaver, D. B. (2006). *Sustainable tourism: Theory and practice*. Routledge.
- Weaver, D. B., ve Lawton, L. J. (2007). Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. *Tourism Management*, 28(5), 1168-1179.
- Weaver, D.B. (2012). Organic, Incremental and Induced Paths to Sustainable Mass Tourism Convergence. *Tourism Management*, 33, pp.1042–1043.
- Whitelaw, P., King, B., ve Tolkach, D. (2014). Protected areas, conservation and tourism financing the sustainable dream. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(4), 584-603.
- Wight, P. A. (1996). North American Ecotourists: Market Profile and Trip Characteristics. *Journal of Travel Research*, 34(4), 2–10.

- Wunder, S. (2000). Ecotourism and economic incentives - an empirical approach. *Ecological economics*, 32(3), 465-479.
- WWF-Türkiye (2009). *Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi (GEF 4) Projesi*, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, UNDP-Türkiye ve WWF-Türkiye.
- Xu, J., Lü, Y., Chen, L., ve Liu, Y. (2009). Contribution of tourism development to protected area management: local stakeholder perspectives. *International Journal of Sustainable Development ve World Ecology*, 16(1), 30-36.
- Yeni, E., Gürleyen Kuru, F., Gülpınar, Ö., Işık, A., Sevimler, İ. (2013). *Karabük Doğa Turizmi Master Planı*. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 10. Bölge Müdürlüğü.
- Yenice Kaymakamlığı (2018). <http://www.yenice.gov.tr/kisaca-yenice> (Erişim tarihi: 29.05.2018).
- Yıkmaz, R. F. (2011). *Sürdürülebilir kalkınmanın ölçülmesi ve Türkiye için yöntem geliştirilmesi:(uzmanlık tezi)*. DPT.
- Yıldırım, A., Simsek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- Yıldırım, H. T., ve Yurdakul Erol, S. (2012). Korunan alanlar, ekolojik işlevleri ve geleceğe yönelik tahminler. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, (2), 101-109.
- Zelenka, J., ve Kacetl, J. (2013). Visitor management in protected areas. *Czech Journal of Tourism*, 2(1), 5-18.
- <https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63748/yenicede-turizm.html>, (Erişim tarihi: 24.06.2019).

EKLER

EK-1 Korunan Alanlarda Sürdürülebilir Turizm Ampirik Araştırmaları Alanyazını

Yazar ve yayın yılı	Araştırma Adı	Amaç	Araştırma Alanı	Yöntem		Sonuç	Yayınlandığı Yer
				Veri Toplama Tekniği	Veri Analizi Tekniği		
Lindberg, K., Enriquez J., ve Sproule, K. (1996)	Ekoturizmin Sorgulanması: Belize'den örnek olay çalışmaları	Belize'deki örnek çalışma alanlarındaki turizmin üç ekoturizm hedefine ne ölçüde ulaştığını değerlendirmektedir: korunan alan yönetimi için finansal destek oluşturulması, yerel ekonomik fayda üretilmesi ve koruma için yerel destek oluşturulması.	Hol Chan Deniz Koruma Alanı, Cockscornb Havzası Doğal Yaşamı Koruma Alanı, Manatee Özel Kalkınma	Görüşme, Anket	Regresyon ve x2 testleri kullanılarak yapılan kesitsel analiz, Hassasiyet analizi	Turizmin korunan alan yönetimi için finansal destek oluşturma hedefine ulaşmadığı, bununla birlikte, mütevazı giriş ücretlerinin uygulanması durumunda turizmin bu hedefe ulaşmada katkı sağlayacağı ortaya konmuştur. Ayrıca, bölgelerdeki turizmin yerel ekonomik fayda ve yerel koruma için destek sağlama hedeflerine ulaştığı gösterilmektedir. Bu nedenle, örnek olarak seçilen araştırma alanlarındaki turizm faaliyetlerinin ekoturizm olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir.	Annals of Tourism Research 23(3), 543-562.
Nepal, S. K. (2000)	Korunan alanlarda turizm: Nepal Himalayaları	Nepal'deki turizm gelişimini ve dağ parklarının ve korunan alanların bu gelişmedeki rolünü tartışmak; üç dağ destinasyonunda turizmin neden olduğu başlıca çevresel etkileri vurgulamak;	Sagarmatha Milli Parkı, Annapurna Koruma Alanı, Yukarı Mustang Bölgesi	Gözlem ve yayınlanmış veri	Sentez	Yerel halk, hizmet sektörü ve turizm uzmanları arasında bir ortaklık kurulması ve daha fazla bilimsel araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.	Annals of Tourism Research, 27(3), 661-681.

		karşılaşılan sorunları gidermek için bazı stratejileri gözden geçirmek.					
Wunder, S. (2000)	Ekoturizm ve ekonomik teşvikler-ampirik bir yaklaşım	Turizm, yerel kazanç ve koruma arasındaki varsayılan bağlantının hangi koşullar altında etkili olabileceğini ortaya koymak.	Cuyabeno Yaban Hayatı Koruma Alanı (Ekvador Amazonu)	Yarı yapılandırılmış görüşme, Yerinde gözlem, Anket	Karşılaştırmalı analiz, Nakit akış analizi	Çalışma alanının tamamında turizmin önemli ek gelir sağladığı sonucuna varılmıştır. Buna karşın, yerel geçim sağlamada turizme katılımın şekli, doğal alanın çekiciliğinden, turizm uzmanlık derecesinden ve yerel organizasyon seviyesinden daha az belirleyicidir. Bununla birlikte, korumayı teşvik etmede, turizm gelirinin etkinliği, katılım biçiminin özündeki teşvik yapısına ve diğer üretken faaliyetlerin tamamlayıcılığına karşı ikame ediciliğine bağlıdır.	Ecological economics, 32(3), 465-479.
Mehta, J. N., ve Heinen, J. T. (2001)	Toplum Tabanlı Koruma (TTK), Yerel Halk Arasında Olumlu Tutumlar Geliştiriyor mu? Nepal'den Ampirik Bir Çalışma	Korunan alanların yönetim süreçlerinde insanı odak alan bir Toplum Tabanlı Koruma yaklaşımının benimsenmesi yereldeki tutumun iyileşmesini teşvik edip etmediğini öğrenmek.	Annapurna Koruma Alanı, Makalu-Barun Milli Parkı ve Koruma Alanı	Anket, Görüşme	Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (SPSS) Sürüm 9, Lojistik regresyon analizi	Sonuçlar, yerel halkın çoğunluğunun bu koruma alanlarına yönelik olumlu tutumlara sahip olduğunu göstermiştir. Lojistik regresyon sonuçları, eğitimlere katılımın, turizmden yararlanma, vahşi yaşamdaki bozulma sorunu, etnik köken, cinsiyet ve eğitim seviyesinin, bir veya diğer koruma alanındaki yerel tutumların önemli belirleyicileri olduğunu ortaya koymuştur. TTK yaklaşımının uygun yerel tutumları şekillendirme potansiyeline sahip olduğu ve bu	Environmental Management, 28(2), 165-177.

						tutumların bazı kişisel niteliklere aracılık edeceği sonucuna varılmıştır.	
De Los Monteros, R. L. E. (2002)	La Paz Körfezi, Baja California Sur, Meksika doğal korunan alanlarında ekoturizmin değerlendirilmesi : Ekoturizm mi yoksa doğaya dayalı turizm mi?	Yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki devlet ve devlet dışı kuruluşların ekoturizmle ilgili genel duygularını ve kaygılarını belirlemek.	LaPaz Körfezi Korunan Alanları	Anket, Yapılandırılmış görüşme	Spektrum analizi	Ankete katılan ekoturizm operatörlerinin temel olarak ekoturizm girişimleri olarak kabul edildiği, ortalama 10 göstergeye ($\sigma \approx 3$, $n = 14$) ulaştığı ve bir şekilde bölgenin korunmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir. Mevcut ekoturizm faaliyetlerinin doğa korumaya katkıda bulunabildiği, ancak ilgili korunan alanların korunması için gerekli olan maliyetlerle karşılaştırılamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla, mevcut ekoturizm faaliyetleri korunan alan yöneticilerinin beklentilerini karşılamamıştır.	Biodiversity ve Conservation, 11(9), 1539-1550.
Farrell, T. A., ve Marion, J. L. (2002)	Korunan Alan Ziyaretçisi Etki Yönetimi (KAZEY) Modeli: Yönetim Kararlarını Vermek İçin Basit Bir Süreç	Korunan Alan Ziyaretçi Etki Yönetimi (KAZEY) çerçevesini/modelini, taşıma kapasitesine ve Kabul Edilebilir Değişim Sınırları gibi diğer çerçevelere/modellere alternatif olarak değerlendirmektedir.	Monteverde Bulut Ormanı Koruma Alanı, Poas Volkanı Milli Parkı, Manuel Antonio Milli Parkı ve Kosta Rika Braulio Carrillo Milli Parkı, Hol Chan Deniz Koruma Alanı, Altun	Yarı yapılandırılmış görüşme, Gözlem	Etki problem analizi,	KAZEY'in olumlu yanları arasında basitlik, esneklik, maliyet etkinliği, zamanındalık ve paydaşlardan ve yerel sakinlerden gelen girdiler yer almaktadır. Olumsuz yanları, azalan nesnelliği ve kültürel duyarlılık konularını içerir. KAZEY'in daha fazla araştırılması ve uygulanması önerilmiştir.	Journal of sustainable tourism, 10(1), 31-51.

			Ha Maya Harabesi ve Belize Babun Koruma Alanı, Şili Torres del Paine Milli Parkı ve Meksika Cuatro Cienegas, Zapaliname ve Maderas del Carmen.				
Deng, J., Qiang, S., Walker, G. J., ve Zhang, Y. (2003)	Ziyaretçilerin Doğa Turizmi Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Algılanması: Zhangjiajie Orman Milli Parkı, Çin Örneği	Zhangjiajie Milli Orman Parkı'nda, bitki örtüsü ve toprak üzerindeki ezilme (trampling) etkisini ve bu etkilere dair ziyaretçilerin algısını incelemektedir.	Zhangjiajie Orman Milli Parkı	Hızlı değerlendirme yaklaşımı, Keşif yaklaşımı (condition class), Yüzüye görüşme	Regresyon analizi, Korelasyon analizi	Ziyaretçi kullanımı en fazla kullanılan iki yürüyüş yolunda – Yellowstone Village Trail ve Gold Whip Stream Trail – ezilme etkisiyle orantılı olarak Toprak Etki Endeksi (Soil Impact Index - SII) ve yaralı ağaç oranı çok yüksek çıkmıştır. "Treasure Box for Celestial Books" yakınlarındaki bitki örtüsü ve toprak, Bitki Örtüsü Etki Endeksi (IVI) % 87.50 ve SII 2.27 ile en çok etkilenen yerlerdir. Bu bölgedeki kabul edilemezlik düzeyi çok yüksektir.	Journal of Sustainable Tourism, 11(6), 529-548.
Hiwasaki, L. (2006)	Toplum Tabanlı Turizm: Japonya'nın Korunan Alanlarında Sürdürülebilirliğe Giden Bir Yol	Japon milli park yönetim sistemi altında, toplum temelli turizmin başarı faktörleri üzerine inşa edilerek nasıl	Ogasawara Adaları, Ogasawara Milli Parkı, Yakushima Adası, Kirishima-	Literatür tarama, Katılımcı gözlem, Görüşme	Analitik çerçeve, Derinlemesine analiz	Üç milli parkta gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine ilişkin dört ortak başarı faktörü; yani kurumsal düzenlemeler, koruma ile ilgili öz düzenlemeler (self-regulations), yüksek çevre bilinci	Society and Natural Resources, 19(8), 675-692.

		kolaylaştırılabileceğini incelemektedir.	Yaku Milli Parkı, Oze Özel Koruma Bölgesi, Nikko Milli Parkı			ve ortaklıkların varlığı olarak belirlenmiştir.	
Nyaupane, G. P., ve Thapa, B. (2006)	Turizmin çevresel etkilerine ilişkin algılar: ACAP, Nepal'de bir örnek olay incelemesi.	Turizmin çevresel etkilerinin korunan bir alanda yaşayanlar ile alan yöneticileri tarafından nasıl algılandığını araştırmak.	Annapurna Koruma Alanı Projesi	Anket, Görüşme	Sıklık analizi, T-test, Betimsel analiz	Yerel halkın alan yöneticilerine göre, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini daha az ancak olumlu etkilerini daha çok algılama eğiliminde oldukları belirlenmiştir.	The International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 13(1), 51-61.
Reinius, S. W., ve Fredman, P. (2007)	Turistik yerler olarak korunan alanlar	Turistik yerler (attractions) olarak korunan alanları ve bunların turist davranışlarına etkilerini ortaya koymak. Farklı koruma statülerinin (milli park, dünya mirası alanı ve biyosfer rezervi) önemini tartışmak.	Fuluşjället Milli Parkı, Laponya Dünya Miras Alanı, Torne Gölü Biyosfer Rezervi	Anket	Faktör analizi, Lojistik regresyon analizi	Koruma statüsünün turistler için önemli olduğu ve alanı ziyaret etme kararını etkilediği ancak bu durumun araştırma alanları arasında değişkenlik gösterdiği ortaya konmuştur. Farklı korunan alan etiketlerinin turistik belirteçler olarak işlev gördüğü, ancak milli park adının turistler üzerinde dünya miras alanı ve biyosfer rezervi etiketlerinden daha güçlü bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.	Annals of tourism research, 34(4), 839-854.
Erdogan, N., ve Tosun, C. (2009)	Korunan alanlarda turizm konaklamalarının çevresel performansı: Göreme Tarihi Milli Parkı Örneği	UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Göreme Tarihi Milli Parkı'ndaki turizm konaklama tesislerinin çevresel performanslarının doğasını araştırmak.	Göreme Tarihi Milli Parkı	Anket Yapılandırılmış görüşme	Merkezi eğilim dağılımları, Madde ortalamaları, Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)	Konaklama tesislerinin enerji verimliliği, su tasarrufu, sorumlu atık yönetimi, iletişim, çevre eğitimi, çevre bilinci, çevre koruma ve çevre politikaları hakkında gerekli bilgi ve ilgi konularında düşük performansa sahip olduğu belirlenmiştir.	International Journal of Hospitality Management, 28(3), 406-414.

Nicholas, L. N., Thapa, B., ve Ko, Y. J. (2009)	Bir Dünya Miras Alanı Sakinlerinin Bakış Açıları: Pitons Yönetim Alanı, Saint Lucia	Dünya Miras Alanı olan PMA'ya desteklerini etkileyen faktörleri daha iyi anlamak için yerel halkın bakış açısını ve sürdürülebilir turizmin geliştirilmesine olan desteklerini incelemek.	Pitons Yönetim Alanı (PMA), St. Lucia, Karayip	Anket	Betimsel analiz, Doğrulayıcı faktör analizi	Topluluk bağının destek davranışlarını olumlu yönde etkilediği ve çevresel tutumların, PMA hakkındaki algılar yoluyla destek davranışlarını dolaylı olarak etkilediği görülmüştür. PMA'daki katılım seviyesiyle anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.	Annals of Tourism Research, 36(3), 390-412.
Xu, J., Lü, Y., Chen, L., ve Liu, Y. (2009)	Turizm gelişiminin korunan alan yönetimine katkısı: yerel paydaşların bakış açısı	Yerel halkın turizme ekonomik katılımının mevcut durumunu değerlendirmek ve turizm ile ilgili işletmecilerin coğrafi kökenleri, gelirleri ve mesleki dağılımlarını değerlendirerek, yerel halkın ekonomik katılımı için kısıtlamaları ve fırsatları belirleyerek tartışmak.	Wolong Doğa Koruma Alanı, China	Anket, Odak grup görüşmesi		Yerel halk arasında ve yerel ile yerel olmayan halk arasında sınırlı başlangıç sermayesi ve operasyonel beceriler nedeniyle ekonomik eşitsizlik tespit edildi. Yerel halkın yalnızca küçük bir kısmının doğrudan turizmden gelir elde ettiği belirlendi.	International Journal of Sustainable Development ve World Ecology, 16(1), 30-36.
Strickland-Munro, J., ve Moore, S. (2013)	Korunan alanlarda yerel halkın katılımı ve turizmden sağladıkları yararlar: Avustralya Purnululu Milli Parkı ve Warmun Toplumuna dair inceleme	Araştırmanın amacı, yerel halkın Purnululu Milli Parkı ve turizm ile ilgili tutum ve algılarının yanı sıra, yerel halkın turizm katılımını etkileyen faktörlerin anlaşılmasını sağlamaktır.	Purnululu Milli Parkı ve Warmun Halkı	Yarı yapılandırılmış görüşme	NVivo ile nitel veri analizi (kodlama)	Araştırma, yerel halkın korunan alanla özdeşleşmiş ve finansal olmayan faydalarından dolayı süregelen kültürel bir bağlantısı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Halen sınırlı olmasına rağmen, turistlere sanatsal ürün satışı yoluyla önemli finansal faydalar sağlanabileceği belirlenmiştir.	Journal of Sustainable Tourism, 21(1), 26-41.

Imran, S., Alam, K., ve Beaumont, N. (2014)	Çevresel yönelimler ve çevresel davranış: Korunan alan turizm paydaşlarının algıları.	Korunan alan turizmi ile ilişkili dört paydaş grubunun çevresel yönelimindeki farklılıkları incelemek ve çevreye karşı sorumlu davranışlarda bulunma niyetlerini etkileyebilecek faktörleri tespit etmek.	Merkez Karakoram Milli Parkı, Pakistan	Yüz yüze görüşme	Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (SPSS) sürüm 18, ANOVA, Açıklayıcı faktör analizi,	Sonuçlar, paydaşların çevreye yönelik yönelimlerinde, çevresel koruma ve sürdürülebilir turizmle ilgilenme niyetlerini etkileyen ekonomik fayda, farkındalık ve bilgi, merkeziyetçi yönetim ve kaynak kullanım hakkı gibi birçok faktör arasında önemli farklılıklar göstermektedir.	Tourism management, 40, 290-299.
Türkmen, F., ve Dönmez, Y. (2015)	Korunan alanların turizme açılmasına ilişkin yerel halkın görüşleri (Yenice örneği).	"Yenice'de yaşayan yerel halkın turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri hakkındaki görüşleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?" sorusuna cevap aramak.	Yenice, Karabük	Anket	SPSS 23, Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H Testi	Katılımcıların; cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yaşlarına, eğitim durumlarına, ilçedeki yaşam sürelerine, gelirlerine ve mesleklerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.	Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 189-204.
Masud, M. M., Aldakhil, A. M., Nassani, A. A., ve Azam, M. N. (2017)	Malezya'da deniz koruma alanlarının sürdürülebilir gelişimi için toplum temelli ekoturizm yönetimi (Community Based Ecotourism Management-CBETM)	Araştırma, Malezya Yarımadası'ndaki Deniz Koruma Alanlarının sürdürülebilir gelişimi için halkın topluluk temelli ekoturizm yönetimine katılımını etkileyen faktörleri araştırmaktadır.	Tioman Adası Deniz Parkı, Redang Adası Deniz Parkı ve Tinggi Adası Deniz Parkı	Anket, Yüz yüze görüşme	Güvenilirlik analizi, Faktör analizi, Yapısal eşitlik modellemesi	Sürdürülebilir kalkınma için çevresel bilgi, CBETM ile ilgili motivasyon, CBETM'in algılanan ekonomik etkisi, CBETM'in algılanan sosyal etkisi ve CBETM'in algılanan kültürel etkisi CBETM'e katılma niyetine önemli ölçüde etki ettiği belirlenmiştir. Bu faktörler CBETM'in yönetimi faaliyetinde olumlu niyet oluşumuna yol açtığını ve toplumun katılımını teşvik ettiğini ortaya koymuştur.	Ocean ve Coastal Management, 136 , 104-112.

Ek-2A: Şeker Kanyonu Fotokapan Görüntüleri Örnekleri

Bushnell M Camera Name 51°F10°C ● 09-17-2014 03:42:35

Bushnell M Camera Name 51°F10°C ● 09-24-2014 16:22:03

Bushnell M Camera Name 41°F5°C ● 09-25-2014 06:23:36

Bushnell M Camera Name 42°F5°C ○ 10-10-2014 08:27:03

Bushnell M Camera Name 44°F8°C ● 10-14-2014 01:14:09

Bushnell M Camera Name 42°F5°C ● 10-15-2014 06:54:04

Bushnell M Camera Name 42°F5°C ● 10-15-2014 07:50:44

Bushnell M Camera Name 42°F5°C ● 10-15-2014 07:51:34

Bushnell Camera Name 55°F12°C 10-15-2014 15:10:23

Bushnell Camera Name 55°F12°C 10-15-2014 15:14:21

Bushnell Camera Name 46°F7°C 10-21-2014 13:49:57

Bushnell Camera Name 57°F13°C 10-23-2014 13:25:57

Bushnell Camera Name 42°F5°C 11-04-2014 14:03:33

Bushnell Camera Name 42°F5°C 11-04-2014 14:03:47

Ek-2B: Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı Fotokapan Görüntüleri Örnekleri

Bushnell M Camera Name 53°F11°C 10-06-2014 14:41:09

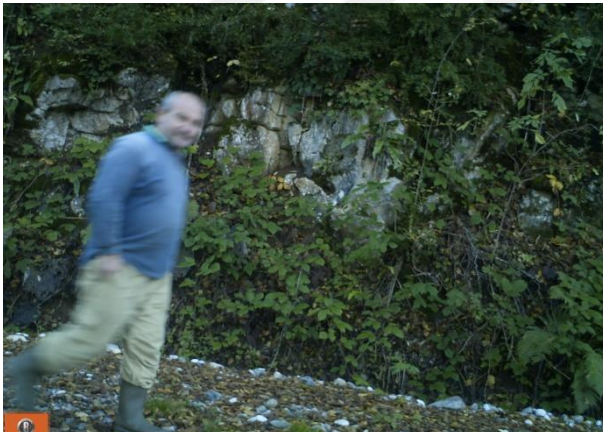
Bushnell M Camera Name 53°F11°C 10-06-2014 15:07:10

Bushnell M Camera Name 50°F10°C 10-12-2014 17:13:51

Bushnell M Camera Name 51°F10°C 10-15-2014 15:08:21

Bushnell M Camera Name 41°F5°C 10-20-2014 16:58:41

Bushnell M Camera Name 59°F15°C 10-23-2014 16:20:55

Bushnell M Camera Name 59°F15°C 10-23-2014 16:35:46

Bushnell M Camera Name 51°F10°C 10-26-2014 13:05:02

Bushnell M Camera Name 51F10°C 10-26-2014 13:05:25

Bushnell M Camera Name 51F10°C 10-26-2014 13:11:30

Bushnell M Camera Name 51F10°C 10-26-2014 13:11:39

Bushnell M Camera Name 51F10°C 10-26-2014 13:11:50

Bushnell M Camera Name 51F10°C 10-26-2014 13:12:23

Bushnell M Camera Name 30F-1°C 11-03-2014 00:15:44

Camera Name 32°F0°C

11-03-2014 15:41:34

Camera Name 32°F0°C

11-03-2014 15:41:38

Camera Name 42°F5°C

11-06-2014 19:34:48

Camera Name 48°F8°C

11-08-2014 07:20:06

Ek-3: İkinci Aşamada Kullanılan Görüşme Formu

Aşağıdaki anket, Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda yapmakta olduğum "Korunan Doğal Alanlarda Ziyaretçi İzleme: Yenice Ormanları Örneği" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur. Yenice Ormanlarında faaliyet gösteren resmi veya özel kurumların/işletmelerin (Milli Parklar ve Orman İşletme Şefliği, Kaymakamlık, Belediye, Seyahat Acentesi, Otel/Pansiyon, Restoran, Üniversite, STK vb.) temsilcileri tarafından doldurularak eray.caglayan@gmail.com adresine gönderilmesini rica ederim.

KİŞİSEL BİLGİLER

Adınız ve Soyadınız			
Çalıştığınız Kurum / İş Yeri			
Cinsiyetiniz	Kadın ( )	Erkek ( )	
Eğitim durumunuz	İlköğretim ( )	Ön lisans ( )	Yüksek lisans ( )
	Lise ve Dengi ( )	Lisans ( )	Doktora ( )
Ünvanınız			
Yenice Ormanları'nda bulunma sıklığınız nedir?			
Turizm eğitimi aldınız mı?	Evet ( ) <i>Yanıtınız evet ise lütfen belirtiniz</i>	Hayır ( )	
Turizmde özel sektör tecrübeniz var mı?	Evet ( ) <i>Yanıtınız evet ise lütfen belirtiniz</i>	Hayır ( )	
Bölgeye gelen turistlerle iletişim sıklığınız ne düzeydedir?	Sık sık iletişim kurarım ( )	Arada bir iletişim kurarım ( )	Hiç iletişim kurmam ( )

GÖRÜŞME SORULARI (Aşağıdaki sorulara kısaca cevap veriniz)

1. Yenice Ormanları'na gelen turistler sizce daha çok alanın hangi özelliklerine/çekiciliklerine ilgi duyuyor?
2. Yenice Ormanları'na gelen turistler hangi turizm etkinliklerini yapıyorlar? Başka hangi etkinlikler yapılabilir?
3. Yenice Ormanları'na gelen turistler nerede (otel, pansiyon, çadır vb.) konaklıyorlar?
4. Yenice Ormanları'nda turizm gelişimini nasıl buluyorsunuz?
5. Yenice Ormanları'nın doğası deyince aklınıza gelen unsurlar nelerdir?

6. Bu unsurlar korunursa turizme nasıl fayda sağlar?
7. Turizm, bu unsurları nasıl etkiliyor?
8. Yenice Ormanları'nda kaybolmaya yüz tutmuş öğeler/değerler nelerdir?
9. Hangi öğelerin korunması ve geliştirilmesi gereklidir? Neden?

ANKET SORULARI

Aşağıda yer alan düşüncelere katılma derecenizi belirtiniz. İgili kutucuğu “1-5” arasında değerlendiriniz.

Mevcut durum ile ilgili değerlendirmeler	Kesinlikle Katılıyorum (5)	Katılıyorum (4)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (2)	Kesinlikle Katılmıyorum (1)
1. Yenice Ormanları'na gelen turistler çevreyi kirletmekte, doğal yapıyı zedelemektedir.					
2. Yenice Ormanları'nda turizm aşırı hızlı ve kontrolsüz gelişmektedir.					
3. Mevcut haliyle turizm, Yenice Ormanları'nda doğal çevrenin zarar görmesini hızlandırmaktadır.					
4. Turizm, Yenice Ormanları çevresindeki kültürel yapıya zarar vermektedir.					
5. Mevcut turizm gelişimi Yenice Ormanları'nda doğal zenginliği yok etmektedir.					
6. Mevcut turizm gelişimi Yenice Ormanları'nda çevre kirliliğini artırıcı bir etkiye sahiptir.					
7. Mevcut turizm gelişimi, Yenice Ormanları çevresindeki yerleşimlerde fiyatların artmasına, halkın fakirleşmesine ve geleneksel iş kollarının yok olmasına yol açmaktadır.					
8. Mevcut turizm gelişimi Yenice Ormanları'nın özgün kültürel, mimari ve çevresel değerlerine uygun değildir.					
9. Turizmin plansız ve kontrolsüz geliştiği Yenice Ormanları'nda taşıma kapasitesi sorunu ortaya çıkmaktadır.					
10. Turizm açısından önemli olan toplumsal, kültürel, mimari ve doğal çevre için turistik işletmeler ve yerel yönetim arasındaki işbirliği yetersizdir.					

Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel değerlendirmeler	Kesinlikle Katılıyor (5)	Katılıyor (4)	Kararsız (3)	Katılmıyor (2)	Kesinlikle Katılmıyor (1)
11. Yenice Ormanları'ndaki yerleşimler farklı kültürlerin bir arada yaşadığı, zengin mimari, çevresel ve kültürel değerlere sahip bir yerdir.					
12. Yenice Ormanları yerel halkın ve turistin doğa yürüyüşü-kanyon geçişi-dağ bisikleti üçlüsünden çok daha fazla şey paylaşabileceği bir yerdir.					
13. Yenice Ormanları farklı dinlerden ve kültürlerden turistlerin gelebileceği bir yerdir.					
14. Yenice Ormanları'nda, turizmde marka olabilecek zengin bir mimari, çevresel ve kültürel kimliğe sahiptir.					
15. Yenice Ormanları'nda turizm sağlıklı gelişimi için doğa turizminden çok, kültür turizmi çeşitlerine ağırlık verilmelidir.					
16. Yenice Ormanları'nın turizmde sağlıklı bir gelişim göstermesi için sürdürülebilir turizm kapsamında ürünler geliştirilmelidir.					
17. Kültürel açıdan önemli bir potansiyele sahip Yenice Ormanları'nda kültür turizminin geliştirilmesi turizm mevsimini uzatacaktır.					
18. Yenice Ormanları'nda, farklı turizm türlerinin (spor, kırsal/çiftlik, kültür vb.) gelişimine yönelik teşvikler sağlanmalıdır.					
19. Yenice Ormanları çevresindeki arkeolojik alanların kazılarak restorasyonun sağlanması ve kullanıma açılması, sürdürülebilir turizm açısından önemlidir.					

Sürdürülebilir turizm yaklaşımına yönelik değerlendirmeler	Kesinlikle Katılıyor (5)	Katılıyor (4)	Kararsız (3)	Katılmıyor (2)	Kesinlikle Katılmıyor (1)
20. Yenice Ormanları'nda sürdürülebilir turizm gelişimi sadece yerel yönetim ve turizm işletmeleri tarafından yönlendirilmelidir.					
21. Sürdürülebilir turizm gelişimi için Yenice Ormanları'nda halkın turizm gelişiminden uzak tutulmaması ve toplumun her kesiminin katılımının sağlanması gereklidir.					
22. Sürdürülebilir turizm gelişimi için Yenice Ormanları'nın doğası, bölgenin kültürel değerleriyle birlikte ön plana çıkarılmalıdır.					
23. Yenice Ormanları'nda turizminin sağlıklı gelişimi için bölge kültürü ve kimliği de korunmalıdır.					
24. Geleneksel mimari doku korunarak geliştirilmeli, büyük oteller yerine mimari kimliği koruyan ve yaşatan küçük pansiyonlar özendirilmelidir.					
25. Mevcut iskân ve turizm politikaları Yenice Ormanları çevresindeki kültürünün korunmasına ve geliştirilmesine yönelik olarak yeniden yapılandırılmalıdır.					
26. Yenice Ormanları'nda sürdürülebilir turizm gelişimi, sadece ekolojik değil, mimari, toplumsal ve kültürel değerlerin de korunmasıyla mümkündür.					
27. Yenice Ormanları'nda turizm gelişimi tamamen devlet eliyle yürütülmelidir.					
28. Sürdürülebilir turizm kapsamında doğal ve kültürel çevrenin korunması ve yerel halkın turizmden pay alabilmesi için alternatif turizm türleri teşvik edilmelidir.					

Ek-4: Üçüncü Aşamada Kullanılan Görüşme Formu

Bu form, Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda yapmakta olduğum "Korunan Doğal Alanlarda Ziyaretçi İzleme: Yenice Ormanları Örneği" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur. Yenice Ormanları'nda faaliyet gösteren resmi veya özel kurumların/işletmelerin (Milli Parklar ve Orman İşletme Şefliği, Kaymakamlık, Belediye, Seyahat Acentesi, Otel/Pansiyon, Restoran, Üniversite, STK vb.) temsilcileri tarafından doldurularak eray.caglayan@gmail.com adresine gönderilmesini rica ederim.

KİŞİSEL BİLGİLER

Adınız ve Soyadınız			
Çalıştığınız Kurum / İş Yeri			
Cinsiyetiniz	Kadın ( )	Erkek ( )	
Eğitim durumunuz	İlköğretim ( )	Ön lisans ( )	Yüksek lisans ( )
	Lise ve Dengi ( )	Lisans ( )	Doktora ( )
Ünvanınız			
Yenice Ormanları'nda bulunma sıklığınız nedir?			
Turizm eğitimi aldınız mı?	Evet ( ) <i>Yanıtınız evet ise lütfen belirtiniz</i>	Hayır ( )	
Turizmde özel sektör tecrübeniz var mı?	Evet ( ) <i>Yanıtınız evet ise lütfen belirtiniz</i>	Hayır ( )	
Bölgeye gelen turistlerle iletişim sıklığınız ne düzeydedir?	Sık sık iletişim kurarım ( )	Arada bir iletişim kurarım ( )	Hiç iletişim kurmam ( )

GÖRÜŞME SORULARI (Aşağıdaki sorulara kısaca cevap veriniz)

1. Yenice Ormanları'na gelen turistler sizce daha çok alanın hangi özelliklerine/çekiciliklerine ilgi duyuyor?
2. Yenice Ormanları'na gelen turistler hangi turizm etkinliklerini yapıyorlar? Başka hangi etkinlikler yapılabilir?
3. Yenice Ormanları'na gelen turistler nerede (otel, pansiyon, çadır vb.) konaklıyorlar?
4. Yenice Ormanları'nda turizm gelişimini nasıl buluyorsunuz?
5. Yenice Ormanları'nda turizmin gelişmesiyle birlikte bölgedeki yerel yaşamda ne gibi değişiklikler (sosyal ve/veya ekonomik) oldu?

6. Bölgede turizmin gelişmesiyle yaşanan olumsuzluklar (sosyal ve/veya ekonomik) nelerdir?
7. Yenice Ormanları'nın doğası deyince aklınıza gelen unsurlar nelerdir?
8. Bu unsurlar korunursa turizme nasıl fayda sağlar?
9. Turizm, bu unsurları nasıl etkiliyor?
10. Yenice Ormanları'nda kaybolmaya yüz tutmuş öğeler/değerler nelerdir?
11. Hangi öğelerin korunması ve geliştirilmesi gereklidir? Neden?
12. Yenice Ormanları'ndaki turizm faaliyetlerinin yürütülmesiyle ilgili kimlerle (emniyet, seyahat acentesi, belediye, orman işletme, milli parklar vb.) iletişim kuruyorsunuz? Lütfen en az 5 isim belirtin.
13. Hangi konularda (talep, şikayet, bilgi vb.) bu kişi ya da kişilerle iletişim kuruyorsunuz?
14. Ne sıklıkla (günlük, haftalık, aylık, diğer)bu kişi ya da kişilerle iletişim kuruyorsunuz?
15. Hangi araçları (telefon, e-posta, yüzyüze vb.) kullanarak iletişim kuruyorsunuz?

Ek-5: Veri Toplama Süreci İkinci Aşama Anket Sonuçları

KİŞSEL BİLGİLER	Adı - Soyadı	A1	A2	A3	A4	A5
Çalıştığınız Kurum / İş Yeri		Kastamonu Üniversitesi	Tamzara Turizm	Serbest Çalışan	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Karabük Şube Müdürlüğü	Başka Rota Turizm ve Tic. Ltd. Şti.
Cinsiyetiniz	Kadın	1				
	Erkek		1	1	1	1
Eğitim durumunuz	İlköğretim					
	Lise ve Dengi			1		
	Ön lisans					1
	Lisans		1			
	Yüksek lisans				1	
	Doktora	1				
Ünvanınız		Öğretim Üyesi	Müdür	Yürüyüş rotaları uzmanı, Yerel rehber	Orman Mühendisi	Acente sahibi, Dağ ve Doğa Rehberi
Yenice Ormanları'nda bulunma sıklığınız nedir?		2-3 ayda bir	Ayda 2-3 kere	Yılda 2 kere	15 Günde 1	Yılda 2-3 kere
Turizm Eğitimi Aldınız mı?	Evet					
	Hayır	1	1	1	1	1
Turizmde özel sektör tecrübeniz var mı?	Evet		1			1
	Hayır	1			1	
Bölgeye gelen turistlerle iletişim sıklığınız ne düzeydedir?	Sık sık			1		1

Arada bir		1		1	
Hiç	1				

Mevcut durum ile ilgili değerlendirmeler					
1. Yenice Ormanları'na gelen turistler çevreyi kirletmekte, doğal yapıyı zedelemektedir.	3	4	4	3	4
2. Yenice Ormanları'nda turizm aşırı hızlı ve kontrolsüz gelişmektedir.	2	4	4	2	3
3. Mevcut haliyle turizm, Yenice Ormanları'nda doğal çevrenin zarar görmesini hızlandırmaktadır.	2	5	4	3	5
4. Turizm, Yenice Ormanları çevresindeki kültürel yapıya zarar vermektedir.	1	2	2	3	5
5. Mevcut turizm gelişimi Yenice Ormanları'nda doğal zenginliği yok etmektedir.	3	2	3	2	4
6. Mevcut turizm gelişimi Yenice Ormanları'nda çevre kirliliğini artırıcı bir etkiye sahiptir.	3	4	4	3	5
7. Mevcut turizm gelişimi, Yenice Ormanları çevresindeki yerleşimlerde fiyatların artmasına, halkın fakirleşmesine ve geleneksel iş kollarının yok olmasına yol açmaktadır.	3	2	1	0	4
8. Mevcut turizm gelişimi Yenice Ormanları'nın özgün kültürel, mimari ve çevresel değerlerine uygun değildir.	3	2	2	2	4
9. Turizmin plansız ve kontrolsüz geliştiği Yenice Ormanları'nda taşıma kapasitesi sorunu ortaya çıkmaktadır.	3	4	5	2	5
10. Turizm açısından önemli olan toplumsal, kültürel, mimari ve doğal çevre için turistik işletmeler ve yerel yönetim arasındaki işbirliği yetersizdir.	3	4	5	3	5

Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel değerlendirmeler					
11. Yenice Ormanları'ndaki yerleşimler farklı kültürlerin bir arada yaşadığı, zengin mimari, çevresel ve kültürel değerlere sahip bir yerdir.	3	4	5	5	4
12. Yenice Ormanları yerel halkın ve turistlerin doğa yürüyüşü-kanyon geçişi-dağ bisikleti üçlüsünden çok daha fazla şey paylaşabileceği bir yerdir.	5	5	5	5	4
13. Yenice Ormanları farklı dinlerden ve kültürlerden turistlerin gelebileceği bir yerdir.	5	5	5	2	5
14. Yenice Ormanları'nda, turizmde marka olabilecek zengin bir mimari, çevresel ve kültürel kimliğe sahiptir.	4	5	5	3	3
15. Yenice Ormanları'nda turizm sağlıklı gelişimi için doğa turizminden çok, kültür turizmi çeşitlerine ağırlık verilmelidir.	3	2	1	2	1

16. Yenice Ormanları'nın turizmde sağlıklı bir gelişim göstermesi için sürdürülebilir turizm kapsamında ürünler geliştirilmelidir.	5	5	5	4	5
17. Kültürel açıdan önemli bir potansiyele sahip Yenice Ormanları'nda kültür turizminin geliştirilmesi turizm mevsimini uzatacaktır.	3	5	1	3	3
18. Yenice Ormanları'nda, farklı turizm türlerinin (spor, kırsal/çiftlik, kültür vb.) gelişimine yönelik teşvikler sağlanmalıdır.	2	5	4	4	5
19. Yenice Ormanları çevresindeki arkeolojik alanların kazılarak restorasyonun sağlanması ve kullanıma açılması, sürdürülebilir turizm açısından önemlidir.	3	4	4	2	5

Sürdürülebilir turizm yaklaşımına yönelik değerlendirmeler					
20. Yenice Ormanları'nda sürdürülebilir turizm gelişimi sadece yerel yönetim ve turizm işletmeleri tarafından yönlendirilmelidir.	3	4	3	3	5
21. Sürdürülebilir turizm gelişimi için Yenice Ormanları'nda halkın turizm gelişiminden uzak tutulmaması ve toplumun her kesiminin katılımının sağlanması gereklidir.	4	5	5	5	5
22. Sürdürülebilir turizm gelişimi için Yenice Ormanları'nın doğası, bölgenin kültürel değerleriyle birlikte ön plana çıkarılmalıdır.	3	5	5	5	4
23. Yenice Ormanları'nda turizminin sağlıklı gelişimi için bölge kültürü ve kimliği de korunmalıdır.	4	5	5	5	5
24. Geleneksel mimari doku korunarak geliştirilmeli, büyük oteller yerine mimari kimliği koruyan ve yaşatan küçük pansiyonlar özendirilmelidir.	5	5	5	5	5
25. Mevcut iskân ve turizm politikaları Yenice Ormanları çevresindeki kültürünün korunmasına ve geliştirilmesine yönelik olarak yeniden yapılandırılmalıdır.	4	5	5	5	5
26. Yenice Ormanları'nda sürdürülebilir turizm gelişimi, sadece ekolojik değil, mimari, toplumsal ve kültürel değerlerin de korunmasıyla mümkündür.	4	4	5	5	5
27. Yenice Ormanları'nda turizm gelişimi tamamen devlet eliyle yürütülmelidir.	3	4	1	2	4
28. Sürdürülebilir turizm kapsamında doğal ve kültürel çevrenin korunması ve yerel halkın turizmden pay alabilmesi için alternatif turizm türleri teşvik edilmelidir.	4	5	5	5	5

Likert Ölçek Değerleri: (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum

Ek-6: Araştırmanın Tema,Kategori ve Kod Listesi

Tema	Kategori	Kod	Görüşme #	Sıklık	Toplam Sıklık
Doğa Temelli Olma	Çekicilik Unsurları	Akarsular ve Şelaleler	3	6	77
		Anıt Ağaçlar	5	12	
		Arkeolojik Yerleşim	3	3	
		Biyolojik Çeşitlilik	5	11	
		Coğrafi Görünüm	8	16	
		Doğada Bulunma İsteği	4	7	
		Göletler	1	1	
		Kızılkaya Vadisi	1	1	
		Subatan Seyir Terası	1	1	
		Şeker Kanyonu	5	6	
		Yaban Hayat	3	8	
		Yaylalar	3	5	
	Yenice Ormanların Doğası ve Turizmle Etkileşimi	Biyosfer Rezervi	1	2	65
		Blok Orman	4	7	
		Hassas Alan	1	3	
		HES	1	5	
		Karışık Orman	1	1	
		Kirlilik-Çöp	2	2	
		Korumaya Katkı	1	4	
		Nitelikli Turist	3	3	
		Orman	5	13	
		Ormancılık Faaliyeti	7	15	
		Özgünlük	2	2	
		Sıcak Nokta	4	6	
		WWF	2	2	
Eğitici Olma	Etkinlikler	At Binme	1	1	64
		Av Turizmi	1	4	
		Avcılık	1	1	
		Bisiklet	5	9	
		Botanik Turu	2	2	
		Bungee Jumping	1	1	
		Doğa Yürüyüşü	9	17	
		Fotograf	4	8	
		Foto-Safari	1	2	
		Grup Turist	1	1	
		Jip Safari	1	2	
		Kanyoning	2	2	
		Kaya Tırmanışı	2	2	

Sürdürülebilir Yönetim		Kayak	2	2	
		Koşu	1	1	
		Organizasyonlar	1	1	
		Oryantiring	1	1	
		Sportif Olta Balıkçılığı	1	1	
		Ürün Çeşitlendirme	2	3	
		Yaban Hayat Gözlemi	2	3	
	Altyapı	Altyapı	5	11	54
		Barınak	1	1	
		Bisiklet Parkuru	1	1	
		Çeşme	1	1	
		İşaretleme	4	5	
		Kent Ormanı	1	1	
		Konferans Salonu	1	1	
		Mesire Alanı	4	4	
		Mevzuat	1	1	
		Restoran-Kafe	2	2	
		Seyir Ünitesi	1	1	
		Ulaşım	3	9	
		WC	2	2	
		Yetersiz-Uygunsuz Planlama	2	5	
		Yürüyüş Yolları	6	9	
	Çevresel	İhlamur Ağaçları	1	2	16
		Mandacılık	3	3	
		Odun Dışı Ürün-Hizmet	2	3	
		Ormancılık Muzesi	1	1	
		Tahrip Etme	3	3	
		Turizmin Olumsuz Etkisi	2	4	
	Ekonomik	Ekonomik Katkı	6	14	32
		Örnek Olma	2	2	
		Yatırım-Girişim	7	12	
		Yerel İşletme	2	3	
		Yerel Rehber	1	1	
	İletişim	İletişim	8	19	62
		Aileler	2	2	
		Araştırma-Uygulama	3	3	
		Bireysel Turist	2	2	
		Denetleme	1	1	
		Görüş Alma	1	2	
		İhbar-Şikayet	2	5	
		İletişim Kanalı	2	3	

		İletişim Sıklığı	2	2	
		Kaymakam	1	2	
		Özel Sektör	1	1	
		Sosyal Medya	2	2	
		Tanıtım	5	9	
		Turizm Fuarı	2	4	
		Üniversite Öğrencileri-Kulüpleri	2	5	
	Konaklama	Konaklama	8	17	75
		Amasra	1	1	
		Bungalov	5	5	
		Butik Otel	5	5	
		Ev Pansiyonculuğu	5	6	
		Günübirlik	5	7	
		İhlamur Teras	2	2	
		Kamp	5	13	
		Kamp Alanı	3	4	
		Köy Konağı	1	1	
		Misafirhane	1	2	
		Otel	1	2	
		Pansiyon	1	1	
		Restorasyon	1	1	
		Safranbolu	6	7	
		Yenice Evi	1	1	
	Planlama	Planlama	4	18	95
		Bilimsel	1	1	
		Ekoturizm	3	9	
		İzleme	1	1	
		Kitle Turizmi	2	2	
		Kontrol	1	1	
		Korumaya İstek	8	13	
		Korunan Alanlar	4	8	
		Küçük Ölçekli	2	2	
		Metropollere Yakınlık	3	6	
		Orman İçi Patikalar	1	1	
		Rekabet	1	1	
		Sınırlama-Zonlama	2	3	
		Sürdürülebilir Turizm	1	1	
		Sürdürülebilirlik	3	10	
		Tanınma-Bilinme	3	3	
		Taşıma Kapasitesi	1	1	
		Tepeden İnme	1	2	

		Turizmin Geleceği	4	7	
		Ziyaretçi Yoğunluğu	2	5	
	Sosyo Kùltürel	Alkol	1	2	70
		Bilinçlendirme-Eğitim	1	1	
		Çatışma	1	1	
		Çekince	3	4	
		El Sanatları	4	7	
		Etkileşim	1	1	
		Görmezden Gelme	1	1	
		Güvenlik	2	3	
		Kiliseler	1	2	
		Tarihi Tren Yolu ve Tüneli	1	1	
		Turistlerin Tavrı-Tutumu	1	2	
		Turizmden Fayda Görme	1	1	
		Yerel Halkın Turizme-Turiste Bakisi	6	8	
		Yerel Halkın Tutumu-Tepkisi	7	16	
		Yerel Kùltür	3	8	
		Yerel Mimari	5	12	
	Yönetişimsel	Yönetişimsel	4	11	61
		Belediye	6	9	
		İnsiyatif	2	4	
		Katılımcılık-İşbirliği	5	14	
		Kaymakamlık	2	2	
		Milli Parklar Şube Müdürlüğu	1	2	
		Orman İşletme Müdürlüğu	2	3	
		Turizmin Gelişimi	4	6	
		Yetki	6	10	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Eray ÇAĞLAYAN
Yabancı Dil : İngilizce
Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul / 1979
E-Posta : eray.caglayan@gmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2014-....., Kıdemli Doğa Koruma Uzmanı, Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye)
- 2012-2014, Proje Asistanı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP-Türkiye)
- 2011-....., Yüksek Lisans, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
- 2003-2012, Proje Yöneticisi, Doğa Derneği
- 2001-2003, Kabin Memuru, Türk Hava Yolları
- 2003, Lisans, Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü
- 2000, Önlisans, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Meslek Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- Balkız, Ö., Onmuş, O., Sıkı, M., Döndürenc, Ö., Gül, O., Arnaud, A., Germain, C., İsfendiyaroğlu, S., Özbek, M., **Çağlayan, E.**, Araç, N., Parmak, B., Özesmi U., & Béchet, An. (2015). Turkey as a crossroad for Greater Flamingos *Phoenicopiterus roseus*: evidence from population trends and ring-resightings (Aves: Phoenicopteridae), *Zoology in the Middle East*, 61:3, 201-214, DOI: 10.1080/09397140.2015.1058452
- **Caglayan, E.** (2012). Tourism destination brand image of Beypazari as perceived by hikers in Ankara. *Presented in The 6th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas: Outdoor Recreation in Change – Current Knowledge and Future Challenges*, August 21–24, 2012, Stockholm.
- **Caglayan, E.**, Asan, K., Emeksiz, M., Lise, Y., Yilmaz, M. (2012). An overview of national parks, recreational activities and visitor flows in Turkey. *Presented in The 6th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas: Outdoor Recreation in Change – Current Knowledge and Future Challenges*, August 21–24, 2012, Stockholm.
- **Caglayan, E.** 2011. İnsan-ayı çatışması nasıl çözülür? 07.09.2011 Radikal Hayat.
- Çağlayan, S., D., Can, Ö., E., Karadeniz, N., **Çağlayan, E.** 2010. Poster presentation on Transportation Network Caused Habitat Fragmentation in Turkey: Protected Areas, Key Biodiversity Areas & Brown Bears. *IENE Conference*, Velence, Hungary.
- **Caglayan, E.**, Emeksiz, M. 2010. Saklasak da mı korusak, kullansak da mı korusak? 25.04.2010 Radikal İki.
- **Caglayan, E.**, Lise, Y., Gavashelishvili, A. 2009. Enhancing Conservation in the West Lesser Caucasus through Transboundary Cooperation and Establishing a Training Program on KBA Conservation. *Status and Protection of Globally Threatened Species in the Caucasus*. Tbilisi: CEPF, WWF.
- İsfendiyaroglu, S., Arslangundogdu, Z., Lise, Y., **Caglayan, E.**, Welch, G. 2008. *Suggestions to the Management Plan of Posof Wildlife Reserve*. Doga Dernegi, Ankara, Turkey.
- **Caglayan, E.**, Lise, Y. ve Gavashelishvili, A. 2007. Turkey – Georgia Nature Conservation Cooperation Meeting Report. Doga Dernegi, Ankara.

- **Caglayan, E.**, 2007. Birds in love with water. *SkyLife* – December 2007. Turkish Airlines, İstanbul.

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

- 2019-....., Kadın Balıkçılar Derneği, Ankara.
- 2018-....., Peyzaj Araştırmaları Derneği, Ankara.
- 2009-....., Ankara Rehberler Odası, Ankara.
- 2007-2009, Ankara Rehberler Derneği, Ankara.

